

POODŘÍ

ČASOPIS OBYVATEL HORNÍ ODRY

Z obsahu:

Lesy CHKO Poodří v současnosti
Obnova křížů a kapliček na Odersku
Nechte auto doma
Čertův kámen

POODŘÍ - časopis obyvatel horní Odry

Vydává Společnost přátel Poodří (IČO: 64 62 78 70) ve spolupráci se ZO ČSOP Odry, ZO ČSOP Jeseník nad Odrou,

Správou chráněné krajinné oblasti Poodří a Okresním úřadem Nový Jičín

Redakční rada: Ing. Radim Jarošek, Ing. Petr Lelek, Lumír Kuchařík, Ing. Alena Malíková,
Ing. Hana Hůlová, Oldřich Sobek, Jiří Zelený

Adresa redakce: Výškovická 102, Ostrava, 700 30

Počítačová sazba a grafické zpracování: Aleš Luzar

Jazyková úprava: Libuše Babariková

Tisk: Tiskárna V Dubí s.r.o., Ostrava

Vydávání povoleno Ministerstvem kultury ČR. Registrační číslo: MK ČR E 12812.

Vychází 4x ročně

Cena jednoho čísla: 25,- Kč, předplatné: 100,- Kč

Objednávky předplatného na adrese redakce. Uzávěrka čísla 3/2002: 15.8.2002

V. ročník, č. 1/2002

Tištěno na recyklovaném papíře (vyjma obálky).

1. a 4. strana obálky: Polanský les (foto: R. Jarošek)

REDAKCE DĚKUJE ZA FINANČNÍ PŘÍSPĚVEK NA TISK TOHOTO ČÍSLA:

- Ministerstvu životního prostředí ČR
- Všem čtenářům, kteří přispěli jakoukoliv částkou nad předplatné

Obsah

Lesy CHKO Poodří v současnosti	4	Něco z historie železniční trati Suchdol n.O. - Budišov n.B.	30
Miroslav Kosňovský		František Macek	
Památné stromy	9	Obnova drobné církevní architektury na Odersku	32
Miroslav Kosňovský, Petr Lelek		František Eliáš, Petr Lelek	
Významné dřeviny podél vodních toků v Poodří	14	Čertův kámen	37
Jaromíra Dreslerová, Petra Rychtecká, Petr Maděra		Jaroslav Duda	
Bartošovický sad	19	Poodří je stále inspirující	38
Vladimír Petřvalský		Antonín Siuda, Vladislava Hamplová	
Sněženky v horním Poodří	20	Ochránci lesů, vod a strání	40
Petr Lelek		Jiří Lehký	
Ornitofauna Oder a okolí	22	IV. setkání Správy CHKO Poodří se starosty obcí	41
Radovan Tomický		Vladislava Hamplová	
Studánky v okolí Bartošovic	25	Projekt "Uplatnění místní Agendy 21 v mikroregionu Poodří"	42
Vladimír Petřvalský		Lumír Kuchařík	
Počasí v Poodří v roce 2001	26	Stodoly u Odry	45
Dušan Žídek		Ivan Houdek	
Nechte auto doma a pojedte na výlet	28	Revitalizace krajiny v okolí Kunína	47
Nízkým Jeseníkem vlakem		Marek Kubrický	
Petr Lelek		Jak začíná divadlo	48
Současnost železniční trati	30	Adam Románek, Lumír Kuchařík	
Suchdol nad Odrou - Budišov nad Budišovkou		Rejstříky ročníku 4/2001	50
Petr Mitáček			

Lesy v CHKO Poodří v současnosti

Lužní lesy a olšiny patří mezi velmi vzácné lesní ekosystémy a ohrožené typy vegetace.

Historie lesů v CHKO Poodří (většina z nich se nachází právě v luhu), byla popsána v práci ing. Emila Hoška, CSc. (Poodří 4/2001, str. 17 - 31).

Poodří je nejméně lesnatou chráněnou krajinnou oblastí v naší republice - jedná se asi o 10 % plochy území (pro zajímavost, nejlesnatější CHKO jsou Jeseníky s přibližně 70 % lesa).

Opticky je samozřejmě lesnatost vyšší - je to způsobeno pro Poodří tak charakteristickou mimolesní zelení - to znamená výskyt břehových porostů, alejí na hrázcích rybníků, remízků i jednotlivých soliterů.

Pro léta 1999 - 2008 byl Správou CHKO Poodří vypracován Plán péče o CHKO Poodří (schválen Ministerstvem životního prostředí ČR dne 22. 11. 1999 pod čj. OOP/7302/99). Je rozdělen na rozborovou a návrhovou část.

Pokud se týká lesů, tak v rozborové části je uveden stručný přehled o jejich současném stavu v CHKO (podle zón) - tedy charakteristika lesních porostů a vztah současné dřevinné skladby vůči modelové přirozené skladbě, zhodnocení zdravotního stavu lesních porostů a dosavadního způsobu hospodaření. V návrhové části je potom hlavní kapitolou Stanovení hlavních cílů a směrů řízení vývoje na LPF (lesní půdní fond). Její přílohou jsou tzv. Rámcové směrnice (rozlišeno podle zón a lesních správ) - ve smyslu jejich zásad jsou navrhovány zásahy.

Poodří spadá pod přírodní lesní oblast (PLO) 39 - Podbeskydská pahorkatina, podoblast 39 b - Moravská brána. Pro PLO 39 byl Ústavem pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem, pobočkou ve Frýdku Místku, zpracován Oblastní plán rozvoje lesů (OPRL) s platností na roky 1999 - 2018. OPRL je podle lesního zákona podkladem pro uplatňování státní lesnické politiky a rámcovým doporučením pro zpracování lesních hospodářských plánů a lesních hospodářských osnov.

Projděme si podrobněji významné lokality od severu k jihu - číslování je shodné s čísly v mapce na straně 12 - 13. Orientačně jsou uvedeny některé chráněné druhy rostlin a živočichů.

Jmenované lokality se nacházejí v 1. zóně CHKO Poodří, pokud není uvedeno jinak.

1. Přírodní rezervace Polanský les (k.ú. Ostrava - Svinov)

Jedná se o komplex nejnižce položeného lužního lesa v CHKO se systémem periodicky zaplavovaných ramen Odry. Výskyt sněženky předjarní, lilie zlatohlavé, kruštíku polabského, ze zvířeny jsou to například netopýři, sovy, datlovití.

Dub a jilm se prakticky nezmlazují, jasan částečně. Dobře se zmlazuje pouze lípa. Negativně se na zdravotním stavu stromů projevuje nízká hladina podzemní vody - je to důsledek narovnání toku Odry ve třicátých letech 20. století.

Současné dřevinné zastoupení víceméně odpovídá přirozené modelové skladbě. Byly rozšířeny 3 oplocené kultury (ty vznikly odtěžením nejpoškozenějších částí), budou zalesněny autochtonními listnáči a chráněny proti poškození zvěří. V loňském roce byla vytěžena skupina nepůvodního dubu ceru, zalesněna odpovídajícími listnáči a oplocena.

Je plánována negativní probírka v mladé skupině v severní části rezervace. Odstraněny budou poškození a netvární jedinci a rovněž nepůvodní druh - dub červený. Jinak v centrální části není plánován žádný zásah, stromy vyvrácené vichřicí zůstanou na místě. Snad ještě bude provedeno vytěžení cca 40 ks smrku v porost. skupině uprostřed rezervace - tu ale neohrožují, neboť jsou v podúrovni hlavního listnatého porostu, neplodí a nezmlazují se.

Plán péče o přírodní rezervaci zpracovala Správa CHKO Poodří na roky 1998 - 2007 (schváleno Správou CHKO Poodří 20.12.1996).

Přírodní rezervace Polanský les

2. Blücherův les v rámci Národní přírodní rezervace Polanská niva (k.ú. Polanka nad Odrou)

Jedná se o jedinou národní přírodní rezervaci v CHKO Poodří. V lese výskyt např. žebrotky bahenní, lilie zlatohlavé. Z živočichů např. netopýr stromový i parkový.

Není plánován žádný úmyslný zásah - současná skladba víceméně odpovídá modelové přirozené. Věková diferenciacce je ovšem velmi malá, protože porost byl založen umělou výsadbou asi před 100 lety.

V rámci managementových prací byly před 3 roky uvolněny a oploceny 2 plošky kolem plodícího javoru klenu a jilmu horského, v těchto oplocenkách byla skarifikována (zraněna, zkyprěna) půda pro zvýšení možnosti náletu. Zatím bezúspěšně, ale skarifikace bude opakována.

Před několika lety muselo být provedeno odtěžení cca 20 jasanů - byly napadeny lýkohubem *Hylesinus fraxini* a bylo nebezpečí rozšíření do porostu. Ploška byla zalesněna dubem a jasanem.

Plán péče o lesní část NPR (na roky 1998 - 2007) byl schválen MŽP ČR dne 9. 9. 1997.

3. Les Bažantula v návrhu NPR Oderský luh (k.ú. Studénka)

Jde o lužní část návrhu národní přírodní rezervace. V lese se vyskytují chráněné druhy netopýrů, obojživelníků i bezobratlých (v periodických tůních žábřonozka sněžní), z rostlin je to např. žebrotka bahenní, pérovník pštrosí, kapradiník bažinný.

Současné dřevinné složení (jasan, dub, lípa, habr, jilm, olše) odpovídá modelové přirozené skladbě. V lednu letošního roku (za příhodných klimatických podmínek - dostatek sněhu, mráz) byla provedena mírná negativní probírka, t.j. odtěžení poškozených a netvárných stromů a kromě toho úroveňová probírka v hustých částech porostní skupiny.

Pro další decenium nebude už plánován žádný úmyslný zásah. Výjimkou bude odtěžení několika desítek kusů nepůvodního dřevinného druhu - jasanu amerického.

Výše uvedené lesní komplexy leží (dle klasifikace Lesprojektu) prakticky na jediném lesním typu - 1 L 2, což je jilmový luh bršlicový.

Všechny jsou v působnosti Lesní správy Šenov u Ostravy (Lesy ČR, s.p.). Lesní hospodářský plán (LHP) má platnost od 1.1.1998 do 31.12.2007. Byl Lesnickou projekcí Frýdek Místek, a.s. zpracováván už podle nového lesního zákona (č. 289/1995 Sb.) a požadavky orgánů ochrany přírody byly akceptovány - spolupráce je tradičně dobrá.

Hlavně byly začleněny požadavky vyplývající z Plánu

péče o PR Polanský les a lesní část Plánu péče o NPR Polanská niva.

Následující lesní porosty patří do působnosti Lesní

správy Frenštát pod Radhoštěm (Lesy ČR, s.p.). Pod Lesní správou Vítkov je od r. 2002 několik porostů v k.ú. Suchdol nad Odrou a Hladké Životice (převzato od LS Frenštát).

V roce 1993 zpracoval tehdejší Ústav pro hospodářskou úpravu lesa Frýdek Místek LHP pro LS Frenštát na decenium 1994 - 2003. Všechny porosty v rámci CHKO Poodří byly zařazeny do kategorie lesů zvláštního určení (z titulu ochrany přírody).

Od roku 2000 (5 let od účinnosti lesního zákona 289/1995 Sb.) se kategorizace lesa vytváří nově. Správa CHKO doporučí zařazení lesů do této kategorie jak při zpracování LHP pro LS Frenštát na decenium 2004 - 2013, tak LS Vítkov na decenium 2003 - 2012. Toto doporučení je v souladu s lesním zákonem i vyhláškou č. 155/1991 Sb., o zřízení chráněné krajinné oblasti Poodří.

LHP pro LS Vítkov bude letos zpracovávat Lesnická

projekce Frýdek Místek, a.s., stejně jako lesní hospodářské osnovy (LHO) v rámci Lesního hospodářského celku (LHC) Vítkov (LHO jsou plánovány pro vlastníky lesů do 50 ha plochy). S Lesnickou projekcí FM bude Správa CHKO spolupracovat i v příštím roce, kdy proběhne obnova LHP i LHO pro LHC Frenštát (decenium 2004 - 2013).

V níže uvedených lokalitách je už pestřejší skladba lesních typů - viz tabulka a graf „Soubory lesních typů” - str. 8.

4. Terasová část v návrhu NPR Oderský luh (k.ú. Petřvaldík, Albrechtický)

Pravobřežní terasa Odry - severní svahy přecházející do nivní části.

V podstatě odpovídající dřevinná skladba (tudíž většinou nebude plánován zásah), na dvou lokalitách ovšem výskyt nepůvodní dřeviny - topol kanadský. Zde je žádoucí mýtní těžba a obnova domácími listnáči

5. Les v rámci Přírodní rezervace Kotvice (k.ú.

Dubohabřina u Petřvaldíku

Nová Horka)

a) lužní část - bývalá obora. Vyskytuje se několik druhů obojživelníků, z ptáků je běžná volavka popelavá, čáp bílý, žluva hajní, vyskytne se i volavka bílá. Pestrá etáž dřevin. Lokalita tvoří hranici severního rozšíření topolu bílého. Poblíž naučné stezky Kotvice se vyskytuje pravděpodobně nejmohutnější strom v Poodří, asi třístaletý dub letní (viz POODŘÍ č. 4/2001 - 4. strana obálky). Celkem po ploše asi 10 dalších přibližně stejně starých jedinců, bohužel někdy už jen jejich torza.

Není a nebude plánován úmyslný zásah.

b) část zvýšené terasy - po odtěžení smrkových porostů (a výsadbě dubu, jasanu, javoru) je současně zastoupení dřevin v souladu s přirozeným, až na to, že není zastoupen buk, což je ovšem v Poodří typické. Na souboru lesních typů 3D (obohacená dubová bučina) má být buk v přirozeném zastoupení velmi výrazný.

Jinak ovšem je negativním prvkem vitální trnovník akát. Snaha bude odstraňovat jej v rámci prořezávek, které budou prováděny v příštím deceniu.

6. Přírodní rezervace Koryta (k.ú. Bartošovice).

Lesní porost v říční terase Odry - lužní lesy svazu *Alnion incanae*. Výskyt hadilky obecné, kozlíku celolistého, dále střevlík *Carabus scheidleri*.

Už v současně platném LHP je předpis mýtní těžby topolu kanadského v sev. části porostu.

Plán péče je zpracován na období 1999 - 2013 (schváleno Správou CHKO Poodří 1.12.1998).

7. Lesní část v návrhu Přírodní rezervace Bartošovický luh (k.ú. Bartošovice, Hukovice, Hladké Životice)

Lužní les přecházející do říční terasy. Přirozená skladba dřevin byla narušena asi před 20 lety výsadbou smrkových skupin - byla zde tehdy vyhlášena samostatná bažantnice VŠV (dnes VFU) Brno, Školní zemědělský podnik Nový Jičín.

Smrk účel krytu pro bažantí zvěř už v podstatě nesplňuje - je většinou poškozen okusem. Snahou Správy CHKO Poodří bude prosadit do nového LHP opatření k likvidaci smrku.

8. Přírodní památka Pusté nivy (k.ú. Kunín)

Jde o unikátní dochovaný zbytek lužního výmladkového lesa (především mohutné „trsy” lípy srdčité), kdysi v Poodří běžný. Bez plánovaného úmyslného zásahu.

Plán péče je zpracován na období 1999 - 2013 (schváleno Správou CHKO Poodří 1.12.1998).

9. Lesní část v návrhu Přírodní rezervace Mokřady Liščího potoka (k.ú. Kunín, Hukovice)

Mokřady po říční terasou a lužní svahové porosty. Významná společenstva s ovlivněním podrostu karpatskými prvky květeny.

Zatím samostatná bažantnice VFU Brno. Do LHP bude navrženo odstraňování smrkových skupinek, podpora náletových listnáčů.

10. Návrh Přírodní rezervace Oderské louky - Panský les (k.ú. Hladké Životice, Kunín, Suchdol nad Odrou)

Lužní les s vyvinutým systémem trvalých i periodických ramen a tůní, terasové porosty dubohabřin s častým ovlivněním prameništi.

Dle potřeby budou plánovány probírky - zlepšení stavu porostů. Pokračování v těžbě smrku.

Velkým problémem se jeví skutečnost, že pravobřežní část je oplocena jako obora pro daňčí zvěř (VFU Brno). Je zřejmé, že vyhlášení PR bude reálné, pokud obora přestane existovat.

11. Lesní komplex Bařiny (k.ú. Bernartice nad Odrou, Kunín)

Jižní část je navržena jako přírodní rezervace - lokalita s pozemky podmáčenými až slatinnými, s výskytem společenstev lesních porostů *Pruno - Fraxinetum*.

Četná prameniště u paty terasového svahu.

Severní část se nachází ve 2. zóně.

Do nového LHP bude snaha začlenit dotěžbu zbývajících smrkových kmenovin a kanadských topolů. Potom bude skladba dřevin odpovídat stanovišti.

12. Lesní komplex Suchdolský les (k.ú. Suchdol nad Odrou)

Nejjihnější komplex lužního lesa v Poodří, ovlivněný vzhledem k nadmořské výšce splavováním horských prvků květeny. Hojný výskyt obojživelníků - čolek obecný, skokan hnědý a štíhlý, rosnička zelená. V periodických tůních žábřonožka sněžní. Staré duby jsou biotopem vzácných brouků.

Současná dřevinná skladba v podstatě odpovídá přirozené modelové skladbě.

Některé lesní porosty mají charakter rozptýlené zeleně, nebude plánován zásah.

Plánovány budou potřebné prořezávky a probírky.

Nachází se ve 2. zóně CHKO Poodří - kromě jihovýchodní části, která jako navržena přírodní rezervace Dolní louky je samozřejmě v zóně 1.

13. Lesní komplex Jesenický díl (k.ú. Bernartice n.O., Jeseník n.O.)

Kdysi smrkový les, který je v současnosti převáděn na les listnatý. Bude plánována těžba smrkových kmenovin (měly by zmizet do 20 let) a výsadba domácích listnáčů, při probírkách budou preferovány tytéž.

Severní část (svahy k Odře) je navržena jako přírodní rezervace Odra - Malý les.

Jde o významnou geologickou lokalitu (výchozy

veřovických vrstev slezského příkrovu, bývalá svahová travertinová kupa). Jinak je to jediné místo v CHKO s výskytem společenstev sv. *Fagion* a *Tilio-Acerion*.

Pro PR Kotvice a pro návrhy PR Bařiny a PR Bartošovický luh, u nichž se zdá být reálný

Štíbrná skála v návrhu přírodní rezervace Odra-Malý les

předpoklad vyhlášení do konce roku 2002, zpracuje Správa CHKO Plány péče a do konce roku 2002 je předá zpracovateli LHP.

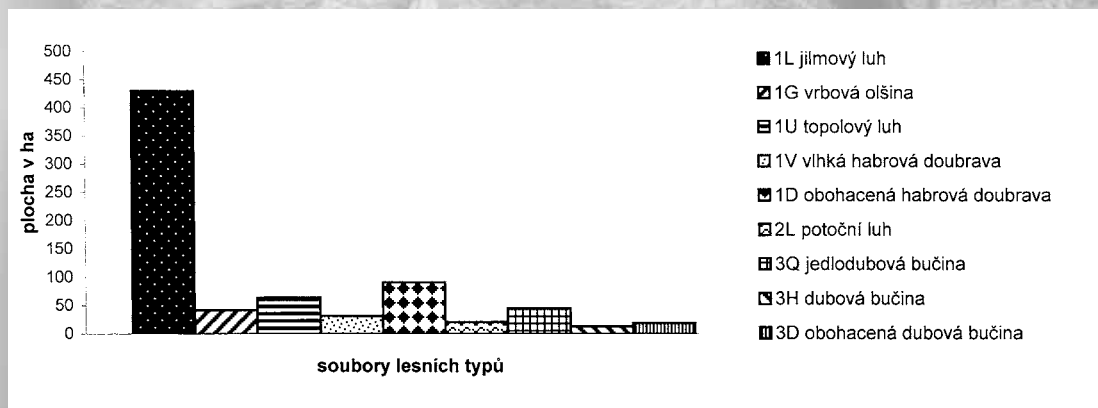
Pro ostatní návrhy budou přehledně zpracovány požadavky podle jednotlivých porostních skupin a ty budou zapracovány do LHP, příp. LHO.

Rozložení věkových stupňů

Věkový stupeň	ha	%
holina	11	1,4
1	7	0,9
2	54	7,2
3	65	8,6
4	100	13,2
5	20	2,6
6	42	5,5
7	67	8,8
8	56	7,4
9	111	14,6
10	114	15
11	57	7,5
12	32	4,2
13	20	2,6
14	1	0,1
15 a více	3	0,4
celkem	760	100

Soubory lesních typů (klasifikace Lesoprojetu)

SLT	ha	%
1L jilmový luh	430	56,6
1G vrbová olšina	42	5,5
1U topolový luh	64	8,4
1V vlhká habrová doubrava	32	4,2
1D obohacená habrová doubrava	91	12
2L potoční luh	21	2,8
3Q jedlodubová bučina	45	5,9
3H dubová bučina	13	1,7
3D obohacená dubová bučina	19	2,5
3U javorová jasenina	2	0,3
3S svěží dubová bučina	1	0,1
celkem	760	100

Zastoupení dřevin

Dřevina	ha	%
smrk (+ ostatní jehličnany)	129,89	17,3
lípa	58,36	7,8
jasan	209,98	28
dub	149,46	20
olše	66,94	8,9
topol	48,82	6,5
ostatní listnáče	85,55	11,5
celkem	749	100

Vysvětlivky ke grafům:

Graf a tabulka Soubory lesních typů

SLT (soubor lesních typů) - číslice znamená vegetační stupeň
písmeno znamená edafickou kategorii v určité řadě

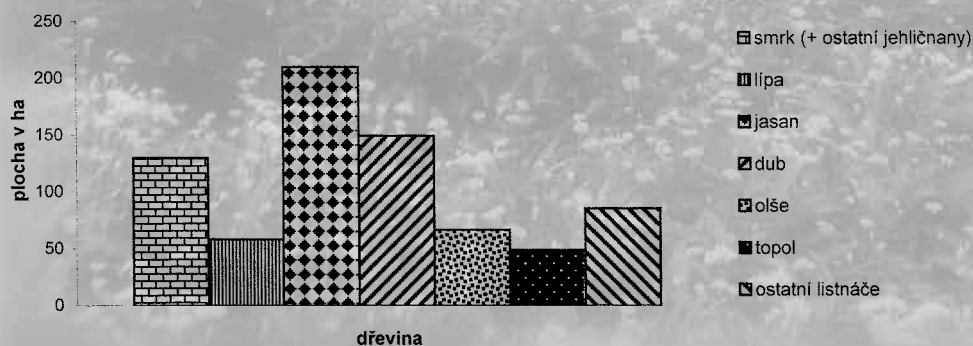
Tabulka Rozložení věkových stupňů - desetileté rozmezí věku porostu (věk.st.1: 1-10let, věk.st 2: 11-20 let atd.)

Graf a tabulka Zastoupení dřevin

Vzhledem k tomu, že tabulka je zpracována už několik let, zastoupení se určitě změnilo u smrku - těžbou smrkových kmenovin se jeho 16 % zastoupení zredukovalo zhruba na polovinu, tedy +- 8

% . Tím se samozřejmě o něco zvýšilo zastoupení dubu, jasanu i některých ostatních listnáčů.

Lze říci, že procento zastoupení dřevin přirozené druho-
vé skladby je velmi vysoké -
v tabulkovém srovnání
všech chráněných kraj-
iných oblastí je Poodří na 3.
místě.

ing. Miroslav
Košnovský,
Správa CHKO Poodří
(text i foto)

Památné stromy

Památným stromům bylo v POODŘÍ již věnováno několik příspěvků - v tomto čísle přinášíme souhrnný aktuální přehled:

Památné stromy v CHKO Poodří

1. Platan javorolistý (*Platanus acerifolia*), k.ú. Bartošovice na Moravě.

Největší platan v České republice, zvaný Josefínin, nachází se vedle barošovického zámku.

Stáří: cca 170 let

Obvod kmene (vždy měřeno ve výšce 1,3 m od země): 760 cm, výška: 32 m

Byl vyhlášen Radou ONV v Novém Jičíně (tehdy jako „chráněný přírodní výtvar“) v roce 1980.

2. Dub letní (*Quercus robur*), k.ú. Nová Horka.

Jeden z nejmohutnějších stromů v CHKO Poodří, stojí na hraně terasy u zámku v Nové Horce.

Stáří: cca 300 let

Obvod kmene: 650 cm, výška: 33 m

3. Dub letní (*Quercus robur*), k.ú. Bernartice nad Odrou. Dub u Horákova obrázku - na okraji lesního komplexu Jesenický díl.

Stáří: cca 200 let

Obvod kmene: 410 cm, výška: 34 m

4. Dub letní (*Quercus robur*), k.ú. Jeseník nad Odrou. Mohutný trojkmen nacházející se vedle hřiště.

Stáří: cca 200 let

Obvod kmene: 450 cm, výška: 22 m

5. Dub letní (*Quercus robur*), k.ú. Kunín.

Strom roste na kunínském „výletišti“ u centra obce.

Stáří: cca 250 let

Obvod kmene: 540 cm, výška: 23 m

6. Lípa srdčitá (*Tilia cordata*), k.ú. Mankovice.

Mohutný soliter vedle železniční zastávky.

Stáří: cca 200 let

Obvod kmene: 420 cm, výška: 26 m

Tyto stromy byly vyhlášeny Správou CHKO Poodří v roce 1994.

7. Řešetlák počistivý (*Rhamnus catharticus*), k.ú. Bartošovice na Moravě.

Pětikmenný exemplář nebývalých rozměrů roste na pravém břehu Odry, asi 100 m severně od Dolního rybníka.

Stáří: neurčeno

Obvod nejsilnějšího kmene: 100 cm, výška: 7 m

8. Buk lesní červenolistý (*Fagus sylvatica*), k.ú. Suchdol nad Odrou.

Mohutný jedinec nacházející se u hřbitova v horní části obce.

Stáří: cca 200 let

Obvod kmene: 480 cm, výška: 25 m

9. Topol černý (*Populus nigra*), k.ú. Jistebník.

Jeden z největších exemplářů původní provenience v Poodří - roste na levém břehu Odry, naproti ústí Lubiny.

Stáří: cca 80 let

Obvod kmene: 510 cm, výška: 29 m

10. Dub letní (*Quercus robur*), k.ú. Kunín.

Krajinná dominanta nad obcí, bohužel v roce 2000 poškozen bleskem.

Stáří: cca 150 let

Obvod kmene: 280 cm, výška: 20 m

11. Dub letní (*Quercus robur*), k.ú. Studénka.

Mohutný jedinec se nachází u modré turistické značky asi 200 m severně od jezu ve Studénce (mezi Mlýnským náhonem a Odrou).

Stáří: cca 200 let

Obvod kmene: 465 cm, výška: 28 m

Tyto stromy byly vyhlášeny Správou CHKO Poodří v roce 1998.

12. Dub letní (*Quercus robur*), k.ú. Suchdol nad Odrou.

Roste na Záhumenní cestě u firmy Agrosuماك.

Stáří: cca 200 let

Obvod kmene: 460 cm, výška: 21 m

Byl vyhlášen Správou CHKO Poodří v roce 2000.

Dub letní v Kuníně (č. 5)

Ing. Miroslav Kosňovský, Správa CHKO Poodří

Památčné stromy na Odersku

Na Odersku (t.j. na území pověřeného MěÚ Odry mimo území CHKO Poodří) je k dnešnímu dni vyhlášeno těchto 11 stromů za památčné stromy (podle § 46 a 47 zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny v platném znění):

1. Název památčného stromu: SPÁLOVSKÝ KLEN

Druh: Javor klen (*Acer pseudoplatanus L.*)

Popis lokality: Pravá řada javorového stromořadí polní cesty, odbočující z místní komunikace Spálov - Spálovský mlýn (zv. Mlýnice) cca 400 m od spálovského hřbitova

Katastrální území Spálov

Nadmořská výška 540 m n. m.

Výška stromu 26 m

Obvod kmene 436 cm

Ochrana vyhlášena Usnesením rady ONV v Novém Jičíně ze dne 13.6.1980

2. Název památčného stromu: KAMENSKÝ KLEN

Druh dřeviny: Javor klen (*Acer pseudoplatanus L.*)

Popis lokality: Javor roste uprostřed intenzivně obdělávaných polí za Kamenkou cca 500 m vlevo od křižovatky silnice Kamenka - Vítkov a tzv. "staré kamenské cesty"

Katastrální území Kamenka

Nadmořská výška 545 m n. m.

Výška stromu 20 m

Obvod kmene 315 cm

Ochrana vyhlášena Usnesením Rady ONV v Novém Jičíně ze dne 26.1.1972

3. Název památčného stromu: BÜRGERMEISTERŮV TIS

Druh dřeviny: Tis červený (*Taxus baccata L.*)

Popis lokality: Tis roste v rohu zahrady p. Františka Bürgermeistersa v Kamence u záhumenní polní cesty neďaleko zeleně značené turistické trasy

Katastrální území Kamenka

Nadmořská výška 545 m n. m.

Výška stromu 8 m

Obvod kmene 200 cm

Ochrana vyhlášena Usnesením Rady ONV v Novém Jičíně ze dne 26.1.1972

4. Název památčného stromu: HEŘMANICKÁ LÍPA

Druh dřeviny: Lípa velkolistá (*Tilia platyphylla Scop.*)

Popis lokality: Lípa roste ve svažité pastvině na dolním konci Heřmanic u Oder napravo cca 60 m od silnice Heřmánky - Heřmanice v ostrůvku listnatých dřevin u zbořeniště bývalého statku

Katastrální území Heřmanice u Oder

Nadmořská výška 495 m n. m.

Výška stromu 20 m

Obvod kmene 525 cm

Ochrana vyhlášena Usnesením Rady ONV v Novém

Jičíně ze dne 13.6.1980

5. Název památčného stromu: TOMČÍKŮV TIS

Druh dřeviny: Tis červený (*Taxus baccata L.*)

Popis lokality: Tis roste v travnaté ploše zahrady bývalého fojtství v Heřmánkách u křižovatky a hospody "Na rozcestí" cca 20 m od plotu

Katastrální území Heřmánky nad Odrou

Nadmořská výška 323 m n. m.

Výška stromu 8,5 m

Obvod kmene 224 cm

Ochrana vyhlášena Usnesením rady ONV v Novém

Jičíně ze dne 26.1.1972

6. Název památčného stromu: NOVOVĚSKÝ DUB

Druh dřeviny: Dub letní (*Quercus robur L.*)

Popis lokality: Dub roste cca 2 m vlevo od místní komunikace z Louček do Vítkovy v místní části zv.

Kolonka (Nová Ves) u odbočky lesní cesty se žlutě značenou turistickou stezkou

Katastrální území Loučky nad Odrou

Nadmořská výška 305 m n. m.

Výška stromu 25 m

Obvod kmene 437 cm

Ochrana vyhlášena Usnesením rady ONV v Novém

Jičíně ze dne 13.6.1980

7. Název památčného stromu: FOJTÍKOVA LÍPA

Druh dřeviny: Lípa velkolistá (*Tilia platyphylla Scop.*)

Popis lokality: Lípa roste napravo od příjezdové cesty ke statku p. Vincence Fojtíka v Tošovicích

Katastrální území Tošovice

Nadmořská výška 423 m n. m.

Výška stromu 14 m

Obvod kmene 700 + 265 cm

Ochrana vyhlášena Usnesením rady ONV v Novém

Jičíně ze dne 26.1.1972

8. Název památčných stromů: PAVLÍKOVA LÍPA A DUB

Druh dřevin: Lípa malolistá (*Tillia cordata L.*) a dub letní (*Quercus robur L.*)

Popis lokality: Oba stromy rostou v zahradě statku č. p. 31 ze strany ul. Zdravotnické v Jakubčovicích nad Odrou

Katastrální území Jakubčovice nad Odrou

Nadmořská výška 314 m n. m.
 Výška obou stromů 32 m
 Obvody kmenů 430 a 365 cm
 Ochrana vyhlášena: Rozhodnutím MěÚ Odry ze dne 28.6.1999

9. Název památných stromů: LÍPY U KAPLE

Druh dřevin: 2 lípy velkolisté (*Tilia platyphyllos Scop.*)
 a 4 lípy malolisté (*Tilia cordata L.*)
 Popis lokality: Lípy rostou okolo kaple sv. Antonína Paduánského v Klokočůvku
 Katastrální území Klokočůvek
 Nadmořská výška 360 m n. m.
 Výška stromů: 16, 21, 22, 23, 24 a 24 m
 Obvody kmenů 115, 218, 222, 190, 288 a 323 cm
 Ochrana vyhlášena Rozhodnutím MěÚ v Odry ze dne 28.6.1999

10. Název památného stromu: DUB U BRODU

Druh dřeviny: Dub letní (*Quercus robur L.*)
 Popis lokality: Dub roste mezi Jakubčovicemi n. O. a Heřmánkami na pravém břehu řeky Odry u účelové

komunikace a brodu přes řeku Odru
 Katastrální území Heřmánky nad Odrou
 Nadmořská výška 319 m n. m.
 Výška stromu 26 m
 Obvod kmene 426 cm
 Ochrana vyhlášena Rozhodnutím MěÚ v Odry ze dne 28.6.1999

11. Název památného stromu: TOPOL U ČURDY

Druh dřeviny: Topol černý (*Populus nigra L.*)
 Popis lokality: Topol roste na pravém břehu řeky Odry mezi Oderskými rybníky a Vražným u Oder ve fragmentu listnatého lužního lesa
 Katastrální území Mankovice
 Nadmořská výška 270 m n. m.
 Výška stromu přes 30 m
 Obvod kmene 677 cm
 Ochrana vyhlášena Rozhodnutím MěÚ v Odry ze dne 28.6.1999

Ing. Petr Lelek, pracovník MěÚ Odry

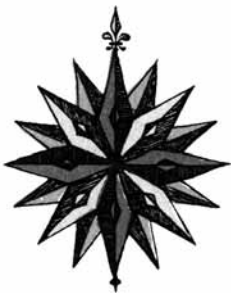
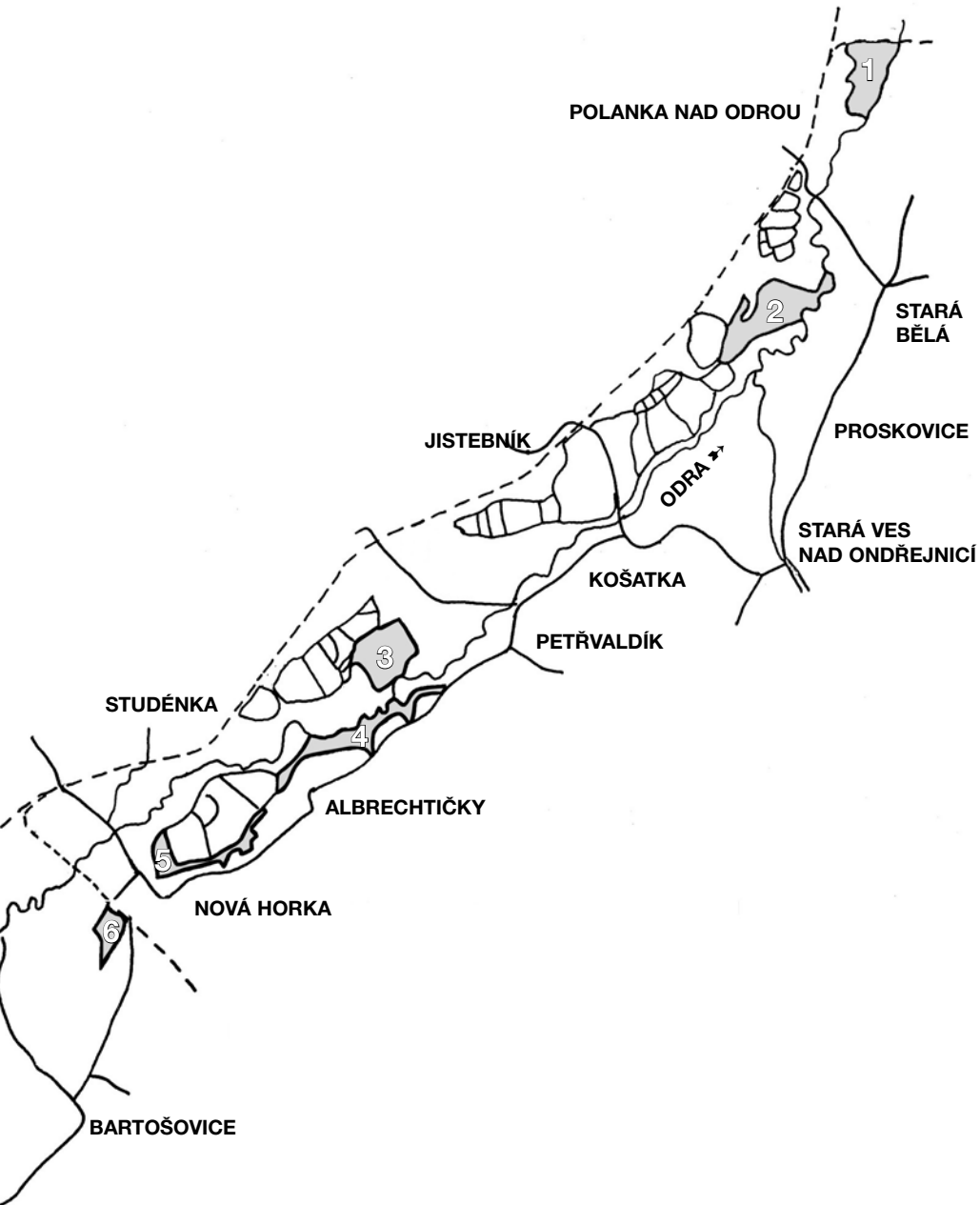

Platan v Bartošovicích

Lesy v CHKO Poodří v současnosti

Významné dřeviny podél vodních toků v Poodří

Památný strom řešetlák počestivý v Bartošovicích

Úvod

Než do krajiny našeho státu významněji zasáhl člověk, byla pokryta lesem více jak z 90%. V přirozených podmínkách by tedy převažovaly listnaté lesy s dubem a především bukem, s vtroušenými ostatními listnáči a jedlí. Lesní společenstva s dominancí smrku by rostla pouze v horských oblastech. Dnes lesy pokrývají zhruba třetinu plochy státu, o to větší však mají význam pro životní prostředí člověka. V drtivé převaze se jedná o lesy hospodářské, s přeměněnou druhovou skladbou ve prospěch smrku či borovice, často ekologicky nestabilní. Dnešní stav je logickým důsledkem činnosti člověka, který již v dobách osídlování v nižších polohách odlesňoval území pro zemědělskou půdu. Asi od 12. století jsou patrné větší změny spojené s rozvojem skláren, hutí a dolů. Plánované hospodaření v lesích nastupuje až v 18. století v souvislosti se zvýšenou potřebou a nedostatkem kvalitní dřevní hmoty. Lesní hospodářství bylo od samého počátku výrazně produkčně zaměřeno. Hlavní úlohu zde hrála ekonomika, možnost zpeněžení produkovaného dřeva. Smrkové a borové monokultury byly založeny a pěstovány na velkých rozlohách. Tento způsob hospodaření vedl k homogenizaci výstavby porostů, které byly a také dnes jsou, těženy hluboko pod fyzickým věkem, jehož se dřeviny mohou dožít. Z našich lesů tak vymizeli mohutní jedinci maximálního věku.

Přírodě blízká lesní společenstva, s dřevinnou skladbou nepřilíživě ovlivněnou člověkem, se dnes vyskytují většinou pouze v přírodních rezervacích, v nichž jsou v ČR chráněna jenom asi 2% lesů. V našich poměrech jsou nejvýznamnějším prvkem ekologicky stabilní a vyvážené krajiny. Jsou důkazem trvalé udržitelnosti, neboť se dokáží přirozenou cestou obnovovat bez zásahu člověka, jsou důležitým prvkem z vysokou biodiverzitou a významnou genetickou bankou původních druhů. V takovýchto pralesovitých rezervacích lze zkoumat dřeviny z hlediska jejich maximálních růstových (produkčních) možností, protože se zde dožívají vysokého věku - přirozené smrti a nejsou předčasně vytěženy.

Z předchozího textu vyplývá, že si zaslouží ochranu

doslova každý strom, který v krajině roste. Zvláště pak mohutné staré stromy, které symbolizují vytrvalost, houževnatost a sílu, s jakou po celý svůj život dokáží vzdorovat různým nepříznivým faktorům prostředí a poskytovat užitek nejenom člověku, ale i ostatním organismům. Kromě vědeckých, morálních, etických a estetických pohnutek, které občan pocítuje pro ochranu takovýchto stromů, existuje celá řada dalších věcných důvodů. Stromy patří k nejvýznamnějším terestrickým primárním producentům, tzn. že přetvářejí energii slunečního záření do chemických vazeb využitelných ostatními organismy. Ve své hmotě vážou oxid uhličitý (jeden z významných skleníkových plynů). Dřevinami nahromaděná organická hmota je základnou trofické pyramidy dalších suchozemských organismů. V průběhu života stromy poskytují nejenom potravu, ale také úkryt či jiné požitky jak člověku, tak i řadě druhů živočichů, jsou prostředím pro růst epifytických organismů, žijí v symbióze s mnoha druhy hub a i po své smrti slouží jako zdroj energie pro řadu saprofytických organismů. Velké dožívající stromy mají proto nenahraditelnou roli v udržení druhové rozmanitosti přírody.

Pro některé oblasti je síť mohutných dřevin nedílnou součástí jejich krajinného rázu. Stromy člověk vysazoval v okolí svých obydlí nejenom pro užitek hmotný (plody, palivové dříví, krmivo pro dobytek...), ale také pro blahodárny stín, neboť sluneční záření procházející listy má zcela jiný kvalitativní charakter než na volné ploše; výpar, kterým zvlhčují ovzduší; produkci volatilních látek, které působí kladně na lidské zdraví; i z dalších např. estetických, kulturních aj. důvodů.

Databanka informací o mohutných stromech v krajině v současné době v podstatě neexistuje, pouze v rámci ochrany přírody jsou evidovány na okresních úřadech tzv. památné stromy. V ČR roste přirozeně asi 202 taxonů dřevin, z nich může být za určitých podmínek 71 stromovitěho věku. O většině není dokonale známo, kde se vyskytují největší jedinci svého druhu, ani jakých maximálních rozměrů a věku mohou dosáhnout. O mnohých obrech, zvláště pokud jsou součástí lesních komplexů, se většinou ani neví, nebo je jejich výskyt znám pouze omezenému počtu místních znalců. Evidence a ochrana takovýchto stromů na okresních úřadech je věcí náhody a hloubky zájmu pověřeného úředníka. Zvláště v lesích závisí na citu a provozních možnostech lesních hospodářů, zda ponechají některé mohutné stromy v porostech dožít se více než mýtného věku.

Právě lužní biotopy, břehové a doprovodné porosty jsou pro výskyt stromů statných rozměrů velmi důležité. Nejedná se totiž o produkčně zaměřená společenstva s hospodářským plánem a přesně danou dobou obmýti. Často jde o porosty velmi extenzivně obhospodařované či ponechané samovolnému vývoji. Navíc rostou na stanovištích s půdami bohatě

zásobenými živinami a s dostatkem vláhy. Pro takováto nadprůměrně produktivní stanoviště jsou pak velké stromy typické. I v zájmové oblasti podél toků v povodí Odry byl mapovatelem nalezen velký počet stromů poměrně širokého druhového spektra, které si z hlediska svých růstových parametrů zaslouží naši pozornost.

Mapování příbřežního pásma vodních toků v povodí Odry

Od roku 1998 pracovníci Ústavu lesnické botaniky, dendrologie a typologie lesnické a dřevařské fakulty MZLU v Brně provádějí geobiocenologické mapování příbřežního pásma vodních toků ve správě Povodí Odry s.p. Každoročně jsou podél několika stovek kilometrů vodních toků zjišťovány terénním průzkumem potenciální podmínky stanovišť, vyjádřené skupinami typů geobiocenů, jsou vyhotoveny mapy v měřítku 1:5000 a navržena druhová skladba dřevin do břehových a doprovodných porostů tak, aby odpovídala přirozenému stavu.

V rámci terénních průzkumů jsou zaznamenávány také dřeviny, které se vyznačují nadprůměrnými růstovými parametry. Takovéto stromy, případně i keře jsou určeny do druhu, je změřen jejich obvod v prsní výšce a většinou i odhadnuta výška, stručně popsán zdravotní stav či jiné zvláštní vlastnosti. Nalezené dřeviny jsou lokalizovány podle vodního toku, strany břehu a podle říčního kilometru, jsou zakresleny na mapách a jsou doporučeny k ochraně. Doposud byl proveden průzkum následujících toků: Bílovka, Budišovka, Černý potok, Čížina, Hrozová, Husí potok, Hvozdnice, Jičinka, Lubina, Lomná, Lučina, Luha, Moravice, Oldřišovský potok, Olešná, Ondřejnice, Opava, Opavice, Ostravice, Petrovický potok, Porubka, Prudník, Řečice, Sedlnice, Stonávka, Tichava, Tyra a Odra od ústí Budišovky po ústí Husího potoka (tab.1).

Evidované dřeviny se rovněž stávají součástí databanky největších stromů ČR, kterou vede Nadační fond prof. Augusta Bayera při Ústavu lesnické botaniky, dendrologie a typologie lesnické a dřevařské fakulty Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně. Databanka je připravena v programu Microsoft Access. Na jejím naplňování se podílí řada dobrovolných korespondentů a dnes již čítá několik set položek.

Významné dřeviny krajiny Poodří

V databance mohutných dřevin povodí Odry je k dnešnímu datu 194 stromů a 5 stromořadí. Celkem čítá 31 různých druhů, kříženců a kultivarů (tab.2). Z tohoto počtu je 27 druhů autochtonních, což je téměř polovina stromovitých dřevin rostoucích v ČR. Nejvíce početně zastoupen je dub letní (*Quercus robur*) 32 stromy a jedním stromořadím a topol černý (*Populus nigra*) 29 stromy, vrba červenavá (*Salix x rubens*) 26 stromy a jedním stromořadím, olše šedá (*Alnus incana*) 13 stromy a javor klen (*Acer*

pseudoplatanus) 12 stromy.

Mezi nejmohutnější stromy patří dvě vrby červenavé a lípa velkolistá (*Tilia platyphyllos*) s obvodem v prsní výšce 700 cm a topol černý s obvodem 680 cm. K zajímavostem patří i střemchy obecné (*Padus avium*) s obvodem kmene 160 a 190 cm a výškou cca 15 a 9 m, olše lepkavé (*Alnus glutinosa*) s obvodem kmene 405 a 408 cm a výškou cca 30 a 25 m, olše šedé (*Alnus incana*), především exemplář s obvodem kmene 240 cm a výškou 27 m, statný jilm vaz (*Ulmus laevis*) s obvodem kmene 260 a výškou přes 30 m. K unikátním exemplářům patří i brsleny evropské (*Euonymus europaeus*), také proto, že o jejich maximálních rozměrech neexistují žádné údaje, o obvodu 50-55 cm a výšce 6-8 m, vrba trojmužná (*Salix triandra*), čtrnáctikmenný rozložitý keř, s obvodem největšího kmene 65 cm a výškou 8 m, vrba nachová (*Salix purpurea*) s obvodem nejtlustšího kmínku 63 cm a výškou 4 m, vrby lýkocové (*Salix daphnoides*) s obvodem kmene 190 cm a výškou 12 m a rozpadající se již exemplář s obvodem kmene 230 cm!

Nejvíce dřevin je doposud zaznamenáno podél

Památný strom Dub u brodu v Heřmánkách

Opavy (24 stromů + 1 stromořadí) a podél Odry v úseku od soutoku s Husím potokem po soutok s Budišovkou (32 stromů, tab.1).

Výskyt významných dřevin byl zaznamenán v rámci šesti skupin typů geobiocénů (Buček a kol. 2000, dále jen stg). Nejvyšší počet 62 dřevin 22 různých druhů se vyskytoval v rámci stg *Fraxini-alneta aceris*, tj. 31,96%. Dále následovaly *Ulmi-fraxineta carpini* s 56 dřevinami (28,87%) ovšem pouze 12 druhů, *Fraxini-alneta* se 46 jedinci (23,71%) 18 různých druhů dřevin. Již méně byly zastoupeny stg *Quercus roboris-fraxineta* se 13 jedinci (6,70%) pouze 5 různých druhů dřevin, *Alni glutinosae-saliceta* s 11 exempláři (5,67%) 7 druhů dřevin a *Ulmi-fraxineta populi* s pouhými 6 dřevinami (3,09%) 3 různých druhů.

Srovnání a hodnocení

Významné dřeviny evidované v databance pro povodí Odry lze z hlediska dosahovaných rozměrů rozdělit do dvou skupin (tab.2). V první skupině se nalézají druhy, které jsou častým předmětem zájmu jako stromy památné a naopak ve skupině druhé jsou dřeviny, které seznam památných stromů (Reš, 1998) nezná. U nejčastějších druhů památných stromů, jako jsou dub letní, lípy, javor klen či jasan ztepilý se rozměry dřevin evidovaných v povodí Odry pohybují spíše na spodní hranici rozpětí dřevin evidovaných v seznamu památných stromů ČR (Reš, 1998), seznamu Champion trees britských ostrovů (Mitchell et al, 1990) či například seznamu dřevin belgických parků (Baudouin, 1992). Avšak u méně hojných památných stromů, jako jsou např. javor mléč, buk lesní či topol černý se mohou dřeviny evidované v Poodří směle srovnávat s uvedenými zdroji. Především u javoru mléče a topolů černých můžeme tvrdit, že nalezené

stromy v Poodří patří k největším stromům svého druhu v Evropě, co se týče obvodu kmene v prsní výši. V tomto kontextu je množství 29 zaevidovaných topolů černých velmi důležité z hlediska záchrany genofondu, neboť většinou se do krajiny v posledních desetiletích vysazovali různí kříženci či kultivary. O nedostatku údajů svědčí i to, že v seznamu největších stromů britských ostrovů topol černý zcela chybí (tab.2).

Z dřevin, které v seznamu památných stromů ČR nejsou uvedeny, patří stromy z povodí Odry k evropské extratřídě, neboť přesahují svými rozměry uvedené zdroje, především u druhů: vrby červenavé, střemchy obecné a olše šedé. Také jedinci olše lepkavé dosahují srovnatelných rozměrů jako největší stromy jinde ve světě. Rozměry brslenu evropského ani vrb (*S.triandra*, *purpurea*, *cinerea*, *daphnoides*, *eleagnos*) nejsou uváděny v žádném zmíněném zdroji (tab.2).

Podle četnosti výskytu jsou pro luhy v povodí Odry charakteristickými mohutnými dřevinami dub letní a topol černý, a to v širších nivách dolních toků řek; v užších nivách ve vyšších částech toků to jsou spíše vrba červenavá, olše šedá, javor klen a v oblasti Beskyd též vrba lýkocová (vrba šedá je méně častá).

Z rozboru výskytu významných dřevin v rámci jednotlivých skupin typů geobiocénů vyplývá, že jejich větší druhová rozmanitost i četnost výskytu je v užších nivách menších vodních toků, zatímco v širokých nivách dolních částí větších toků je druhová rozmanitost zaznamenaných dřevin výrazně nižší a četnost výskytu je s potočními jasanovými olšinami srovnatelná pouze u stg *Ulmi-fraxineta carpini*. Ostatní skupiny typů geobiocénů širokých niv jsou v povodí Odry velmi silně ovlivněny člověkem, jeho hospodařením v nivě i regulací hydrologického režimu. Ovšem až na úsek Odry v CHKO Poodří i částečně ještě proti proudu nad CHKO.

V CHKO zatím nebyl terénní průzkum dokončen. Dokončení je v plánu v letošním roce, kdy budou uzavřeny i ostatní zbylé toky a databanka významných dřevin povodí Odry tak bude zkompletována. O výsledcích evidence významných dřevin na území CHKO Poodří budeme čtenáře časopisu jistě informovat.

Závěr

Lužní biotopy jsou mimořádně příznivými stanovišti pro dosažení mohutného růstu dřevin. Četnost statných dřevin, jejich rozměry i druhová rozmanitost jsou mnohonásobně vyšší než v okolní krajině. Ani krajina Poodří není výjimkou. Kromě toho se zde vyskytuje řada dřevin nadprůměrného, i když ne mimořádného vzrůstu, které lze nazvat čekateli. I jejich ochrana je nesmírně důležitá, protože ani největší stromy nežijí věčně a je potřeba mít v zásobě dostatečné množství vhodných nástupců. Databanka významných stromů povodí Odry, založená na terénním průzkumu, je vhodným informačním zdrojem

pro evidenci a ochranu takovýchto dřevin pro jejich správce - Povodí Odry s.p. i orgány ochrany přírody.

Prosba o spolupráci

Vážení čtenáři, víte-li o nějaké dřevině, která si dle vašeho názoru zaslouhuje pozornost, sdělte nám na uvedenou kontaktní adresu její popis (druh, rozměry, např. průměr nebo obvod v prsní výšce - 1,3 m) a lokalizaci. Zařadíme ji do databanky významných dřevin povodí Odry, resp. databanky významných dřevin Nadačního fondu prof. A.Bayera. Naplnění takové databáze je velmi náročné a zapojení co největšího množství místních znalců je proto velmi žádoucí. Těšíme se na spolupráci a o případných dalších přírůstcích vás budeme informovat.

Poděkování

Autoři děkují všem mapovatelům, jimž terénní práce umožnilo Povodí Odry s.p. Příspěvek vznikl dále díky podpoře FRVŠ v rámci projektu „Hodnocení významných dřevin vybraných zvláště chráněných území“ (reg.č.2FR59), MŠMT ČR v rámci projektu „Hodnocení vývoje lesních geobiocenóz“ (reg.č. MSM:434100005).

Autoři také děkují za pomoc studentu Martinu Karafiátovi při tvorbě databáze největších stromů Nadačního fondu prof. A.Bayera.

Literatura

Baudouin J. C., Spoelberch de Ph., Meulder Van J., Jacobs R. (1992): Bomen in Belgie. Dendrologische inventaris 1987-1992. 511 pp, Stichting SPOELBERCH - ARTOIS.

Buček A. a kol. (2000): Geobiocenologické mapování příbřežního pásma vodních toků ve správě Povodí Odry a.s. In.: Řehák, Z., Bryja, J.: Příroda Poodří. Sborník abstraktů 1.celostátní přírodovědné konference, MU Brno, 2000: 17-18.

Maděra P. a kol. (2000): Databank of important tree species in the Odra river watershed riparian zone of streams. Čas.Slez.Muz.Opava (A), 49:239-246.

Mitchell A. F., Hallett V. E., White J. E. J. (1990): Champion trees in the British Isles. Forestry commission, Field book 10, 33 pp, London: HMSO, 3rd ed.

Reš B. (1998): Památné stromy. 64 pp., AOPK ČR.

Jaromíra Dreslerová, Petra Rychtecká, Petr Maděra

Kontaktní adresa: Ústav lesnické botaniky, dendrologie a typologie, Lesnická a dřevařská fakulta, Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Zemědělská 3, 613 00 Brno, Česká republika

Tab.1: Evidované mohutné dřeviny v povodí Odry podle toku

Název toku	Počet evidovaných stromů
Střední Opava	3
Opavice	4
Budišovka	4
Lubina	4
Bílovka	4
Opava	24 + 1 stromořadí
Husí potok	5
Moravice	1
Odra	32
Porubka	11 + 1 stromořadí
Sedlnice	18 + 2 stromořadí
Černý potok	3
Hrozová	12
Lomná	4
Lučina	7
Olešná	8
Petrovický potok	11
Prudník	3
Řečice	1
Stonávka	6
Tyra	15
Čížina	1
Hvozdnice	13
Oldřišovský potok	1 stromořadí

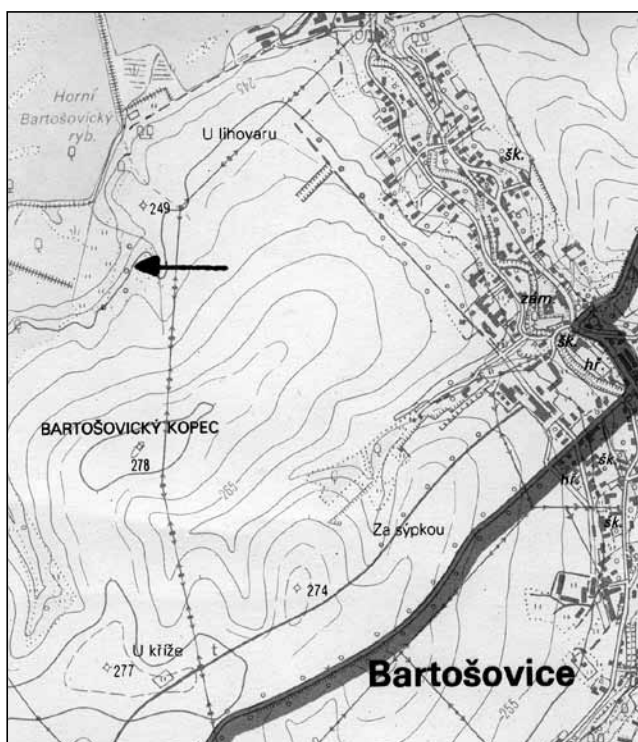

Tab. 2: Dřeviny povodí Odry (S = stromořadí) ve srovnání s největšími stromy Britských ostrovů (Mitchell, Hallett, White, 1990) a belgických parků (Baudouin et al., 1992) s rozměry vybraných největších památných stromů ČR (dle Reš, 1998) a s databankou Nadačního fondu prof. A. Bayera (bez dřevin z povodí Odry)

Druh	Databanka povodí Odry			Britské ostrovy			Belgické parky			Databanka Nad. fondu prof. A. Bayera			Památné stromy
	Počet stromů	Rozpětí obvodu (cm)	Rozpětí výšek (m)	Rozpětí obvodu (cm)	Rozpětí výšek (m)	Rozpětí obvodu (cm)	Rozpětí výšek (m)	Rozpětí obvodu (cm)	Rozpětí výšek (m)	Rozpětí obvodu (cm)	Rozpětí výšek (m)	Rozpětí obvodu (cm)	
<i>Quercus robur</i> (dub letní)	32+1S	220-630	25-40	311-1206	12-42	503-985	10-40	250-716	23-40	873-1010			
<i>Tilia cordata</i> (lípa malolistá)	9+1S	230-440	25-35	367-518	24-40	312-905	10-35	330-610	16-35	641-1650			
<i>Tilia platyphyllo</i> (lípa velkolistá)	5	285-700	18-25	449-741	14-37	460-900	10-30	300-900	20-28	721-1252			
<i>Populus nigra</i> (topol černý)	29	310-680	25-40	-	-	227	32	420-686	25-40	623-781			
<i>Acer pseudoplatanus</i> (javor klen)	12	220-400	20-30	361-728	32-40	315-780	25-36	331-494	34	730-740			
<i>Fagus sylvatica</i> (buk lesní)	2	230-510	27-30	474-681	40-46	453-858	18-43	355-560	19-44	690-700			
<i>Fraxinus excelsior</i> (jasan ztepilý)	5	235-360	18-35	285-882	12-38	355-590	20-46	227-500	30-37	630-1020			
<i>Salix alba</i> (vrba bílá)	4+1S	285-345	20-30	282-738	23-31	345-740	15-30	260-516	16-18	-			
<i>Salix fragilis</i> (vrba křehká)	6	236-320	17-20	279-405	21-25	157-365	30	402-556	20-31	-			
<i>Salix x rubens</i>	26+1S	220-700+	10-30	430	28	284-400	15-24	425-430	17	-			
<i>Abies alba</i> (jedle bělokorá)	2	236-400	30	515-929	45-50	185-430	28-40	160-650	32-60,5	-			
<i>Picea abies</i> (smrk ztepilý)	3	310-320	30-35	251-461	43-52	298-551	25-50	292-425	20-48	-			
<i>Cerasus avium</i> (třešeň ptačí)	1	235	-	223-533	18-31	304-320	25-37	324	24	-			
<i>Acer platanoides</i> (javor mléčný)	2	320-346	25	332-364	26-32	154-385	15-30	265-442	30-35	-			
<i>Ulmus laevis</i> (jilm vaz)	2	260-280	28-30	241	19	215-630	20-32	260-470	30-35	-			
<i>Ulmus glabra</i> (jilm horský)	6	230-420	28-35	377-681	28-41	310-327	20-34	280-290	15-23	-			
<i>Betula pendula</i> (bříza bělokorá)	4	190-260	25-30	138-386	26-30	207-330	20-25	150-220	15-16	-			
<i>Alnus glutinosa</i> (olše lepkavá)	6	252-408	20-35	235-414	15-32	184-400	15-25	270	-	-			
<i>Alnus incana</i> (olše šedá)	13	120-240	19-27	125-191	24-28	64-150	16-21	140	25	-			
<i>Padus avium</i> (střemcha obecná)	2	160-190	9-15	103-172	11-14	101	21	-	-	-			
<i>Populus x canadensis</i> (topol kanadský)	2	350-420	-	292-376	27-30	482-620	28-40	-	-	-			
<i>Populus nigra</i> cv. „Italica“ (topol černý f. Italica)	1+1S	285	25	392-408	33-37	276-414	25-40	-	-	-			
<i>Aesculus hippocastanum</i> (jírovec madá)	5	252-350	17-25	568-668	36-37	319-678	18-41	290-371	-	-			
<i>Liriodendron tulipifera</i> (liliovník tulipánokvětý)	1	380	20	603-798	24-36	444-687	35-41	-	-	-			
<i>Betula obscura</i> (bříza tmavá)	1	78	-	-	-	-	-	-	-	-			
<i>Salix triandra</i> (vrba trojmužná)	1	65	8	-	-	-	-	-	-	-			
<i>Salix cinerea</i> (vrba popelavá)	1	32	6	-	-	-	-	-	-	-			
<i>Salix purpurea</i> (vrba nachová)	1	47-63	4	-	-	-	-	-	-	-			
<i>Salix eleagnos</i> (vrba šedá)	1	85	15	-	-	-	-	-	-	-			
<i>Salix daphnoides</i> (vrba lýkovcová)	7	60-230	4-15	-	-	-	-	-	-	-			
<i>Euonymus europaeus</i> (brslen evropský)	2	45-50	6-8	-	-	-	-	-	-	-			

Bartošovický sad

V chráněné krajinné oblasti Poodří, v překrásné poloze na pravobřežní říční terase nad Horním bartošovickým rybníkem rozkvétá každé jaro jeden z největších starých ovocných sadů na severu Moravy. Kvete a plodí, ačkoliv se o něj dvacet let prakticky nikdo nestaral. Byl vysazen v polovině padesátých let minulého století a odrůdy jableň v sadu reprezentují průřez odrůdovou skladbou odpovídající době před 50 až 100 lety. Množství odrůd v sadu zastoupených je úctyhodné, hodnota sadu navíc spočívá i v tom, že se stromy vyvíjely přirozeným způsobem a na vzrůstných podnožích rozvinuly v mohutných korunách v plné míře své typické znaky. Největší hrozbou pro existenci sadu bylo jeho postupné zarůstání náletovými dřevinami. Ty obsazovaly světliny po uhynulých ovocných stromech a svou konkurencí přispívaly k úhynu dalších. Pohyb v sadu byl na některých místech prakticky nemožný díky porostům kopřiv, rákosu a ostružiníku.

Sad byl výzvou pro ochranáře už po řadu let. Kromě drobných zásahů a částečného vyhodnocení odrůdové skladby nebylo do roku 1999 mnoho vykonáno. Na podzim r. 1999 bylo vystavováno ovoce ze sadu na zahrádkářské výstavě ve Vratimově, pomologické určení provedla Mgr. Kamila Kožušníková. V r. 2000 dostala sad do dlouhodobého pronájmu ZO ČSOP v Bartošovicích. Byl vypracován projekt revitalizace Bartošovického sadu, na který poskytla grant nadace Partnerství a ochranáři započali s jeho nejnútnejší údržbou, celoplošným vyžínáním buřiny a prořezávkou některých stromů.

V průběhu r. 2000 - 2002 došlo k vymýcení náletových dřevin (jasan ztepilý, bříza bělokorá, topol osika) a současně probíhalo kácení suchých a odumírajících ovocných stromů, především višní. Podrost je během

vegetační doby každoročně dvakrát likvidován křovinořezy a sekačkou, biomasa mulčována kolem ovocných stromů. Řezem byly doposud ošetřena cca polovina ze 134 ks jableň (prosvětlení hustých korun, odstranění suchých a polámaných větví) a klest následně pálen. Na podzim r. 2000 probíhala pomologická testace některých odrůd jableň. Určování a přeúčtování odrůd prováděli Ing. Václav Tetera, CSc., odborný garant programu Záchrana starých a krajových odrůd ovocných dřevin při ÚVR ČSOP a ovocnářka Mgr. Kamila Kožušníková - Nogolová. Nashromážděné vzorky ovoce jak ze sadu tak od soukromých pěstitelů byly prezentovány na výstavě ovoce a zeleniny v Bartošovickém zámku (20. - 23.10. 2000). Expozici starých odrůd v rámci výstavy zhlédlo bezmála 250 lidí. Další výstava je plánována na září tohoto roku.

Pro jednotlivé stromy v sadu jsou postupně vypracovávány evidenční karty, ve kterých jsou uvedeny základní údaje o dřevině. Tyto jsou zařazovány do databáze naší ZO, stejně jako karty se starými odrůdami objevenými mezi soukromými pěstiteli. Údaje jsou dodávány do centrální databáze ČSOP. Pro záchranu zejména ohrožených a cenných odrůd a doplnění sadu novými vysokokmeny byly zajištěny vysokokmenné podnože jaderničky. V rámci biologické ochrany zde vyvěsili členové přírodovědného oddílu budky pro zpěvné ptactvo. V loňském roce se započalo s výsadbou živého plotu kolem sadu (trnka, růže šípová, brslen evropský, líska obecná), která bude v tomto roce dále pokračovat.

Staré a krajové odrůdy ovocných dřevin jsou členy ČSOP vyhledávány také v krajině (staré zahrady u bývalých německých gruntů, zbytky sadů, mlýnské náhony apod.), vzorky zasílány k pomologickému určení, odrůdy evidovány a případně roubovány na podnože.

V květnu tohoto roku byla slavnostně otevřena „Zámecká“ naučná stezka kolem Bartošovic, kterou buduje naše ZO ČSOP. Jedno z jejích 10 zastavení je také v sadě a je věnováno starým a krajovým odrůdám.

Celkový pohled

O ovoce ze sadu je každoročně zájem mezi občany z Bartošovic i z širokého okolí. Za přijatelnou úplatu si mohou natrhat ovoce pro svou potřebu. Část úrody bude poskytována obcí na výrobu Bartošovické jaderničkové pálenky, nabízené při pořádání obecních či regionálních akcí.

Do projektu se podařilo zapojit jak zájemce z řad veřejnosti (hlídání sadu, příprava výstav), tak zejména místní mládež, která se aktivně podílí na mulčování, pálení klestu, sběru vzorků, vyvěšování a čištění budek. V sadě jsou také realizovány některé programy ekologické výchovy pořádané našimi členy. Ze všech prováděných prací je pořizována fotodokumentace.

Z výstavy ve Vratimově

Udržovaný sad starých a krajových odrůd bude sloužit jako matečnice pro zpětné šíření ovocných stromů do krajiny (stromořadí, biokoridory, meze). Bude možné ho navštívit po naučné stezce nebo k němu odbočit z cyklotrasy. Sad může být cílem rodinných a školních výletů, jeho návštěva bude součástí nabídky turistického využití okolí obce. Veřejnost má možnost

Svoz a mulčování biomasy

účastnit se údržby sadu, pronajmout si strom a sklídit úrodu, či sponzorovat výsadby stromů nových.

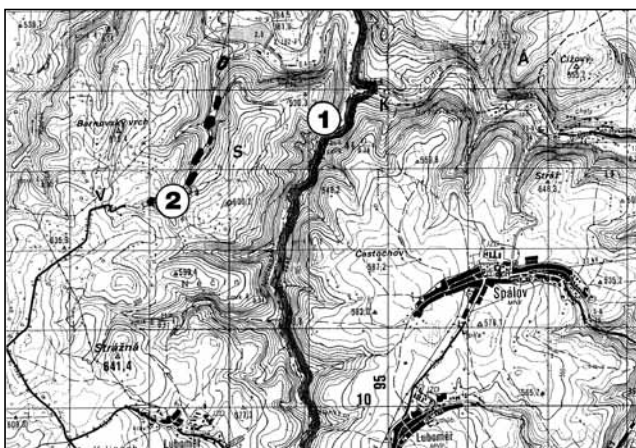
Projekt rekonstrukce sadu je součástí projektu obnovy občanského života v obci a rozvoje zámku a jeho okolí jako dominantního zastavení mezinárodní cyklotrasy v Poodří. Garantem projektu je ČSOP v Bartošovicích. Na projektu aktivně spolupracují ČSOP Studénka, ČSOP Nový Jičín, obec Bartošovice a Základní škola v Bartošovicích.

Seznam odrůd doposud určených v sadě:

Cronselské, Kalvil bílý zimní, Boskopské červené, Jonathan, Parmena zlatá zimní, Rederova reneta, Strýmka, Strýmka velká, Kožená reneta zimní, Sudetská reneta, Červené hornokrajské, Hedvábné bílé pozdněkvěté, Jadernička moravská, Ontario, Carlonova reneta, Vilémovo, Knížecí zelené, Reneta Pomphelia, Ušlechtilé žluté, Hawthordenské, Landsberská reneta

Vladimír Petřvalský, Český svaz ochránců přírody Bartošovice

Sněženky v horním Poodří

Mapa: Výskyt sněženek v horním Poodří:

1. Lokalita v údolí Něčinského potoka
2. Výskyty v místech zaniklé vesnice Barnov (Olověná) a dalších míst severně (černé plochy)

Když se zmíní sněženky v Poodří, většině z Vás se jistě vybaví například přírodní památka „Sedlnické sněženky“ v Sedlnici nebo porosty sněženek v Polanském lese v CHKO Poodří. Sněženky - botanicky přesně sněženky předjarní (*Galanthus nivalis* L.), se však vyskytují i v Horním Poodří. Rád bych se Vám zmínil o dvou lokalitách u hranice Olomouckého a Moravskoslezského kraje na území Vojenského újezdu Libavá.

Jedna lokalita se nachází v údolí Něčinského potoka.

Údolí Něčinského potoka tvoří hranici okresů Nový Jičín a Olomouc a zároveň mezi vojenským újezdem (výcvikovým prostorem) Libavá a katastrem obce Spálova. Něčinský potok je pravostranným přítokem řeky Odry a jeho údolí na území okresu Nový Jičín je součástí přírodního parku "Oderské vrchy". Celé údolí je zalesněno z větší části nepůvodními smrkovými

monokulturami mimo údolní nivu Něžčinského potoka, která je zatrávněna a která byla zařazena do 1. nejceennější zóny. Sněženy v údolí Něžčinského potoka rostou asi 1 km od soutoku s řekou Odrou na lesním okraji na levém břehu Něžčinského potoka na ploše o rozměrech cca 4 x 30 m (120 m²). Z dalších vzácnějších taxonů rotlin se zde vyskytuje zápalice žluťuchovitá, lýkovec jedovatý, prvosenka vyšší a jaterník podléška. V roce 1999 zde byla pozorována chráněná 50 cm dlouhá zmiije obecná.

Ještě před rokem 1989 se louky v dolní části údolí Něžčinského potoka přestaly kosit, a tak postupně zarůstají plevelnými společenstvy a ztrácejí svou původní druhovou rozmanitost. Okolo r. 1994 na území Nížkého Jeseníku propukla u nepůvodních smrkových lesů kůrovcová kalamita, která si vynutila mimořádné kalamitní těžby i v údolí potoka. Sněženy sice rostou na lesním okraji tvořeném listnatými dřevinami - lískou obecnou, javorem klenem, habrem obecným a dalšími, ale ve svahu nad touto lokalitou, který má jihovýchodní expozici, rostl smrkový les. Při jeho těžbě byly celé kmeny smrků stahovány do lokality sněženek, kde teprve byly odvětvovány. Hromady smrkových větví s jehličím zůstaly v lokalitě sněženek na ohnutých výhonech lísek, kde začaly prorůstat novými lískovými výhony. Někde byly hromady smrkového klestu 150 cm vysoké. Sněženy pod těmito hromadami živořily vinou zastínění, zasypáním a zřejmě jim neprospívala změna chemismu půdy opadajícím jehličím. V ponechaných hromadách klestu se v celé lokalitě rozšířily kopřivy dvoudomé a hrozil postupný zánik této lokality.

Proto ochránci přírody z Oder (členové 70/13 ZO ČSOP Odry) v roce 1999 podali žádost o grant v rámci výběrového řízení MŽP (Projekt pod názvem "Úklid lokality sněženek v údolí Něžčinského potoka MŽP" č. 521/1999), který řešil záchranu této lokality před zánikem. MŽP tuto žádost podpořilo, a tak v průběhu roku 1999 proběhla záchrana této lokality v následujících krocích:

- Mgr. Stanislav Hrabovský provedl botanický průzkum celé lokality
- v srpnu byla vyžnuta stařina na louce s výskytem sněženek. Travní hmota byla ke zkompostování uklizena na dvě hromady mimo plochy s výskytem sněženek. Zároveň byly odklizeny a spáleny hromady klestu po kůrovcové kalamitě.
- v listnatém okraji lesa s největším výskytem sněženek (celková výměra asi 240 m²) byly vyřezány polehlé výhony lísek, byl vytahán starý klest a ten byl spálen
- u Něžčinského potoka byl osazen označnick s informační tabulkou.

V současnosti je údolí Něžčinského potoka ohroženo nejen zanedbáním péče o nivní louky, ale i živelným rozvojem cestovního ruchu a v poslední době i reálným nebezpečím výstavby vodní nádrže "Spálov".

Vzhledem k osamocenosti této lokality sněženek na horním toku řeky Odry se nabízí otázka, zda jejich výskyt v údolí Něžčinského potoka nesouvisí se zánikem obcí ve Vojenském újezdu Libavá. Na území VÚ Libavá se totiž sněženy ojediněle vyskytují v místech bývalých zahrad selských gruntů.

Tak je tomu například v zaniklé obci Barnov (česky též Olověná, něm. Bernhau nebo Bernau), která se rozkládala kolem pravostranného Barnovského potoka v místě nynější Barnovské vodní nádrže na řece Odře. V horní části této zaniklé obce, jež je porostlá dnes již téměř původním listnatým lesem, na jaře rozkvétají tisíce sněženek vedle rozvalin kamenných zdí původních domů. Že se jedná o bývalé zahrady vám prozradí několik dožívajících jabloní a různé druhy okrasných keřů - šeříků, pámelníků aj.

Sněženy v místech bývalých zahrad rostou na plochách až 30 m² a větších. Ojediněle se mezi sněženkami objeví i bledule jarní, těm se zde však evidentně nedaří tak dobře, jak sněženkám. Vzhledem k tomu, že výsadby sněženek pochází z doby před 2. světovou válkou, bude se zřejmě jednat o sněženy mající původ v Poodří.

Jakou mají obě zmiňované lokality budoucnost?

U sněženek v Barnově, pokud zůstane toto území součástí VÚ Libavá a pokud se zde nezmění dosavadní způsob hospodaření, není nutno vyhlašovat žádnou zvláštní ochranu jejich biotopu. Hůře může dopadnout lokalita v údolí Něžčinského potoka, která bez alespoň minimální péče může zaniknout.

Jelikož je lesnaté údolí Něžčinského potoka, řeky Odry i říčky Budišovky velmi atraktivní z hlediska cestovního ruchu (pro pěší turistiku, cykloturistiku i pro letní stanové tábory), měla by se místní samospráva, státní správa a všechny zde hospodařící subjekty dohodnout na ekologicky přijatelném způsobu využívání tohoto cenného území:

- nedopustit zde žádnou výstavbu,
 - účinně omezit nepovolené vjíždění motorových vozidel na lesní účelové komunikace, vedoucí údolím,
 - regulovat počty letních stanových táborů a vymezit jim ekologicky přijatelná pravidla pobytu,
 - po vzájemné dohodě doplnit systém značených turistických stezek a cyklostezek se zřízením naučné stezky v nejatraktivnějším místě,
 - obnovit péči o nejceennější nivní louky a o břehové porosty vodotečí,
 - u lesních porostů postižených v minulosti kůrovcovou kalamitou, preferovat přirozenou dřevinnou skladbu (listnaté porosty s převahou původního buku lesního),
 - pro lesní zvěř (černou, vysokou, srncí a případně i zatoulanou dančí) zřídít v údolích oborohy a seníky, aby se snížily škody zimním okusem na dřevinách nebo rytím černé zvěře na nivních loukách.
- Snad by pomohlo založit pro nivní louky údolí řeky Odry, Něžčinského potoka a Budišovky pozemkový spolek, který by snad zachránil toto přírodní i turisticky velmi hodnotné území.

Mimo dvě výše zmíněné lokality sněženek ve volné krajině se můžete se sněženkami setkat i v některých starších zahradách - jako např. u bývalé školy v Klokočůvku (pod kaplí) nebo v zahradě pana D'Agnoy v Heřmánkách. Protože jsou sněženy prvními posly jara, zaslouží si naši pozornost a ochranu. pokud sami víte o nějaké další lokalitě, můžete o ní napsat do redakce POODŘÍ.

Předem Vám děkuje.

Ing. Petr Lelek, pracovník MěÚ Odry a člen ZO ČSOP Odry

Ornitofauna Oder a okolí

Poprvé jsem se s oderskými rybníky a městem Odrami setkal někdy v letech 1983 - 1987, soustavně ptactvo rybníků a vůbec širokého okolí Oder pozoruji od roku 1996, provádím především a převážně tzv. faunistická a fenologická pozorování, a ač doba poměrně krátká, první výsledky se již dostávají. Za období výše uvedené jsem na lokalitách vymezených jako Odry, oderské rybníky a v širším okolí, zastihl 150 druhů naší ornisy, přičemž je nejvýše pravděpodobné, že mnohé další druhy, zvláště pak drobných ptáků, mé pozornosti i unikly. Snahou je navštěvovat nejen samotné rybníky, to hlavně v době jarního tahu a v době hnízdění, ale též, zejména v době pohnízdění a v době podzimního tahu, i jinak opomíjené a mnohdy podceňované polní lokality. Pro připomenutí, oderské rybníky tvoří soustava pěti rybníků, v pořadí od města Oder (po směru toku řeky Odry a náhonu) jménem: Trněný, Travný, Emauzský, Vraženský a Cíp.

Koncem zimy se každý správný ornitolog těší na období jara a jarního tahu. Na přelomu měsíce března a dubna se počínají objevovat mnozí tažní ptačí otužilci, jsou to především dobře známí skrývání polní (*Alauda arvensis*), s nimi přilétají špačkové obecní (*Sturnus vulgaris*), ty je možno najít na bahnech spuštěných rybníků, často ve společnosti čejek chocholatých (*Vanellus vanellus*), racků chechtavých (*Larus ridibundus*) a kachen divokých (*Anas platyrhynchos*), jen s malým zpožděním se přida neustále pobíhající a jící a přeletující skupinky konipasů bílých (*Motacilla alba*). Později, v měsíci dubnu, se na bahnech žíví i žlutě oděná konipasová luční (*Motacilla flava*) a konipasové horští (*M. cinerea*), nalézají zde potravu i jednotlivci i hejtnka tzv. bahňáků, zvláště vodouši kropenatí (*Tringa ochropus*), kulíci říční (*Charadrius dubius*), jednotlivě písíkové obecní (*Tringa hypoleucos*),

znatelně větší jespáci bojovní (*Philomachus pugnax*), vodouši šedí (*Tringa nebularia*) a vodouši rudoroží (*T. totanus*). Kdo je skutečným odborníkem, jistě najde mezi bahňáky i mnohé další druhy. Postupem jara a podle stavu vodní hladiny rybníků s každým novým dnem přibývá množství přítomných ptáků, jak co do druhů, tak do počtu jedinců. V dubnu jsou již přítomny mnohé druhy našich kachen, mimo již zmíněné březňáčky, zvláště poláci velcí (*Aythya ferina*) a poláci chocholačky (*A. fuligula*), oba druhy našich čírek, čírka obecná

(*Anas crecca*) a čírka modrá (*A. querquedula*), věci znalý návštěvník rozliší jednotlivé páry kopřivek obecných (*Anas strepera*) a pokud mu bude přát štěstí, může právě v tuto roční dobu spatřit i lžičáky pestré (*Anas clypeata*), hvízdáky eurazijské (*Anas penelope*), ostralky štíhlé (*Anas acuta*), snad i další severské hosty na průtahu - hoholy severní (*Phalera bucephala*) a morčáky velké (*Mergus merganser*). Výčet ptáků by nebyl úplný, pokud bychom se nezmínili o všudypřítomné, ovšem v současné době již ne početné lysce černé (*Fulica atra*), o jednotlivých párech potápky roháče (*Podiceps cristatus*), o potápkách černokrkých (*P. nigricollis*), a o potápkách malých (*P. ruficollis*). Na přelomu měsíce března a dubna se na svá hnízdiště dostaví i několik místních párů motáka pochopa (*Circus aeruginosus*). Tito dravci upoutají svou leteckou akrobaci nad rybníky a přilehlými poli při tzv. svatebních letech. Nemůžeme opomenout drobné obyvatele rákosin a pobřežních porostů. Postupně přilétnou strnadi rákosní (*Emberiza schoeniclus*), rákosníci obecní (*Acrocephalus scirpaceus*), rákosníci zpěvní (*A. palustris*) i rákosníci velcí (*A. arundinaceus*). Běžně se na rybnících vyskytují i drobní moudivláčci lužní (*Remiz pendulinus*), jejichž stará visutá plstnatá a vakovitá hnízda, upletená z chmýří topolů a vrb, je možno v době, kdy ještě nejsou koruny stromů olistěny, dobře nalézat. Od nedaleké řeky Odry na rybníky zalétá i ledňáček říční (*Alcedo attis*). Na řece Odře jsem v zimě 1999 pozoroval i skorce vodního (*Cinclus cinclus*) - ornitofauna řeky Odry jako taková by si zasloužila samostatného zpracování. Na hrázích rybníků žijí mnohé druhy drobných pěvců, zejména sýkory koňadry (*Parus major*), sýkory modřinky (*P. caeruleus*), mlynařiči dlouhoočasní (*Aegithalos caudatus*), šoupálcí (*Certia sp.*), budničci menší (*Phylloscopus collybita*), brhlíci lesní (*Sitta europaea*), pěnice černočelá (*Sylvia atricapilla*) a pěnice pokřovní (*S. curruca*), pěnkavy obecné (*Fringilla coelebs*), ze šplhavců především strakapoud velký (*Dendrocopos major*), strakapoud malý (*Dendrocopos minor*) a zaznamenal jsem i výskyt strakapouda prostředního (*Dendrocopos medius*).

V období hnízdění je možno sledovat většinu ptáků výše uvedených. Při mých pokud možno častých a pravidelných návštěvách se soustředím na vyvádění

prvních mládat. Druhy prokazatelně hnízdící, případně pravděpodobně hnízdící, jejichž hnízdění na rybnících je potřeba si vážít, jsou zejména potápka roháč, potápka malá, předpokládám i potápka černokrká, již zmíněná kopřivka obecná, moták pochop, moudivláček lužní a obyvatel rákosin - rákosník velký. Bohužel, už i zahnízdění dříve i ve velkých koloniích běžně hnízdícího racka chechtavého, je nyní vzácností. Zvláště děti potěší pravidelná hnízdění a vůbec přítomnost labutí velkých (*Cygnus olor*), které některá léta umístily svá hnízda nedaleko od břehů, tak, že je možno sledovat jejich domácnost z bezprostřední blízkosti.

Je zajímavé, že na rybnících, které představují lokalitu nepříliš rozlehlou, rybářsky i myslivecky obhospodávanou, v bezprostřední blízkosti města a poměrně často navštěvovanou, jsem již zastihl některé druhy obecně považované za druhy vzácné či méně běžné, resp. druhy, o jejichž existenci mnohdy nemá běžný občan a návštěvník ani ponětí. Tak jsem měl to štěstí zastihnout při odpočinku na tahu jeřáby popelavé (*Grus grus*), celkem 4 ptáky, jinak obyvatele rozsáhlých močálů severu, zjara i na podzim zde zalétají lovit orlovci říční (*Pandion haliaetus*), nepravidelně se zde objevuje i orel mořský (*Haliaeetus albicilla*) - dravec o rozpětí křídel až 240 cm. Znalec ocení údaj o pozorování potápky rudokrké (*Podiceps griseigena*), volavek bílých (*Egretta alba*), volavek stříbřitých (*Egretta garzetta*), volavky červené (*Ardea purpurea*), kolihy velké (*Numenius arquata*), kulíka zlatého (*Pluvialis apricaria*), břehouše černoocasého (*Limosa limosa*), rybáka velkozobého (*Sterna caspia*), rybáků černých (*Chlidonias niger*) a rybáků obecných (*Sterna hirundo*), racků žlutonohých (*Larus fuscus*), racků malých (*L. minutus*) i běžnějších racků "stříbřitých" (*L. argentatus / cachinans*) a racků bouřních (*L. canus*). Mimo obvyklých volavek popelavých (*Ardea cinerea*) a čápů bílých (*Ciconia ciconia*) rybníky a jejich okolí navštěvují i čápi černí (*C. nigra*), v okolních lesích hnízdící. A občas se objeví jednotlivě i v malých skupinách u rybářů obávaní zdatní lovci ryb - kormoráni velcí (*Phalacrocorax carbo*).

S postupem léta a polních prací v okolních polích se mé aktivity přesouvají téměř výhradně do polí, zvláště do polí u obcí Emauzy - Vražné - Hrabětice - Jeseník nad Odrou, dále pak na pole mezi Mankovicemi a Suchdolem nad Odrou, případně až k obci Hladké Životice a na straně opačné i u obcí Veselí a Dobešov. Tam na některých konkrétních lokalitách, je možno zahlédnout vyvedené rodinky bažantů (*Phasianus colchicus*), nepočtená hejnká

koroptví polních (*Perdix perdix*) nebo zaslechnout volání kohoutka křepelky obecné (*Coturnix coturnix*). Na pokosená pole, strniska a zvláště pak pole podmítnutá se z okolí soustřeďují vyvedené rodiny mnoha dravých (a nejen dravých) ptáků, zvláště pak běžná káň lesní (*Buteo buteo*), hnízdící v okolních lesích i mimo lesní porosty (a dokonce i na hrázi rybníka Emauzského v roce 1998), poštolky obecné (*Falco tinnunculus*), motáci pochopové. Občas se přidruží i vzácní motáci lužní (*Circus pygargus*), jejichž hnízdění v polích od Bělotína až po Stachovice je možno předpokládat, čemuž by nasvědčovala opakovaná jarní i letní pozorování na polích okolo obcí Bělotín, Mankovice, Kletné, Hladké Životice, Vražné a Hrabětice. Pozoroval jsem opakovaně jak na rybnících, tak v polích dospělé i mladé (juvenilní) ostříže lesní (*Falco subbuteo*), v polích pak mladé poštolky rudonohé (*Falco vespertinus*), u obce Vražné luňáka červeného (*Milvus milvus*) i luňáka hnědého (*M. migrans*) a dokonce, obvykle na velké vodní plochy vázaného, orlovce říčního. Z dalších ptáků na strništích hledajících obživu lze jmenovat již zmíněné volavky popelavé, oba druhy čápů, hejna holubů hřivnáčů (*Columba palumbus*) a hrdliček divokých (*Streptopelia turtur*) z okolních lesů, hejna špačků obecných, v keřích remízků i stromech okolo polních cest můžeme pozorovat vyvedené rodinky tuhýků obecných (*Lanius collurio*), tuhýka šedého (*L. excubitor*), bramborničky hnědé (*Saxicola rubetra*) a černočelá (*S. torquata*), v letu i žlutou žluvu hajní (*Oriolus oriolus*). Z ptáků, kteří vždy potěší srdce ornitologa, jsem měl možnost právě na polích, strništích a orančích pozorovat smíšená hejna konipasů bílých s konipasem lučními i ne zrovna běžné bělořity šedé (*Oenanthe oenanthe*). Mimo ptáky výše uvedené právě rozlehlé plochy lokalit u jmenovaných obcí, jak se zdá, k odpočinku při tahu lákají kolihy velké a dokonce na pusté a vyprahlé pláni bývalého obilného lánu, jsem v srpnu léta 1999

zastihl i tři vzácné kulíky hnědé (*Charadrius morinellus*).

V lesích okolo Oder lze předpokládat hnízdění (a možná nejen jednoho páru) běžného, avšak řídké se vyskytujícího a málo známého dravce včelojeda lesního (*Pernis apivorus*), dravce, který se specializuje na vyhrabávání vosích hnízd, který bývá obvykle nepoznan a zaměňován za cokoli jiného. Každým rokem je od května do srpna vídávám. Při troše zkušností a dobrých pozorovacích podmínkách jsou od běžných kání, po celkovém způsobu letu, kresbě, dlouhém rýdováku a vystrčené "holubi" hlavě dobře rozlišitelní. I jinak typicky lesní obyvatelé - jestřáb lesní (*Accipiter gentilis*) a krahujec obecný (*A. nisus*), již výše zmíněný ostříž lesní a v noci i naše největší sova, výr velký (*Bubo bubo*) navštěvují při lovu oderské rybníky a okolní pole. Mimo běžné druhy lesních ptáků v lesích okolo Oder se vyskytující, bych rád zmínil výskyt úhelnička lesního (*Parus ater*), sýkory babky (*P. palustris*) a datlů černých (*Dryocopus martius*).

Závěr mé ornitologické sezony patří pátrání po vzácných zimních hostech. Opět na polích, zvláště tam, kde byly ponechány víceleté polní kultury, tam, kde z jakýchkoli důvodů je vyšší počet hrabošů, je možno i v zimě se setkat se zajímavými ptáky. Z oněch běžných zvláště v zimě je možno vidět, obvykle na osamělých sloupcích, stromech a podobných nápadných místech vysedávající elegantní šedobíle a v kombinaci s černou zbarvené tuhyky šedé, kteří ač pěvci, přece se často živí po způsobu dravčím a zmůžou a udolají i statného hraboše, dále vždy elegantní poštolky obecné, a na hroudách oraníšť a na stromech okolo silnic posedávající káně lesní. Pokud má pozorovatel štěstí, může právě mezi zimními káněmi deteminovat (určit) i severskou káni rousnou (*Buteo lagopus*). Ovšem pozor, ne všechna kánata, které bývají pro své světlé zbarvení považována za "rousné", jimi skutečně jsou. Mezi káněmi lesními, jak i literatura uvádí, snad nelze najít dva shodně vybarvené jedince. Vyskytují se jedinci v celé škále odstínů, v barvách tmavohnědých (a téměř jednobarevní), hnědí s výraznou kresbou (skvrny a pruhování), i kánata téměř "bílá", ano, i alibinismus je u kání znám. Sám jsem, u Hrabětic i na jiných lokalitách v okolí opakovaně sledoval prokazatelně stále téhož jedince káně lesní, seshora světle hnědě až okrově, zespod pak pískově žlutě a s černou kresbou vybarveného. Vzácně lze zastihnout motáky pilichy (*Circus cyaneus*), a to jak dospělé (adultní) bílošedé samce s kontrastními černými konci křídel, tak i ptáky hnědě vybarvené, tedy samice a mladé jedince. Již podvkráte jsem měl možnost v únoru roku 1998 u oderských rybníků pozorovat i drobného sokolovitého dravčíka dřemlíka tundrového (*Falco columbarius*).

Nejen však "v přírodě" mimo město, ale i v intravilánu města Oder je možno, vedle běžných druhů ptáků - pěnkav obecných, zvonků zelených (*Carduelis chloris*), vrabců domácích (*Passer domesticus*) a polních (*P. montanus*), kosů černých (*Turdus merula*) a drozdů zpěvných (*Turdus philomelos*), sýkor a brhlíků, i poštolek obecných, v zahradách sledovat reha domácího (*Phoenicurus ochruros*) i zahradního (*P. phoenicuros*), v zahradách datla - žlunu šedou (*Picus canus*) a snad zahlédnout lovíčího nebo na stromě dobře ukrytého, odpočívajícího krahujce, zvláště v parku u kostela

pak lejsky šedé (*Muscicapa striata*), dlasky tlustozobé (*Coccothraustes coccothraustes*), nápadně v kombinaci šedé, černé a červené barvy vybarvené hýly obecné (*Pyrrhula pyrrhula*). Nejen v parcích lze nalézt i známky přítomnosti našich asi nejběžnějších sov - puštíků obecných (*Strix aluco*), tzv. vývržky či jejich peří. V tuhých zimách se může poštěstit pozorování skupiny exoticky vyhlížejících, brkoslavů severních (*Bombycilla garrulus*). Za výjimečná mohou považovat dvě pozorování ořešníků kropenatých (*Caryocatactes nucefraga*), ptáků horských a podhorských lesů.

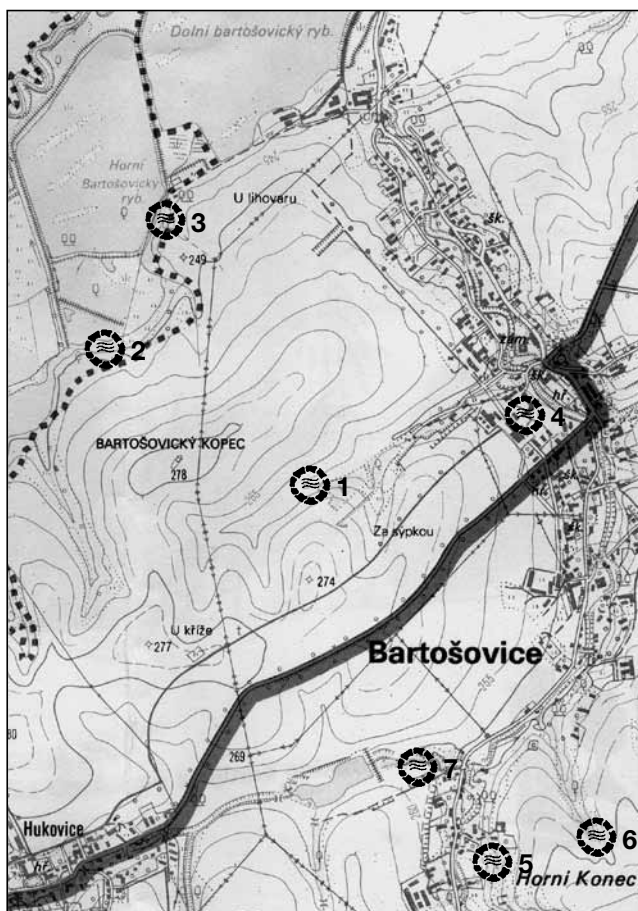
Ač jsem původně nezamýšlel, přec jsem musel toto pojednání pojmut stručně a více jako výčet zjištěných druhů se zvláštním přihlednutím na druhy méně běžné, a ač se seznam může zdát být obsáhlý, přec jen jsem nezmínil mnohé druhy další, se kterými se návštěvník rybníků, polí a lesů, může setkat. Například krkavce velké (*Corvus corax*), vrány obecné šedé (*Corvus corone cornix*), straky obecné (*Pica pica*), sojky obecné (*Garrulus glandarius*), elegantní černobíle lejsky černohlavé (*Ficedula hypoleucos*), kukačky obecné (*Cuculus canorus*) v šedé i rezavohnědé formě, které je možno sledovat při jejich slídění po hnízdech drobných pěvců, do kterých by mohly odložit svá vejce, dále jsem se nezmínil o drobné bekasině otavní (*Capella gallinago*) a slunce lesní (*Scolopax rusticola*), s nimiž se lze u rybníka rovněž setkat. Že v přírodě může být pro vnímavého pozorovatele vždy něco nového k vidění, může ilustrovat i krátkodobá přítomnost pestře vybarveného, ve svatebním šatě oděného samečka kachničky mandarínské (*Aix galericulata*) v roce 1999 na rybníku Emauzském, přičemž jde o druh původem z jihovýchodní Asie, který je běžně chován snad v každé zoologické zahradě (i v ZOO Ostrava). I když nejde o autochonní (původní) druh naší ornitofauny a nelze ani vážně předpokládat, že by onen kačírek podnikl tak dlouhou cestu pro rekreační pobyt právě na rybnících v Odrách, a že i v tomto jakož i v jiných obdobných jde o úniky z chovů, přece jen lze takové pozorování rara avis (knižně vzácný pták) považovat za zajímavé pro seznam ptáků na lokalitě zastížených. Mnohdy jsou tito uniklí jedinci schopni i jistou (předpokládám ne dlouhou) dobu v našich podmínkách ve volné přírodě přežít.

Závěrem musím podotknout, že ani jeden údaj zde uvedený nepochází z lokalit ve známé CHKO Poodří. Je tedy zřejmé, že nejen chráněná území, ale i běžná, rozumně zemědělsky využívaná krajina nesporně je (a jistě nejen z hlediska ornitologického) přírodovědně hodnotná a ochrany hodná. Že i "obyčejná" pole se všemi mezemi, potůčky, remízky i jen soliterními stromy a prostým šípkovým a jiným křovím a porosty kopřiv v příkopech, i volné hromady hnoje, zapomenuté stohy balíků slámy v polích, ... mají pro naši ornis velký význam. Že tedy nejde jen o „umělé, ekologicky nestabilní biotopy“ kabinetních vědátorů a v nich ze zákona, v mapách zakreslené jakési „biokoridory“ a „biocentra“, ale o reálná a mnohdy cenná nejen pro ptáky důležitá místa pro nejen jejich život.

Ing. Radovan Tomický, Odry

Studánky v okolí Bartošovic

Členové přírodovědného oddílu při ZO ČSOP v Bartošovicích pečují o studánky v okolí Bartošovic v rámci celostátní kampaně ČSOP a Lesů ČR, s.p. „Zachraňme studánky“ se záměrem zachránit tyto jedinečné přírodní zdroje vody. Všechny evidované studánky se nachází v pravobřežních terasách řeky Odry.

Na levém údolním svahu je výskyt pramenů značně redukován vlivem plošně rozsáhlých a relativně nepropustných sprašových a deluviofluviálních hlín, které téměř souvisle kryjí podložní písky a štěrky. Pravý údolní svah Odry je oproti levému morfologicky výraznější, písky a štěrky ležící pod méně propustnými hlínami jsou místy obnažené boční erozí řeky a sesuvy nebo jsou do nich zaříznuty menší či větší pravobřežní přítoky. Na obou údolních svazích je však rozhodující přítomnost relativně nepropustného a k Odře se svažujícího předkvarterního podloží. Toto podloží tvoří tzv. místní erozní bázi, na níž dochází k odvodnění přilehlých údolních svahů. Právě na rozhraní propustnějších kvartérních štěrků tzv. hlavní terasy či ledovcovo-jezerních písků a tohoto podloží vzniklo asi 60 pramenů, které byly evidovány ještě počátkem 80. let. Mnohé z nich byly jako studánky podchyceny do skruží, některé byly opatřeny trubkou či dřevěným korýtkem. Pramen, soustředěný vývěř, není jev zcela běžný, naopak jde o jev velmi citlivý, hodný lidské péče a pozornosti. Soustředěnost vývěru je závislá

na morfologii nepropustného podloží, na vzniku preferenčních cest v průlinově propustných štěrcích a píscích a na míře udržování - tj. čištění vlastního vývěru. Dojde-li k jeho zahlinění, zapadání tlejícím listím, apod., voda se ve svém prostředí rozptýlí, najde si často jiné cesty vývěrů, pramen pozvolna zaniká.

Prameny v okolí Bartošovic lze charakterizovat jako přirozené. K ovlivnění jejich počtu a vydatností došlo zejména vlivem meliorací, používáním těžké zemědělské techniky, umělých hnojiv a regulacemi. Nevhodné lidské hospodaření se projevilo nejen v ovlivnění kvantity (vydatnosti), ale i v jakosti vody.

Studánky vytvářejí výrazný biotop, jsou zdroji vody pro mokřady i povrchové vodoteče. Tvoří zcela charakteristické krajinné a estetické prvky s příznivým mikroklimatem. To si uvědomovali staří němečtí usadlíci, kteří o ně do roku 1945 pravidelně pečovali. V posledních letech minulého století však již byla patrná jejich devastace, rozptýlení, rozbahnění, některým dokonce hrozil zánik.

Proto se členové přírodovědného oddílu zapojili v roce 1999 do kampaně „Zachraňme studánky“ s cílem zvelebit je a vytvořit z nich opravdové lesní princezny. Doposud se podařilo „znovuobjevit“ v okolí Bartošovic 7 studánek (viz mapa). Pouze u jedné

Cikánka

z nich se dochoval původní název (Boží oko), se zbývajícími jmény přišly samy děti:

1. **Fibiška** - v lese Fibich, je bez zastřešení, bývalý silný pramen nezřetelný, v betonové skruži
2. **Boží oko** - v lese Na Cikánce, má jednoduché zastřešení, přítok z nátoky (trubka)
3. **Cikánka** - v lese Na Cikánce, má jednoduché zastřešení, vyložená kamenem
4. **Za hřištěm** - v lesíku v centru obce, je bez zastřešení, vyložená kamenem
5. **Dobiášova** - v lese, přítok z nátoky (trubka), má jednoduché zastřešení
6. **U mlýnku** - v lesíku v betonové skruži, je bez zastřešení
7. **Pod přehradou** - v lesíku, má jednoduché zastřešení

A jak se o tyto studánky během roku pečuje? Vždy na jaře probíhá za účasti žáků z místní základní školy jejich „otvírání“, spojené s čištěním, úpravou odtoku a úklidem okolí. Současně se měří orientačně podle indikátorových papírků pH vody, její tvrdost, obsah dusičnanů a dusitanů. Údaje z měření jakož i zajímavosti o studánkách (výskyt hmyzu, obojživelníků, stop, rostlin v okolí) jsou zaznamenávány do Studánkové kroniky a doplňovány fotografiemi. Další čištění následuje v létě a poslední na podzim, které je spojeno s jejich „zavíráním“. Všechny studánky budou postupně nově zastřešeny. Pravidelně v letním období provádí laboratoř Morava s.r.o. se sídlem ve Studénce mikrobiologické a fyzikálněchemické rozborů vody ze všech jmenovaných studánek.

Studánek si lidé odjakživa vážili a považovali je za jedinečný, božský dar. Členové přírodovědného oddílu z Bartošovic by proto chtěli touto cestou všem připomenout, že studánky jsou výjimečné kousky přírody a že opravdu stojí za to je chránit.

Dobiášova

Vladimír Petřvalský, Český svaz ochránců přírody Bartošovice (text i foto)

Počasí v Poodří v roce 2001

Položíme-li si otázku, jak se nám jeví rok 2001 z klimatologického hlediska, myslím, že je možno konstatovat, že byl po všech stránkách zcela normální. Jednotlivé údaje, které tvoří celoroční klimatické charakteristiky sice kolísaly kolem obvyklých hodnot, ovšem pohybovaly se v tolerancích, které nám umožňují o nich hovořit jako o normálních.

Možná se někomu bude zdát, že toto tvrzení je přehnané, že přece jen bylo chladněji, že možná trochu více pršelo, zvláště v létě v červenci a že i toho sněhu a mrazu v zimě nebylo zrovna nejméně. Musíme si ovšem uvědomit, že toto zdání zřejmě asi vyvolává vzpomínka na rok 2000, který byl opravdu mimořádně teplý a odlišoval se průběhem počasí, které přinesl, mírnou zimou, brzkým oteplením, provázeným téměř letním počasím již v polovině dubna. A samozřejmě navazující relativně velice teplý a dlouhý podzim, plodící ovocné stromy ještě v listopadu a houbařskou sezónu až do počátku prosince.

Oproti tomu loňský rok nepřinesl žádné větší zvláštnosti. Počátek roku, tj. měsíce leden a únor byly ve srovnání s dlouhodobým průměrem teplejší (leden o 1°C, únor o 1.4°C a březen ještě o 0.5 °C), duben však oproti normálu přinesl chladnější počasí. V tomto srovnání přinesly největší odchylky směrem k nižším hodnotám červen a září (měsíční průměr v obou případech nižší o 2°C) a měsíc prosinec (pokles o 3.3°C), kde se podepsalo na výsledné hodnotě ochlazení v druhé polovině měsíce před Vánocemi. Naopak výrazně teplejší byl říjen - měsíční průměr byl vyšší o 2.4°C. Ostatní měsíce se pohybovaly kolem obvyklých hodnot, což se podepsalo i na celoročním průměru, který byl pro území rozkládající se podél řeky Odry a náležící k Chráněné krajinné oblasti Poodří 8.1°C, tj sice o 0.3°C méně než dlouhodobý průměr, ovšem z klimatologického hlediska jej hodnotíme jako normální.

Nejvyšší dosud naměřená denní teplota v loňském

roce překročena nebyla. Ta byla zaznamenána 10. 8. 1992 a činila 36.9 °C. V roce 2001 bylo teplotní maximum zaznamenáno 16.7.2001 a činilo 32.1 °C, ve srovnání s maximem z roku 1992 bylo tedy o 4.8 °C nižší.

Nejchladnějším dnem roku byl 21. prosinec, kdy na stanici v Mošnově naměřili -17.5 °C. Jednalo se součást výše zmíněného prosincového ochlazení, které přineslo sérii dní, které patřily v loňském roce k nejchladnějším a minimální teploty se pohybovaly kolem od -12 °C do -17 °C. V celoročním měřítku dosud nejnižší naměřená hodnota pochází ze 7. 1. 1985, tj. -29.7 °C, měsíční minimum je -22.3 °C, bylo to 22. 12. 1969, je tedy zřejmé, že ani na této straně stupnice teploměru rekordy nepadaly.

Podíváme-li se na rok 2001 z hlediska srážek, pak byl loňský rok v oblasti kolem řeky Odry v CHKO mírně bohatší na srážky než bývá obvyklé. Dlouhodobá hodnota pro tuto oblast činí 701 mm, vloni jsme zaznamenali 771 mm. I toto množství však ještě ve srovnání s dlouhodobým údajem hodnotíme jako normální. Rozložení srážek v celoročním chodu však nebylo příliš vyrovnané. Měsíce bohaté na srážky (až dvojnásobky normálu) střídaly měsíce, kdy byly hodnoty ve srovnání s dlouhodobými údaji sotva poloviční. Tak například srážkově dvojnásobný leden byl vystřídán sotva polovičním únorem, březen byl vcelku vyrovnaný, ale už v dubnu byl měsíční srážkový úhrn téměř dvojnásobný. Velmi bohatý na srážky byl červenec. Na území spadlo více než dvojnásobek obvyklého množství (192 mm ve srovnání s běžnými 91 mm). Postarala se o to extrémní srážková epizoda, která přinesla i povodňovou situaci a zvýšené stavy na tocích. Zvláštností bylo, že srážky postihly ve větší míře severovýchod České republiky. Celým regionálním tiskem tehdy proběhly vcelku negativní reakce občanů na televizní zpravodajství komerčních stanic, kde moderátorky po celý týden zvěstovaly letní počasí a pochvalovaly si večerní ochlazení na území České

republiky. Faktem ovšem bylo, že v téže době se severovýchod ČR potýkal s chladným počasím, srážkami a lokálními rozlivy toků. Jev byl svým způsobem dosti zajímavý, většina našeho území opravdu v souladu s předpoklady ležela v oblasti teplého vzduchu, kdežto severovýchodní cíp zasahovala tlaková níže východně od našeho území, která v určitých intervalech přinášela vydatné srážky. Naštěstí v míře, která nezpůsobila větší škody.

Vydatný byl ještě měsíc září, který byl opět srážkově více než dvojnásobný než je dlouhodobý průměr. Ovšem poslední tři měsíce roku přinesly počasí naopak chudší na srážky (hodnoty se pohybovaly kolem 50 % obvyklých hodnot).

Nejvydatnější srážky přinesl 17. červenec, kdy spadlo během jednoho dne 53.5 mm. Zatím nejvyšší úhrn v červenci byl 26. 7. 2001 a činil 61.6 mm, celoroční maximum se datuje k 5. 9. 1968 a tehdy spadlo za 24 hodin 80.4 mm srážek.

Zajímavostí loňského roku je velmi časný výskyt jevu, který je obvyklejší v teplejší části roku, tj. výskyt bouřky dne 17. ledna, což se dá hodnotit jako vcelku zvláštní jev. Pro srovnání, další bouřka byla zaznamenána přece jen v obvyklejším období, téměř o dva měsíce později, 9. března 2001. Nejvyšší náraz větru v dané oblasti byl zaznamenán 24. 1. 2001, jednalo se o hodnotu 22.4 m/s, tj. cca 80 km/h.

Závěrem je tedy možno pouze konstatovat hodnocení z úvodu tohoto příspěvku, že loňský rok byl pro území rozkládající se podél řeky Odry a náležící k Chráněné krajinné oblasti Poodří v podstatě normální, nepřinesl žádné významnější mimořádné povětrnostní jevy, žádné velké nepříjemnosti související s počasím a kromě několika vichřic a krup s lokálními škodami ani žádné velké mimořádné situace. Proto jsou z hlediska počasí takové roky možná méně zajímavé, ale myslím si, že každý ocení, když se nepříjemné věci vůbec nestanou (i když pak není zrovna o čem psát).

Dušan Žídek

Nechte auto doma a pojedte na výlet Nízkým Jeseníkem vlakem

Zveme Vás na projíždku vlakem po lokální trati č. 276 ze Suchdolu nad Odrou do Budišova nad Budišovkou. Železniční trať, dlouhá 39 km, vede z Moravské brány do Nízkého Jeseníku, který je z hlediska cestovního ruchu neprávem opomíjen. Údolím řeky Odry tato trať prochází Oderskou kotlinou s městem Odry a u železniční zastávky Heřmánky odbočuje do údolí říčky Čermné k městu Vítkovu. Od Vítkova přes Čermnou ve Slezsku a Svatoňovice vede Vítkovskou vrchovinou do údolí říčky Budišovky do Budišova nad Budišovkou, kde tato trať končí. Jak tato trať vznikla? V roce 1847 byl dokončen úsek Severní dráhy Ferdinandovy, vedoucí z Lipníka nad Bečvou do Bohumína. Roku 1883 přednesli zástupci měst Oder a Vítkova tehdejšímu ministru obchodu ve Vídni žádost, aby říšská vláda při prodloužení licence společnosti Severní dráhy stanovila podmínku vybudovat železniční trať ze Suchdolu n. O. přes Odry do Vítkova. Až r 1885 bylo této žádosti vyhověno a vybudování lokální trati Suchdol n.O. - Odry - Vítkov - Budišov n.B. bylo stanoveno jako podmínka pro prodloužení licence. Původní záměr vybudování úzkokolejné tratě narazil na odpor měst na uvažované trati, proto bylo rozhodnuto o vybudování žel. dráhy s normálním rozchodem.

Ve dnech 18. a 19. 5. 1887 stanovila komise trasování dráhy. Vlastní stavba lokální dráhy byla zahájena na jaře r. 1890 a dokončena byla již 15. října 1891. Spolu se železnicí byl do provozu uveden v Odrách, ve Vítkově a v Budišově n. B. telegraf. Pamětníky zahájení provozu v r. 1891 jsou stávající nádražní budovy v Odrách, Vítkově i v Budišově n.B. a budovy žel. zastávek v Jakubčovicích n.O., v Klokočově, v Čermné ve Slezsku a ve Svatoňovicích. Původní zděná budova žel. zastávky v Mankovicích byla stržena v osmdesátých letech 20. století a budova žel. zastávky Heřmánky pochází až z r. 1936.

Lokální železniční trať Suchdol n.O. - Budišov n.B. od počátku sloužila osobnímu i nákladnímu provozu. Přiváželo se po ní uhlí a suroviny pro vznikající průmysl, odváželo se po ní dřevo, kámen a produkty továren. Ve druhé polovině 20. století tato trať získala na významu při rozvoji cestovního ruchu. Lákavou se stala zejména pro obyvatele průmyslového Ostravska, kteří se do Nízkého Jeseníku vydávají za houbami, sběrem lesních plodů, rybolovem, trampíngem, pěší turistikou a cykloturistikou.

Následujícím textem si Vám dovoluujeme nabídnout zajímavosti kolem této železniční tratě, jejichž návštěva či prohlídka by Vás mohla zaujmout. Přejeme Vám příjemnou jízdu vlakem a nevšední zážitky z Nízkého Jeseníku.

0 km **Suchdol nad Odrou**: Pamětní deska na nádraží, CHKO Poodří, katolický farní kostel Nejsvětější Trojice s farou a hřbitovem, evangelický kostel, obecní muzeum, busta a pamětní deska J. A. Komenského, socha císaře Josefa II., pískovcový hranečník, možnost koupání, rybolovu a plavby

na člunech po řece Odře, vodní nádrž Kletná - možnost koupání a rybolovu, veřejné tábořiště, památný strom - buk lesní

5 km **Mankovice**: Místo nálezů bronzového pokladu při budování žel. tratě, památné stromy - lípa u nádraží a topol "U Čurdy", kostel Navštívení P. Marie, socha sv. J. Nepomuckého, možnost výletu ke Zlatému dolu na Pohořském kopci (důl po těžbě galenitu)

Vražné u Oder (1 km): Kostel sv. Petra a Pavla apoštolů, rybolov na vodní nádrži v Emauzích

Hynčice (3 km): Památník J. G. Mendela v jeho rodném domě, stará škola a hasičská zbrojnice s pamětními deskami, kaple sv. Marie, Železná brána u Bělotína (archeologická lokalita)

10 km **Odry**: Městská památková zóna v centru města s řadou památkově chráněných měšťanských domů, bašta středověkého městského opevnění na Pásové ulici, kostel sv. Bartoloměje s nejstarším zvonem na Moravě a s nově rekonstruovanými varhanami (pravidelné varhanní koncerty), socha Nejsvětější Trojice u kostela, římskokatolická fara se sochou sv. Floriána, Mariánský sloup a kruhová kašna s bronzovým sousoším na náměstí, pískovcové sochy sv. J. Nepomuckého a sv. Františka z Assisi pod církevní školou, hřbitovní kaple sv. Rodiny a pískovcová hrobka rodiny Inatě nárazové břehy řeky Odry do Vítkova, naučná stezka Stříbrný chodník.

Loučky (2 km): ocelový obloukový most z údolí Moravice zaplaveného Kružberskou přehradou u kaple Panny Marie Růžencové, areál vodního mlýna, pískovcový kříž a památný strom - novoveský dub.

15 km **Jakubčovice nad Odrou**: kamenolom fy. Josef Hájek, dřevěná zvonička ze 17. století s pamětní tabulkou na návsi, pískovcový kříž před statkem kamenolomu, památné stromy „Pavlíkova lípa a dub“, přírodní rezervace Suchá Dora, květnaté louky s výskytem vstavačů, možnost koupání a rybolovu.

18 km **Heřmánky**: kostelík Neposkvrněného Početí Panny Marie na hřbitově, pam. stromy „Dub u brodu“ a „Tomčíkův tis“, pramen „Jubileum Quelle“, bývalý kamenolom „Hannelova skála“. „Švédská skála“ s dřevěným altánkem na vyhlídce - skalní ostroh nad Odrou u žel. zastávky s výhledem do údolí.

Klokočůvek (1 km): kaple sv. Antonína Paduánského se skupinou pam. stromů, přírodní památka „Vrásový soubor u Klokočůvku“ a chatová oblast u poutního místa P. Marie ve Skále, letní dětské tábory, skalní útvary v údolí Odry (Peklo, Orlík).

21 km **Klokočov**: Přírodní památka "Na Čermence" (ornitologicky cenné území), tech. zajímavost - vodní jeřáb s vodojemem, budova žel. zast. - terénní základna ZO ČSOP Odry a místo hlavních programů Jarních country expresů

Klokočov (4 km): Opuštěné štolý po těžbě břidlice, chov tažných koní plemena "Slezský Norik" ve Františkově Dvoře, Hadinka (8 km) - letní rekreační

areál s koupalištěm a dětskými tábory v údolí Budišovky

27 km **Vítkov**: Farní kostel Nanebevzetí P. Marie a hřbitovní barokní kostel Nanebevzetí P. Marie z r. 1625, na hřbitově je pochován Jan Zajíc, ZŠ Opavská se sochou významného švýcarského pedagoga J. H. Pestalozziho, památný strom - lípa, hodnotný lesopark, koupaliště a Zátokův stadión (minigolf, kurty, hřiště), autokempy s možností koupání na Podhradí (5 km v údolí Moravice) a u Vítkovského Balatonu (2 km), nad Podhradím zřícenina hradu Vikštejna (založen Vítkem z Kravař v 1. pol. 13. stol.), možnost rybolovu v řece Moravici

30 km **Černá ve Slezsku**: Farní kostel sv. Markýty se hřbitovem, před kostelem socha sv. Jana Nepomuckého a kamenný kříž, v zalesněném údolí říčky Budišovky chatoviště "Čermenský mlýn" se zaniklými štolami a odvaly po těžbě břidlic, SZ v lesích přírodní památka "Černý důl" - zimoviště netopýrů v opuštěném dolu po těžbě břidlice

34 km **Svatoňovice**: Filiální kostel Nejsvětější Trojice se hřbitovem, kamenná hřbitovní zeď s empírovou brankou

Kružberská přehrada (3 km) vodárenská nádrž na pitnou vodu na řece Moravici (se zákazem koupání a vstupu do I. pásma hygienické ochrany), pod hrází cvičné horolezecké skály a rekreační oblast, turisticky značené trasy údolím Moravice do Janských koupelí,

Podhradí a do Hradce n. Moravici

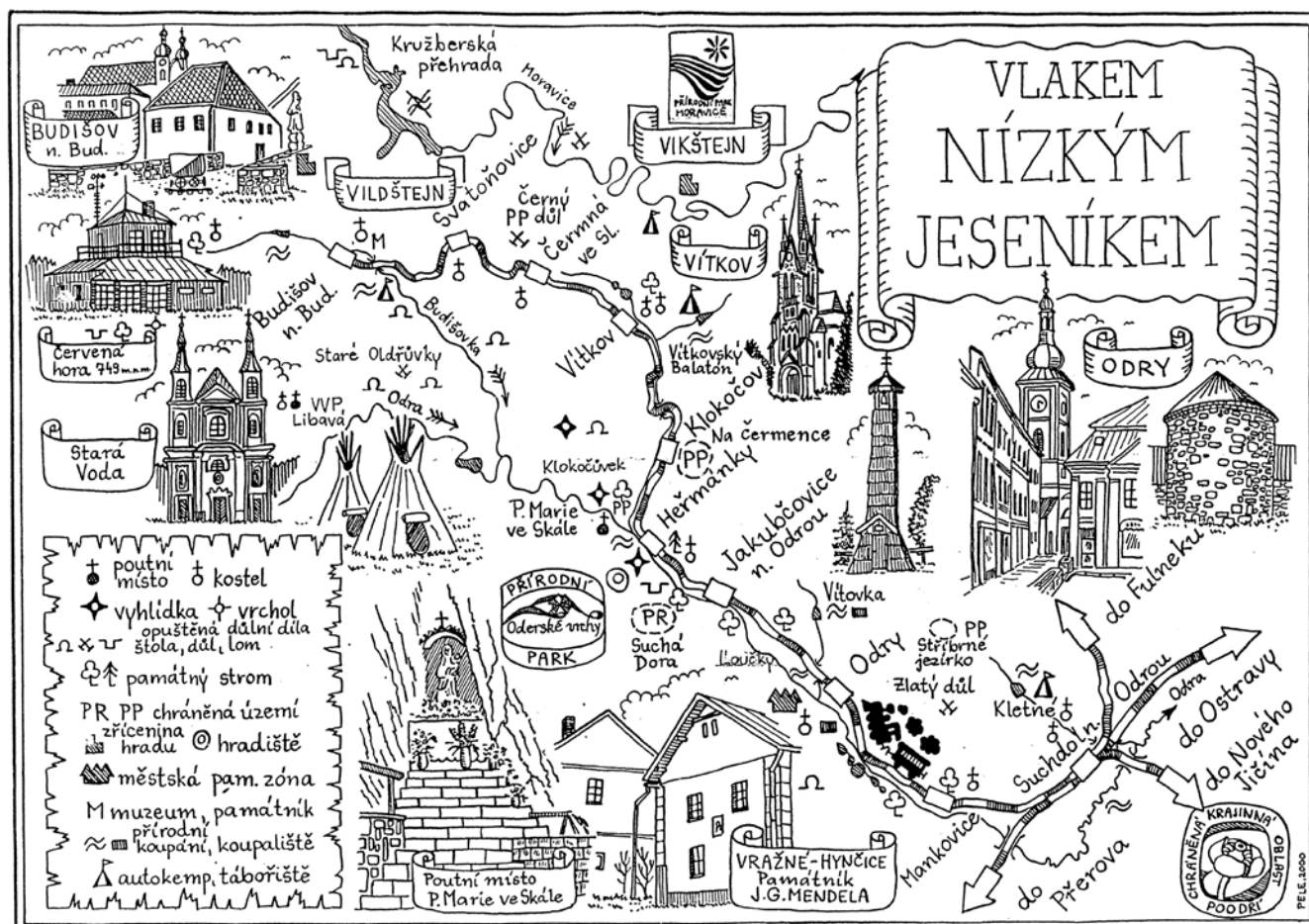
39 km **Budišov nad Budišovkou**: Kostel Nanebevzetí P. Marie s farou, kamenný smírčí kříž z 16. stol., socha P. Marie, historická radnice, Městské muzeum břidlice s barokním kamenným mostem a se sochou sv. J. Nepomuckého, zřícenina hradu Vildštejna (4 km) a skalka "Kazatelna" v údolí říčky Lomnice, autokemp s přírodní nádrží na koupání, rekreační oblast "Zátiší"

Staré Oldřůvky (6 km) Četné opuštěné doly a štoly po těžbě břidlic, farní kostel Navštívení Panny Marie

Guntramovice (5 km) Víceúčelová vodní nádrž (možnost koupání a rybolovu), informační tabule k bitvě G. Laudona v r. 1758, kostel sv. Jana Většího a hřbitov s pamětní tabulí na tuto bitvu, památné stromy - lípa a dva duby letní, sopečný kopec Červená hora s hydrometeorologickou stanicí na vrcholu, památný strom - "Zlatá lípa", opuštěný lom po těžbě sopečných tufů a čediče, v polích kříž s "Cestou přátelství" (vydlážděnou kamennými pamětními deskami)

Stará Voda (8 km) Nově opravovaný poutní kostel sv. Anny a sv. Jakuba Většího v místě zaniklé vsi Stará Voda, u kostela rozvaliny kláštera (piaristické koleje) a v údolí cca 500 m od kostela vydatný pramen tzv. "Královská studánka" v místě bývalé kapličky sv. Anny; všechny tyto objekty se nacházejí ve Vojském újezdu (výcvikovém prostoru) Libavá.

Ing. Petr Lelek (text i mapa)

Současnost železniční trati Suchdol nad Odrou - Budišov nad Budišovkou

Železniční trať Suchdol nad Odrou - Budišov nad Budišovkou naleznete v knižním jízdním řádu Českých drah pod číslem 276. Nachází se v Moravskoslezském kraji na území okresů Nový Jičín a Opava.

Z hlediska organizační příslušnosti Českých drah se tato trať nachází v obvodu Obchodně provozního ředitelství Ostrava a celá po organizační stránce přísluší pod železniční stanicí Suchdol nad Odrou. Trať po stavební a technické stránce spadá do obvodu Správy dopravní cesty Ostrava. Provoz zajišťuje vozidly nezávislé trakce Depo kolejových vozidel Valašské Meziříčí, provozní jednotka Suchdol nad Odrou.

Popisovaná trať je regionální dráhou o provozní délce 39,010 km. Trasa jednokolejné trati se po Heřmánky vine údolím Odry a potom pokračuje sklonově i směrově náročnými úseky horského charakteru. V úseku Suchdol nad Odrou - Odry je traťová rychlost 60 km/h, dále do Budišova nad Budišovkou je 50 km/h, avšak na četných místech jsou z důvodů nepříznivých poměrů sníženy rychlosti až na 20 km/h.

Suchdol nad Odrou je odbočnou stanicí nejen pro trať do Budišova nad Budišovkou, ale i pro místní dráhu do Nového Jičína města a Fulneku. Zde sídlí vedení železniční stanice Suchdol nad Odrou, nachází se zde provozní jednotka Depa kolejových vozidel Valašské Meziříčí a rovněž traťmistrovský okrsek. V roce 2003 bude kolejiště stanice rekonstruováno v souvislosti se stavbou 2. tranzitního železničního koridoru. Železniční stanice Odry je obsazena výpravčím, který je dirigujícím dispečerem organizujícím provoz na zbývajícím úseku trati do Budišova nad Budišovkou. V dopravních Heřmánky, Vítkov, Svatoňovice a Budišov nad Budišovkou je kolejové rozvětvení umožňující křížování a předjíždění vlaků.

Vlaky osobní dopravy zajišťují základní dopravní obslužnost přílehlého území. Z hlediska osobní dopravy jsou nejvýznamnější stanicemi Odry, Vítkov a Budišov nad Budišovkou. Kromě dojíždění

do zaměstnání a škol hraje významnou roli víkendová rekreační přeprava, zejména v letním období. V současné době je v celé trati vedeno 9 párů vlaků, dva páry jedou ze Suchdolu nad Odrou jen do Vítkova a jeden pár jen do Oder, některé z nich však jsou s omezením jízdy. Jejich soupravy jsou tvořeny jedním či dvěma motorovými vozy řady 810 (dříve M 152.0) a podle potřeby s jedním nebo i více přívěsnými vozy řady 010/Btax či 012/BDtax. Tato vozidla, která známe z většiny regionálních drah, pocházejí z osmdesátých let minulého století a vyznačují se provozní spolehlivostí a hospodárností.

V nákladní dopravě sehrává nejvýznamnější roli kamenolom v Jakubčovicích nad Odrou, kde jsou na vlečce nakládány ucelené vlaky. Významná je rovněž nakládka a vykládka vozových zásilek v železniční stanici Odry a nakládka dřeva na vlečce v Heřmánkách.

Železniční trať Suchdol nad Odrou - Budišov nad Budišovkou, má své místo v dopravní soustavě našeho státu a lze předpokládat, že i nadále a ještě dlouho bude spolehlivě plnit svou funkci ke spokojenosti obyvatel Poodří, četných výletníků i místních přepravců.

Ing. Petr Mitáček (text i foto)

Něco z historie železniční trati Suchdol n. O. - Budišov n. B.

Pod tímto názvem vyšla u příležitosti oslav 110. výročí železniční tratě Suchdol nad Odrou - Budišov nad Budišovkou brožurka Františka Macka z Oder. Tato brožurka formátu A5 o 120 stranách je tištěna čemobile a obsahuje vedle historických dat především řadu krátkých a namnoze veselých historek z provozu této železniční tratě. V brožurce je řada dobových fotografií a na jejím konci jsou i fotokopie dnes již historických dokumentů.

Ač František Macek není spisovatelem, jeho úsměvné

historiky Vám jistě zlepší náladu v dnešní uspěchané a zakaboněné době. Brožurku v nákladu 500 kusů vytiskla tiskárna KONTEXT Nový Jičín za podpory Historicko-vlastivědného spolku v Odrách a za finančního příspěví 70/13 ZO ČSOP Odry. Její cena je okolo 85,- Kč (podle obchodní přírážky) a zakoupit si ji můžete v Městském informačním centru v Odrách na Masarykově náměstí (tel.: 0655/730 232, e-mail: infocentrum@odry.cz), v Knihkupectví pana Zdeňka Pajurka na Masarakově náměstí v Odrách, na MěÚ

ve Vítkově, v Městském muzeu břidlice v Budišově n. Bud. a v ČD centru v Ostravě na hlavním nádraží.
Na ukázkou si můžete přečíst jednu z historek:

Ing. Petr Lelek, člen ZO ČSOP Odry

Sociální zařízení pro cestující

Se suchými záchody byly často problémy až horory a jako příklad uvádím, že v jedné stanici po příjezdu posledního vlaku šla cestující, babička se svou vnučkou, asi ve 23.00 hod. na záchod. Výpravčí po vypravení tohoto vlaku vešel do dopravy, kde si chystal v kanceláři přednosty stanice prašťák na spaní. Po odhlášení ze sousední konečné stanice byl na trati dopravní klid a výpravčí měl neplacenou přestávku na spaní do 3.00 hod. Babička vstoupila do záchodu, a když dávala vnučku na desku, prolomila se pod ní prohnilá dřevěná podlaha a zapadla po prsa do fekálií. Krk měla tak sevřený, že ani pořádně nemohla volat, aby případně přivolala výpravčího.

Tak zůstala v této žumpě s vnučkou na ruku opřená o prolomené desky až do 3.00 hod. Protože byl tento den pondělí a zvýšená dělnická přeprava, nastupoval do osobní pokladny pracovník, který bydlel ve stanici. Při chůzi kolem WC slyšel slabé sténání nebo pláč. Na dotaz, co se děje, slyšel slabým hlasem odpověď a žádost o záchranu. Proto vysadil dveře, paní odebral vnučku, jí samé pomohl ze žumpy, a tak jak byla jí i s vnučkou vzal domů, vzbudil manželku, aby jí pomohla v koupelně vysvléct a výpravčímu šel říct, že se musí umýt a převléct, že k vlaku nenastoupí. Za to, jak pošpinil chodbu, byt i koupelnu, mu nezapomněla poděkovat jen ona paní a její muž, když mu šel oznámit tento horor a požádal jej o donesení oblečení pro obě. Od ČSD žel nedostal ani peníze za vyčištění uniformy.

Další případ by mohl být úsměvný pro ty, kteří ho neprožili. Je to jako asi jako v TV pořadu „Tak neváhej a toč“, kdy se zasmějeme, ale nevíme, jak bylo účastníkům příběhu, když to prožili. V jedné menší železniční stanici stála rovněž „ozdoba“ - dřevěná „kadibudka“ s pěkným dřevěným mřížkovím a vyřezaným kosočverečkem v horní části dveří, ale i uvnitř staničními pracovníky udržovanou čistotou. Jen obsah žumpy nedokázala Správa budov včas vyvézt a tento ztuhlý sahal již dosti vysoko.

Cestující, který čekal společně s několika jinými, měl do příjezdu vlaku tolik času, že chtěl toho bezplatného a hlavně čistého zařízení využít pro účel, pro který bylo stvořené. Stalo se však něco nečekaného. Prostor pod podlahou záchodku obývali potkani a jednomu z nich se asi zachtělo masa a při pohupování se šourku cestujícího tento ulovil. Při zakousnutí se překvapil sedícího pána nejen bolestí, ale i děsem, co se děje a pán bez ohledu, kdo je na nástupišti, řval a držel se za přirození, když předtím vyrazil dveře i s petlicí a poskakoval po peroně.

Se zástupci ČSD se setkal u soudu a ten nakonec vyhrál a dostal bolestné i odškodné. Naštěstí se nechal prohlédnout a ošetřit lékařem a znal adresy svědků, kteří s ním na nástupišti čekali na vlak. Potvrzení od lékaře a výpovědi očitých svědků zajistily vítězství nad erárem.

Obnova drobné církevní architektury na Odersku

Tímto článkem Vám chceme představit stěžejní aktivitu Historicko-vlastivědného spolku v Odrách, který vznikl v roce 1994 jako občanské sdružení zaměřené na historii a vlastivědu Oderska. V některém budoucím čísle časopisu Poodří Vám toto občanské sdružení představíme podrobněji.

Nyní již ale k obnově drobné církevní (sakrační) architektury na Odersku. Hned v úvodu je nutno přiznat, že bez iniciativy, nezištné obětavosti, píle a elánu jednoho z našich zakládajících členů - pana Františka Eliáše z Oder by se mnohé drobné církevní památky rozpadly a upadly by do zapomnění. Přitom právě drobné církevní památky neodmyslitelně patří do krajiny Poodří a do české krajiny vůbec. Vedle nesporného církevního významu jsou kříže, boží muka a kapličky památkami buď na nějaké neštěstí nebo jsou projevem vděku nebo radosti nad nějakou šťastnou událostí.

Protože předlistopadová doba církevním památkám příliš nepřála, čas, hospodaření v krajině i vandalismus se na stavu těchto mlčenlivých svědků naší historie podepsaly. U některých drobných památek proběhla jejich oprava (nebo obnova) v hodině dvanácté. V době sepsání tohoto článku má za sebou František Eliáš jako člen Historicko-vlastivědného spolku v Odrách opravu nebo obnovu 67 různých drobných církevních památek na Odersku a v širším okolí (přehled těchto památek je uveden dále). I když zmiňuji Františka Eliáše jako patrona nad obnovou těchto památek, pomáhali fyzicky, materiálně, finančně i jinak další členové H-V spolku i jiných spolků, různé instituce, firmy a podnikatelé, města a obce, na jejichž katastrech se ta která památka nachází, a řada věřících i nevěřících, kterým nebyl osud těchto památek lhostejný.

Všem patří za tuto pomoc velký dík a uznání.

Abychom Vám obnovu drobné církevní architektury na Odersku přiblížili, položil jsem se za Vás Františku Eliášovi několik otázek:

Jak to všechno začalo a co tě, Františku, k obnově křížů přivedlo.

Mám-li psát něco o obnově památek na Odersku, je třeba si nejdříve všimnout rodiny a prostředí, z nichž jsem vyšel.

Narodil jsem se v roce 1931 a prvních 17 let života jsem prožil pod úpatím Beskyd nedaleko Hukvald v obci Myslík. První čtyři roky obecné školy jsem navštěvoval tamtéž, což pro mne znamenalo denně pěšky absolvovat 2 km tam a 2 km zpět a překonat 300 metrů výškového převýšení.

Mohu-li odbočit, uvedu vzpomínku ze 2. třídy, kdy 15. března 1938 po první přestávce nás vyrušil rachot obrněných vozů po silnici od Místku do Frenštátu. Náš učitel nás vyzval, abychom vstali a zazpívali si československou hymnu. Když jsme dozpívali, vážným hlasem pronesl: „Tak to bylo, děti, asi naposledy.“ Takových vzpomínek mám v paměti několik, ale vrátím se ke škole - tentokrát do měšťanky do Kozlovic. Tam jsem strávil další čtyři roky. Na chůzi byla škola v Kozlovicích náročnější tím, že byla od našeho domu vzdálená 4,5 km a mým jediným dopravním

Opravený kříž v Klokočívku (r. 1996)

prostředkem byly opět jen mé nohy. Dělnickým autobusem bych se sice někdy mohl svézt, ale ten byl jen pro ty bohatší. Měl jsem sice jen jednoho bratra, ale zato pět sester.

Tatínek pracoval v lese a práce tam byla většinou jen příležitostná. Mně se však prostředí v lese líbilo, proto byla mým přáním po skončení školy v Kozlovicích lesnická škola. A protože tam byla podmínka několika let praxe v lese, nastoupil jsem na polesí Hukvaldy. Všechno dobře dopadlo a po ukončení lesnické školy v Bruntále jsem dostal umístěnku k obecnímu lesu do Tošovic u Oder. Tu jsem po krátké době přešel služebně do Louček, pak v roce 1955 na šest let do Dobešova a od roku 1961 bydlím v Odrách na samotě „Nad Rybníky“. Od domu k řece Odře to nemám ani 1 km. Mohu tedy klidně říci, že žiji v Poodří.

Mé zážitky z mládí a láska k naší krajině a k lesu způsobily, že se dodnes rád pěšky toulám krajinou Oderska. To bylo na úvod a nyní bych ozřejmil, co mě k obnově církevních památek přivedlo.

Vztah k nim jsem získal již v době, kdy jsem denně chodil do měšťanky do Kozlovic okolo čtyř církevních památek. Musím přiznat, že tenkrát byly lépe udržovány a někdy u nich byly i květiny. Stejně tomu bylo i v době, kdy jsem bydlel v Loučkách. Změna přišla až s přestěhováním do Dobešova. Během jednoho roku zde byl zbourán dřevěný kříž v křížovatce ve vesnici a druhý nedaleko Dvořiska jen tak tak, že nespadol sám. Podobně se stalo, že jsem objevoval v oblasti Oder spoustu božích muk, kapliček a křížů, které

přímo prosily o lidskou ruku, ochotnou k obnově nebo alespoň k opravě.

Když přišel rok 1991 a já mohl pověsit služební povinnosti na hřebík, konečně jsem se mohl věnovat opravám drobných církevních památek. Abych nebyl ve své snaze osamocen, začal jsem hledat možné spolupracovníky, kteří by se se mnou v názorech na možnou opravu drobných církevních památek ztotožňovali a kteří by mi s ní i pomohli - např. získáním peněz. Pak již bylo možno plánovat konkrétní práce.

Jak tato iniciativa byla podpořena Městem Odry a jak byla později zajišťována Historicko-vlastivědným spolkem?

Bylo to při opravě druhého dřevěného kříže na křížovatce v Dobešově. Zde musím vzpomenout Ing. Lelka a tehdejšího oderského starostu Ing. Josefa Breitenbachera, kteří přislíbili pomoc. Zájem o obnovu církevních památek se z Ing. Lelka přenesl na celý Historicko-vlastivědný spolek (dále jen HVS) a z Ing. Breitenbachera na celou radnici. Kromě toho je třeba ještě dodat, že výbornou spolupráci

HVS a oderské radnice kladně ovlivnil Ing. Petr Šustek coby vedoucí oddělení kultury a památek Města Oder.

Dobrá spolupráce pokračuje, i když Ing. Breitenbachera ve funkci starosty vystřídal Ing. Pavel Matušů. To bylo rozhodující pro navázání počáteční spolupráce mezi HVS a Městem Odry při obnově drobných církevních památek.

Kolik a jakých křížů, božích muk a kapliček bylo do současnosti obnoven?

Pro odpověď na tuto otázku stačí obyčejné kupecké počty. K dnešnímu dni jsem se podílel na opravě nebo obnově 71 drobných církevních památek (pozn. - jejich přehled je uveden níže v tabulce). Odpočtu-li od tohoto celkového čísla 71 dvě památky - dřevěný kříž ve Svatoňovicích a kapličku v Novém Vrbně u Větrkovic, kde se angažovaly především tamní obce, a další dva dřevěné kříže v Dobešově, kde jsem se zpočátku na opravě angažoval sám, zůstává 67 opravených objektů, na nichž se svou rukou podílí HVS a příslušná obec či město.

Přehled všech drobných církevních památek obnovených přičiněním Františka Eliáše z Oder:

Datum svěcení	Kříž	Kaple	Boží muka	Místo
15. září 1992	1			Odry - Dvořísko (u Dobešova)
14. září 1993	1			Odry - Dobešov
14. září 1994	1			Odry - Pohoř (Stříbrné jezírko)
2. květen 1995	1			Odry - Hvězdová (Bocheta)
16. květen 1995		1		Fulnek - Vlkovice
30. květen 1995			1	Odry - Pohoř u javoru
15. červen 1995		3		Odry - Dobešov
15. červenec 1995	1			Jakubčovice nad Odrou
7. září 1995		1		Odry - Loučky
14. září 1995	1			Odry - Tošovice
17. říjen 1995	1			Odry - Kamenka
25. duben 1996	5			Heřmanice u Oder - Véska a Odry - Kamenka
6. červen 1996	1	3		Odry - Veselí
26. červen 1996	1	2	2	Odry - Pohoř
12. září 1996	3			Odry - Klokočůvek
6. květen 1997	3		1	Heřmanice u Oder - Véska a Odry - Kamenka
24. červen 1997	1			Svatoňovice
14. září 1997		1		Větrkovice - Nové Vrbno
2. říjen 1997		1		Nadační ulice v Odrách
25. duben 1998	3	2		Hladké Životice
11. červen 1998	1			Odry - Tošovice
15. září 1998	1	1		Vražné u Oder - Emauzy
22. září 1998	5			Odry
1. říjen 1998			1	Odry - Vítovka
29. duben 1999	2			Heřmanice u Oder - Véska
7. září 1999	3	1		Odry Loučky
27. duben 2000	1			Vítkov
11. květen 2000	1			Odry - Hvězdová (Bocheta)
31. srpen 2000	1			Odry - Pohoř
27. duben 2001	3			Suchdol nad Odrou - Kletné
17. květen 2001	3			Odry - Veselí a Odry - Dobešov
31. květen 2001		1		Odry
15. září 2001	3		1	Vítkov - Klokočov
Celkem	48 + křížů	17 + kapliček	6 = božích muk	71 obnovených církevních památek

Valentinka - trojboká kaplička v prostoru vpravo od staré heřmanické silnice s výjevy ze života sv. Valentina z Terni, sv. Františka z Assisi a sv. Antonína z Padovy - stav před opravou

S kým při obnově těchto drobných sakrálních památek HVS spolupracoval?

Vzhledem k působišti HVS a k již zmíněným trvale dobrým vztahům s oderskou radnicí, nejlepší spolupráci máme s Městem Odry. Jak se však území Oder stávalo pro aktivitu HVS těsným, postupně jsme navázali spolupráci s obcemi Jakubčovice n. O., Heřmanice u Oder, Svatoňovice, Větrkovice, Hladké Životice, Vražné u Oder, Suchdol nad Odrou a vloni i s Městem Vítkovem. Za loňskou obnovu tří křížů a jedné božích muk v Klokočově (pozn. Klokočov je místní částí města Vítkova), podpořenou dotací z Nadace OPEN SOCIETY FUND Praha, byl na počátku letošního roku HVS oceněn udělením čestného uznání PROROK (viz str. 36).

Na obnovu drobné církevní architektury by však samotné síly HVS Odry a finanční či jiná podpora ze strany měst a obcí nestačila. Bez aktivní spolupráce místních farních úřadů Římskokatolické církve, pomoci místních věřících a řemeslníků a řady dalších institucí by jistě tolik křížů, božích muk a kapliček „neprocitlo“.

Jaké zajímavé zážitky z obnovy těchto památek máš?

Aby byly moje vzpomínky úplné, připomeneme si aspoň dva zážitky. První se týká dřevěného kříže,

který prvně prošel máma rukama a který stojí v polích mezi Dobešovem a Dvoříškem.

Psal se srpen roku 1992. Aby byl tento kříž, který stál v poli mezi dvěma stromy a hrozil zřícením, pevněji zakotven v zemi, rozhodl jsem se připevnit ho ke kovové patce zabetonované v zemi. Na dovoz betonové směsi na místo jsem si domluvil mého zetě - Jendu Skalku, v té době mechanizátora JZD Odersko. Práci jsme začínali až když bylo slunéčko nízko nad obzorem. Když jsme končili, už se zešeřovalo. Při pohledu k Veselí vidíme, že po polní cestě jede nějaké osvětlené auto. Za chvíli nato už jelo od Dobešova k Odrám. Nevěnovali jsme mu celkem žádnou pozornost. Když ale řidič tohoto auta zastavil na silnici u našeho auta, proletěla nám oběma hlavou myšlenka, co ho asi u našeho auta zajímá. Když nás ale uviděl na vyvýšeném místě asi 80 m od silnice, namířil si to přes kukuřici asi dva a půl metru vysokou k nám.

My v tu dobu už měli v nádobě od betonu uklizené nářadí, a tak jsme se vydali proti tomuto řidiči k silnici, kde stála obě auta. Asi na poloviční cestě jsme se uprostřed kukuřice setkali. Jeho oči se zastavily na naší nádobě od betonu s neočištěným nářadím. Tu v něm poznáváme tehdejšího agronoma dobešovské farmy. Jak se jeho pohled setkal s pohledem Jendy - mechanizátora téhož družstva, změnil se jejich udivený pohled v úsměv, k němuž jsem se přidal i já. V okamžiku bylo vysvětleno, proč za námi agronom šel - vedle kukuřice byly totiž na poli brambory a my jsme byli považováni za zloděje při polním pychu.

Druhý zážitek se vztahuje ke kamennému kříži v Pohoří. Stával v poli u cesty asi 100 m od silnice. Dopltil na to při přípravě půdy, kdy ho traktorista přibral závěsným nářadím a roztahal po poli. Asi před dvěma léty jsme místo něj postavili mimo hon u silnice jiný kříž tak, aby nevadil při práci na poli. Posvěcen byl 31. srpna 2000. Netrvalo ani rok a někdo ho vyvrátil. Několik občanů z Pohoře se ještě téhož léta domluvilo a postavilo na stejném místě kříž nový.

Na podzim roku 2001 mi Ing. Lelek říkal, že by mohl sehnat několik sazenic lip k osamoceně stojícím opraveným památkám a že se mám poohlédnout, kde by to bylo vhodné. Na podzim nebylo času, a tak jsem jel do Pohoře až před Vánocemi. Na kopečkách byl už v tu dobu sníh a k tomu večer napadal čerstvý sněhový poprašek. V místě, kde stával už druhý námi postavený kříž, ležely jen jeho trosky a ve sněhu stopy po vandalech, kteří ho vyvrátili a poškodili. Stopy ve sněhu a trosky poškozeného kříže jsem nechal nafotit a u Policie ČR jsem podal oznámení na neznámého pachatele. Žel, Polici ČR se viníky nepodařilo vypátrat. To, že občané z Pohoře z toho byli znechucení, není třeba dodávat.

Aby byla tato památka zachována a abychom se zlu nepoddali, nechali jsme vyrobit železný kříž obložený dřevem a ten jsme začátkem tohoto roku zabetonovali na tomtéž místě. Posvěcený byl dne 25. 4. 2002. Vyrzčí nám už?

Jak obvykle při obnově křížů postupuješ?

Každá památka má jinou historii a u každé památky bylo třeba postupovat jinak. Myšlenky na opravu některých památek mi někdy nedaly spát. Tu posloužil zápisník s tužkou na nočním stolku. Obnovou drobných církevních památek jsme „poznamenali“ 16 katastrů obcí. Přitom jsem často jednal s lidmi, které jsem ani do té doby neviděl. Nikdy se mi však nestalo, že bych někde nenašel nějaký záchytný bod a že bych utekl od začaté práce.

Někdy musí mít prostě člověk i kousek té zdravé umíněnosti. Pro mě osobně je vždy nejdůležitější stanovit si datum dokončení opravy a závěrečného svěcení obnovené památky ať se uvažovalo o opravě kdykoli a kdekoli. Těmto termínům pak podřizují celou ostatní činnost.

Zcela na závěr ještě pár praktických rad pro obnovu drobných církevních památek v naší krajině. Níže uvedený návod platí jen pro drobné církevní památky, které nejsou památkově chráněny (to zjistíte v památkových seznamech):

1) Je třeba poznat krajinu v okolí svého bydliště. V případě Oderska byla základem znalost krajiny samotného F. Eliáše coby bývalého lesáka, znalosti věřících a pamětníků z jednotlivých obcí a oderských ochránců přírody, kteří se podílejí na tzv. „ochranářském mapování“, organizovaném OkÚ Nový Jičín.

2) Je vhodné obklopit se lidmi se společným nezištným zájmem po obnově těchto památek. S ohledem

Valentinka - stav po opravě (r. 1995)

na podporu tzv. „občanské společnosti“ státními orgány, sponzory a nadacemi je vhodné tento společný zájem zaštitit buď již existujícím občanským sdružením (tzv. neziskovou organizací) nebo si takové občanské sdružení nově založit. Není to složité a bylo tomu tak i v případě HVS.

3) Je vhodné navázat spolupráci s obcí nebo městem, kde budete chtít drobnou památku obnovit (se starostou, radními, zastupiteli či příslušnými pracovníky úřadu). Doporučujeme začít s jednou menší památkou nejlépe v místě bydliště.

4) Je nutno přizvat řemeslníky, kteří kvalifikovaně odhadnou všechny potřebné náklady na odborné řemeslné práce, režie a materiál a kteří pak tyto práce i provedou. V případě HVS celkové náklady na obnovu církevních památek zahrnovaly odborné řemeslné práce, materiálové a režijní náklady. Členové HVS (včetně hlavního organizátora - F. Eliáše), věřící a spoluobčané veškeré práce prováděli zcela zdarma a jedinou provizí jim je dobrý pocit z vydařeného díla. Pokud neuvažujete podobně, obnova památek se výrazně prodrazí a může ji pak již zakázkově provádět jakákoliv firma.

5) Při plánování všech prací je třeba dodržovat především stavební zákon a předpisy související. U oprav postačí ohlášení stavebnímu úřadu, u nového umístění těchto drobných památek je nutno zajistit si souhlas vlastníka dotčeného pozemku a vyjádření všech správců dotčených inženýrských sítí.

6) I když je většina křížů, božích muk a kapliček starší

Z posvěcení mariánské kapličky v osadě Nové Vrbno u Větrkovic dne 14.9.1997 - vlevo p. František Eliáš

sta let a většinu ani nepostavili nynější vlastníci dotčených pozemků nebo jejich předci (platí pro tzv. „pohraničí“), je vhodné zjistit si vlastníka pozemku pod touto památkou, vyžádat si jeho souhlas nebo jej přizvat např. na závěrečné svěcení. U památek na oplocených pozemcích a v obcích by to měla být samozřejmost, u památek ve volné krajině to může být problém.

7) Zajištění potřebných prostředků a pomoci. Zde se nabízí několik možností - sbírka mezi občany nebo věřícími, příspěvek vlastníka této památky (v pohraničí se však ve většině případů nejedná o potomka toho, kdo tuto památku stavěl) nebo sponzora (již se objevují osvícení podnikatelé, kterým je okolí bydliště blízké a kteří jsou ochotni přispět), příspěvek obce či města (asi nejvhodnější zdroj pro obnovu památek ve volné krajině), dotace nadace nebo státní či jiné instituce (např. „Program pro obnovu venkova“, Nadace OF Praha, Nadace OPEN SOCIETY FUND Praha apod.). Vždy není nezbytně nutná jen finanční pomoc - některé místní firmy nebo podnikatelé jsou ochotni pomoci řemeslně, dopravou nebo materiálně. Velice dobře působí, když jste schopni prokázat svou neziskovost a když nikoho, kdo vám kdy pomůže, nezklamete.

8) Stanovte si harmonogram prací, který je nejlépe odvinout od termínu dokončení a svěcení obnovené památky. Termín svěcení je nutno dohodnout s místně příslušnou farností Římskokatolické církve. Pokud však sami nejste věřícími katolického vyznání, a přesto chcete drobnou církevní památku opravit, posvěcení není bezpodmínečně nutné - to jen napomáhá vytvářet vztah věřících a ostatních obyvatel daného místa ke svému bydlišti a ke vzájemné toleranci. Na Odersku se svěcení účastní i nevěřící a v případě kaple u Skalních sklepů v Odrách byla k jejímu posvěcení přizvána církev evangelická.

9) Při samotné opravě je vhodné zaangažovat co možná nejvíce místních obyvatel, živnostníků a firem, aby se podpořil jejich vztah k bydlišti nebo rodišti.

10) Závěrečné svěcení obnovené památky je vhodné zorganizovat tak, aby bylo nejen oslavou podařeného díla, ale zároveň i poděkováním všem, kdož přispěli nebo jakkoliv pomohli. Na Odersku proběhne mše svatá (v kostele nebo polní) včetně posvěcení nebo vysvěcení obnovené památky.

Program svěcení zpestří zpěvem a hrou na kytaru sbor místní střední církevní školy nebo kapela, je dán prostor pro krátkou řeč zástupce obce či města a pro účastníky svěcení je připraveno závěrečné pohoštění v podobě stánku s občerstvením. I to však něco stojí a většinou je třeba počítat i se zajištěním přepravy přespolních bez aut.

11) Vyúčtování poskytnutých příspěvků a dotací dárčům a nadacím. V pořádku vyúčtované příspěvky a dotace jsou základem dobrých vztahů a garancí, že budete moci žádat i v budoucnosti.

Snad se Vám tento návod stane inspirací. Pokud ano, splnil svůj účel. Přejeme Vám mnoho zdaru a všem drobným církevním památkám přejeme, ať jim lidská ruka jen pomáhá a neškodí.

Ing. Petr Lelek, člen Historicko-vlastivědného spolku
v Odrách

PROJEKT ROKU **prorok**

Nadace Via
Nadace Civilia
Nadace Open Society Fund Praha
a Nadace rozvoje občanské společnosti

udělují

ČESTNÉ UZNÁNÍ
prorok 2001
Historicko-vlastivědnému spolku v Odrách

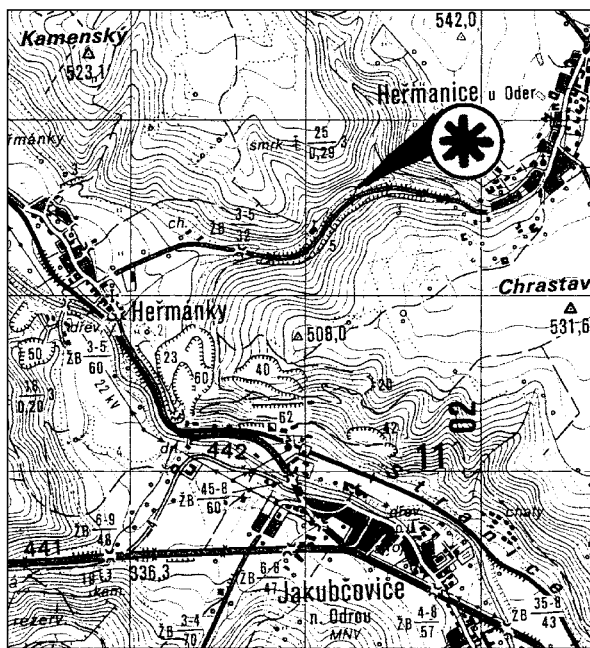
za vynikající realizaci projektu

Obnova drobné církevní architektury v Klokočově

NADACE CIVILIA OPEN SOCIETY FUND PRAHA NADACE VIA NROS

Čertův kámen

Mapa se zákresem Čertova kamene

Jak jsem se k pověsti o Čertovu kamenu dostal?

Hledal jsem informace k historii Věsky u Oder (místní část obce Heřmanice u Oder) ve Státním archivu v Opavě. V té souvislosti mi byla předložena kronika Okresního národního výboru Vítkov od Josefa Kresty (kronikáře z Vítkova). Zdrojem k této kronice byla kniha Josefa Ullricha „Geschichte der Stadt Wigstadt!“. Tuto knihu jsem objevil v archivu Vlastivědného kroužku „Oderské vrchy“ ve Spálově. V této knize se autor zmiňuje o dvou svazcích pověstí z Kravařska a z Jeseníků. Ve svazku, věnovaném pověstem z Jeseníků („Volkssagen aus dem Gesenke“), který jsem si rovněž zapůjčil z archivu Vlastivědného kroužku „Oderské vrchy“ ve Spálově, jsem objevil pověst o Čertově kamenu pod názvem „Čertův kámen v Heřmanické mlýnici“ (v originálu „Der Teufelstein im Hermsdorfer Muhlgrund“).

Když jsem tuto pověst objevil a poté si ji přeložil, zajímalo mne, kde se tento kámen nachází. S hledáním Čertova kamene v terénu jsem začal na jaře roku 2001. Hledal jsem jej v údolí Heřmanického potoka podél staré silnice od hranice katastru Heřmánky až po první obytné domy v Heřmanicích u Oder. Celé údolí jsem navštívil asi šestkrát, ale bezvýsledně. Když jsem se o hledání Čertova kamene zmínil před panem Bohumilem Mikem - členem Vlastivědného kroužku „Oderské vrchy“ ve Spálově, sdělil mi, že od svého dnes již zesnulého strýce - písmáka Rudolfa Mika z Luboměře, má bližší informace o poloze tohoto kamene. Pan Bohumil Mik tento kámen po 2. světové válce vyfotil a i dnes si vzpomněl, že Čertův kámen se nachází u bývalé silnice (nyní lesní cesta) nad bývalou hájenkou mezi Heřmánkami a Heřmanicemi.

Poté se mi podařilo Čertův kámen nalézt v pravé

krajnici staré silnice nad bývalou hájenkou cca 50 m pod křižovatkou lesních cest. V loňském roce jsem k Čertovu kamenu dovedl dva archeologické pracovníky - pana Dr. E. Grepla z Okresního vlastivědného muzea v Novém Jičíně a pana Květoslava Wiltsche z Oder.

Ted' již ale k samotné pověsti.

Na staré Heřmanické cestě - tzv. mlýnici, z Heřmánky do Heřmanic leží velký plochý kámen. Uprostřed něj se na jeho povrchu táhne rýha, jako by jej chtěl někdo rozřezat na dvě části. O kamenu se vyprávěly legendy a jsou o něm napsány pověsti.

Před mnoha lety ležel tento kámen u dveří domu heřmanického rychtáře. Jednoho dne při velké průtrži mračen velká voda odnesla kámen směrem k Heřmánkám. Usadila ho na místo, kde měl být ukrytý nějaký poklad. Alespoň tak tomu někteří Heřmaničtí věřili. Oba synové heřmanického rychtáře tomu také uvěřili. „Je to kámen z našeho gruntu“, pravil jeden z nich. Druhý dodal: „Kdo jiný by měl mít právo na poklad, když ne my?“ Jejich zvědavost byla tak silná, že se jedné noci vydali poklad vykopat. Pokoušeli se holými rukama kámen odvalit. Ten byl ale těžký tak, že nešel převrátit. Rozhodli se ho rozřezat. Kde se vzal, tu se vzal, u této činnosti je sám čert vylekal. Tak silně je vyděsil, až je smrtelná úzkost ovládla. Jejich přání vlastnit poklad je jednou provždy

přešlo. Čert se tak rozčertil, že ještě dnes je možné na kameni vidět stopy od čertových drápů.

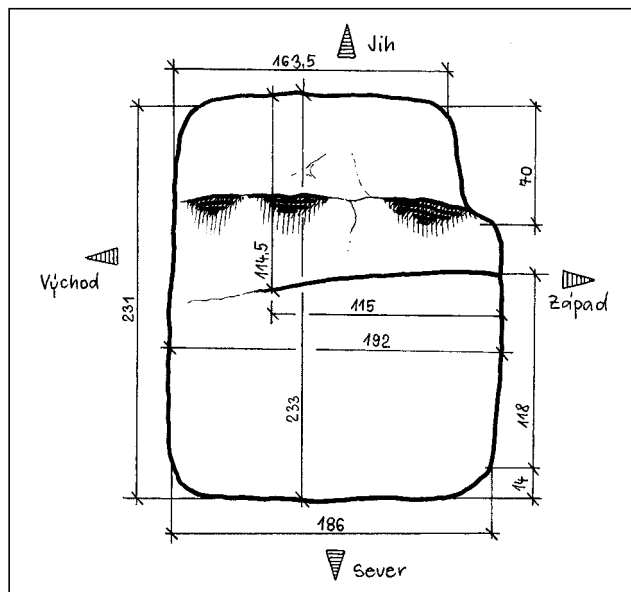
Josef Ullrich ještě k pověsti dodává: Vyprávělo se také, že rýha na kameni souvisí s tehdejší dělbou Heřmanického dědičného rychtářství mezi dvěma bratry. Děлил se nakonec i ten kámen, který ležel před domovními dveřmi. Jejich spor o majetek, tedy i dělení kamene, rozřešila průtrž mračen a velká valcící se voda, která kámen odnesla z kopce směrem do Heřmánek.

Podle vyprávění pana Bohumila Mika ze Spálova

se mohlo jednat o obětní kámen, který mohl sloužit k pohanským zvykům (?)

Přeloženo z knihy: Volkssagen aus dem Gesenke od Josefa Ullricha (1934)

Jaroslav Duda

Rozměrový náčrtek

Poodří je stále inspirující aneb rodí se další básnická sbírka

Na počátku byl pracovní rozhovor, který se týkal - jak jinak - přírody Poodří. Pan Antonín Siuda připravoval pro Český rozhlas povídání o naší chráněné krajinné oblasti. Z původně plánované pracovní půlhodinky se nakonec vyklubaly dvě a navíc příslib na další spolupráci. Náš rozhovor, který zpočátku vycházel především z přírodovědné tematiky se postupně rozvinul do oblasti kultury, vzdělání i filosofických úvah. Mám ráda filosofii (slovo je řeckého původu a znamená milovat moudrost) a filosofie se proto stala i základem všech vědních oborů. Filosofii má rád i pan Siuda. Záhy jsem také poznala proč. Vystudoval ji na Universitě Palackého. Když jsme se loučili, jen tak bezděky padl jeho pohled na útlou knižičku veršů Odrou křestná. Tiše poznamenal, že také píše básně. V tu chvíli jsem věděla, že náš rozhovor musí mít další pokračování.

Krásné leporelo, barbaři a naděje

Místem patřícím k mému dětství byly rybníky několik kilometrů pod Těšínem, které tam v obci Louky postavili v patnáctém a šestnáctém století. Blízko hraniční řeka Olza, přírodní stoky z ní, hráze a duby na nich, některé kolem pěti set let staré. Ke stovce jich bylo.

Kde je voda, tam je nejvíce života. Čápi, vodní ptáci

a drobní opeřenci, jimž se v blízkosti rybníků dobře žije. Žáby, jejichž koncerty na jaře a v létě dávaly tomu světu tam nezaměnitelnou atmosféru. To všechno mi zůstalo a na věčný čas mého života, neboť to dobré, co se uloží do ještě prázdné dětské hlavičky, to už je tam napořád jako krásné leporelo.

Pak přišlo hrůzné barbarství socialistické industrializace, mýtus těžkého průmyslu, uhlí a železa. Krásný svět mého dětství zhynul. Nejdříve byly řekou unášeny mrtvé ryby, které v ní kdy žily. V třineckých hutích - patnáct kilometrů proti proudu, se tekuté výrobní odpady - všelijaké kyseliny a jiné jedy - pouštěly přímo do řeky. Barbarství, nekonečné barbarství. Následovalo propadávání krajiny jako důsledek těžby v dolech, které v průběhu padesátých let vyhloubili na kopcích nad dědinou. Svět, který se do svých puvabů vyvíjel po tisíciletí, byl povlovně zasypáván hlusinou.

Dnes je údolí řeky Olzy mezi Karvinou a Těšínem nejsmutnějším kouskem světa. Pod místy až padesátimetrovou vrstvou černého uhelného kalu, kamení, zbytků uhlí a všelijakého neřádstva z těžby je na věky věků pohřbená vesnice a celé její nádherné okolí. Jedenkrát ročně se tam v létě, na hřbitově kouzelné krajiny, scházejí všichni dobří rodáci - vzpomínají, opíjejí se a truchlí.

Užívám si pohodlí v panelovém lidojemu na ostravském sídlišti a hluboko v duši nosím svůj sen - to bezprostřední spojení lidského mláděte, přírody a přirozeného venkovského života. Které ze sídlištních dětí, by pilo jen čistou vodu ze studánky a chodilo pro ni do lesa několikrát denně i pro všechny ostatní, včetně domácího zvířectva, jako my tenkrát; které z nich ukládala maminka k polednímu spánku pod staletou kvetoucí hrušku; které z nich sedalo za žní na mezi mezi svými u pecnu domácího chleba, voňavého másla a chladného podmáslí od vlastní kravičky; které z nich by mohlo být u toho, jako my caparti tenkrát, když se rok, co rok před Vánocemi vypouštěly a vylovívávaly vlastní rybníčky. A ty lesy hned za chalupou a cesty v úvozech a hebké louky pro bosá dětská chodidla! A nádherná sluníčka a romantické bouře a načepýřené sněhy našeho dětinství a bezedné a třpytné selské hvězdné noci, protože tehdy bývala ještě opravdická tma.

Prožít první léta života tak, jak se podařilo mi, je darem pána Boha. A protože se v našem rodu potuloval, jak bylo zaznamenáno pamětníky několika posledních generací, písmácký a hloubavý gen, jenž se naposledy ocitl ve mně, nenechal jsem ten dar docela nevyužitý - vždy jsem se pokoušel filozoficky a poeticky nahlížet každodennost svého i okolního bytí.

Nejbližší, jakž takž zachovalá příroda, je na dosah z ostravského jižního předměstí v okolí Odry od Polanského lesa proti proudu. A právě tam počíná chráněná krajinná oblast. Je tolik podobná místům mého dětství. Chodívám tam tiše a málem po špičkách, protože vím, že tu přežívají tvorové, pro něž je stále méně místa. Mám tu všelijaké známé. Třeba i ochočenou vrbu:

Vrba

*Usnula ve stoje
v oderském lužním lese.
Spí s hlavou vztyčenou,
jen zachvěje se maně,
když vítr severní
jí z větví sněhy střese
a pak se žene dál
přes polanecké pláně.
Spí ve stoje, má lehké spaní,
v zelených snech už jaro tuší,
vždyť slunce příslibně
se ve dne zubí na ni,
a slýchá ptačí zpěv
v ustydlé dřevěné duši.*

Snažím se nadýchat toho všeho okolo, abych potom doma byl způsobilý metamorfózy počitků a pocitů na dobrá slova a věty. Není to snadné, ale tu a tam vznikne hlubší slovesný a myšlenkový tvar, který potěší srdce i duši.

Jsem pln podivu, že ve světě doznívajícího hrůzně barbarského vztahu k přírodě, v časech, kdy v honbě za kořistí je příroda stále ještě obětí rozličných bezohledností, je tu skupina lidí, kteří ji - aspoň její malý významný kousek - opatrují. Specialisté na různé formy života jsou lidé, kteří vědí, že vysoce

*specializovaná
ochrana musí mít etic-
kou a estetickou kon-
cepce.*

Chráněná krajinná oblast Poodří je mi čtyřmi kouzelnými slůvky znamenajícími naději.

*S uměleckou tvorbou
Antonína Siudy se se-
t k á m e
i někdy příště.
Nahlédneme také
- s jeho svolením
- i do jeho života.
Nebyl jednoduchý a
snad právě
proto je jeho pohled na
přírodu takový, jaký je.*

Antonín Siuda,
Vladislava Hamplová

Ochránci lesů, vod a strání Nejen o dobrovolných strážcích CHKO Poodří

Hodně lidí si pod pojmem "ochránce přírody" představí chlápka v zeleném, s dalekohledem na krku, který houkne na neukázněné návštěvníky rezervace; chlapovi, který si u řeky umývá auto "napaří" pokutu a skupince zvědavých turistů-důchodců dokáže ukázat cestu k nejbližší hospodě či pojmenovat každou kytku, kterou vidí a ptáka, kterého slyší.

Realita je bohužel trochu jiná. Většina z nás, kteří se ochranou přírody živíme, by to dělala asi radši než to co musíme dělat doopravdy - to znamená sedět hodiny u klávesnice počítačů, nad mapami a lejstry, na jednáních s úřady, žadateli, stěžovateli apod. Správa CHKO je prostě úřad.

Charakteristika uvedená v úvodu by tedy mohla platit především pro naše dobrovolné spolupracovníky, strážce a zpravodaje Stráže přírody. Stráž přírody ustavuje pro své území každá správa CHKO a národního parku, případně i okresní úřady, aby přímo v terénu dohlížela na dodržování předpisů o ochraně přírody a krajiny. K jejich oprávněním patří vstup na cizí pozemky (za podmínek stanovených zákonem), zjišťovat totožnost osob, ukládat a vybírat blokové pokuty a dokonce i zadržení osoby, kterou přistihnou při přestupku, a její předání Policii ČR. Jejich povinností je vedle dohledu nad dodržováním předpisů prokázat se při zásahu proti nějakému přestupci průkazem a odznakem strážce.

Pomalou se do povědomí veřejnosti dostává i fakt, že od roku 2000 jsou strážci veřejnými činiteli - z toho vyplývá jejich zákonná ochrana a na druhou stranu také vyšší postih v případě selhání.

Ale pro běžného návštěvníka či místní obyvatele by měl být strážce především člověkem, kterého potkávají v lese, na lukách a na hrázích rybníků a který jim podá základní informace o místní přírodě a její ochraně, upozorní na povolené i nepovolené aktivity v tom kterém území, nabídne průvodcovské služby nebo třeba informační leták.

U nás jsou lidé stále ještě zvyklí pohlížet na strážce jako na represivní složku, zatímco by u nich měli hledat informace, pomoc a radu. Rangeři v zahraničí (v kultivovaných zemích na západ od nás) často spíš než pokutové bloky nosí v batohu lékárníčku či štos informačních letáčků. Na druhou stranu nikoho nenapadne neuposlechnout jejich pokynů, hádat se s nimi o svá domnělá, ústavou zaručená práva (rozuměj-dělat si v rezervaci co se mi líbí) či dokonce posílat strážce do háje, případně jiných mnohem nehostinnějších míst, jak je tomu

tak často u nás. Rangeři jiných zemí si rovněž nemohou stěžovat na nedostatek autority - všichni tam v **ě d í**, že ranger je na území parku totéž co policajt, a že ta devítka co má v pouzdře u boku je nabitá.

V CHKO Poodří byli první dobrovolní strážci ustaveni v roce 1993. Počáteční stav aktivu dobrovolníků (okolo 30 lidí) odpovídal "posametovému" nadšení a víře, že i u nás bude vše klapat jako na západě. Neklapalo. Někteří strážci a zpravodajové si možná mysleli, že budou hned ctěni (a finančně odměňováni) jako jejich kolegové na Západě, jiní nebyli schopni splnit ani ty nejzákladnější povinnosti které ač to dělali dobrovolně, vůči správě CHKO měli. Někteří odešli proto, že Správa CHKO nereagovala na jejich podněty a hlášení, jak by si představovali (případně nereagovala vůbec). V roce 2000, kdy byl strážci přírody přiznán statut veřejného činitele, provedla Správa CHKO Poodří nařízené přezkoušení strážců - od té doby je stav zredukován na 15 dobrovolníků, přičemž pouze necelou polovinu z nich lze označit za strážce dobré.

IDEÁLNÍ STRÁŽCE

V batohu informační materiály, mapa, poznámkový sešit, tužka, pokutové bloky ...

Pozorování přírody a jejich návštěvníků

Vždy s úsměvem a vlídné slovo, přátelské rady a odborné informace

Pomocná ruka pro případ nouze

Nohy pro doprovod např. po naučné stezce

Přítom práce pro strážce je až nad hlavu.

Správa CHKO Poodří hledá další dobrovolníky k výkonu této čestné (tzn. neplacené), náročné a mnohdy nevděčné funkce strážců. Vedle zákonem předepsaných podmínek (věk nad 21 let, zdravotní způsobilost a trestní bezúhonnost, složení předepsané zkoušky) by měl případný zájemce či zájemkyně disponovat značnou dávkou osobní odvahy, rozhodnosti a schopností jednat s lidmi a především láskou k přírodě Poodří, neboť pro ni to všichni z přesvědčení děláme. Vítání jsou lidé s hlubším zájmem o přírodu a s jistými zkušenostmi - členové ČSOP, skauti, ornitologové, lovci beze zbraní.

Těžištěm práce strážců jsou samozřejmě pochůzky v terénu, kontrola dodržování předpisů. Vedle toho je ale možné se zapojit například do monitoringu některých druhů ohrožených rostlin či živočichů, managementových prací, průvodcovské činnosti a environmentální výchovy. Správa CHKO Poodří,

při svých omezených zdrojích, může nabídnout informace a podklady, účast na některých svých akcích (odborné exkurze apod.), ale i předplatné časopisu Poodří.

Naši strážci mají možnost stát se členy nevládní profesní organizace Asociace strážců přírody ČR, sdružující profesionální i dobrovolné strážce z CHKO i národních parků. Cílem Asociace je zvyšování odborné úrovně a profesionality svých členů. Za tímto účelem pořádá setkání, konzultace a zprostředkovává stáže (i zahraniční). Od roku 1999 je členem IRF (International Ranger Federation) sdružující národní organizace strážců-rangerů celého světa.

S případnými dotazy ve věcech strážní služby se mohou čtenáři časopisu Poodří obracet na autora tohoto článku, buď písemně na adrese Správy CHKO Poodří nebo telefonicky na čísle 0655/455 062.

Jiří Lehký, Správa CHKO Poodří

IV. setkání Správy CHKO Poodří se starosty obcí

Úvodem...

Stalo se již tradicí, že začátkem prosince dochází k výročnímu setkání Správy CHKO Poodří se starosty obcí, zástupci okresů, kraje i ministerstva životního prostředí. Přizývány jsou i organizace a subjekty, s nimiž spolupracujeme. Loňské setkání bylo v pořadí IV. a konalo se - jak jinak - na zámku v Bartošovicích.

V předvečer...

Bylo právě zimní počasí, sněhu mnohem více než obvykle a cesta z Prahy daleká a místy obtížně sjízdná. Hosty z daleka jsme proto očekávali již v předvečer setkání a první jednání proběhla již večer v úzkém pracovním kruhu a byla zaměřena především na problematiku revitalizace vodních toků v Poodří. Zúčastnili se ho zástupci Ministerstva životního prostředí České republiky, vedení Povodí Odry a zástupce Správy CHKO Poodří.

Setkání...

Přes noc opět přibýlo sněhové nadílky a jízda autem se spíše podobala volnému tanci na ledě. Většina

však zdárně dojela, a tak mohlo být setkání v plánovaném čase zahájeno. Vzájemně jsme zhodnotili roční spolupráci, která byla na události mimořádně bohatá. Dominující bylo výročí 10 let existence CHKO Poodří, mezinárodní spolupráce, agroenvironmentální program a vlastní péče o krajinu, kde zvláštní pozornost byla věnována finančním dotacím z MŽP. Politika životního prostředí podporuje programy, které přispívají ke zkvalitnění životního prostředí. Nejznámějším zdrojem je Státní fond životního prostředí, který přispívá mj. i na plynofikaci, kanalizaci, rekonstrukci přírodních parků i jiná potřebná opatření v krajině. Potřeb je mnoho, finance omezené. Je třeba říci, že v posledních letech byly kladně vyřízeny všechny žádosti obcí, které leží v CHKO Poodří. Poskytování dotací se však řídí směrnicemi a výjimky z nich nemůže udělit ani sám ministr. O tom jsme se sami přesvědčili, když jsme chtěli pomoci některým obcím, které se dostaly do obtížné situace. Nepodařilo se nám sice dosáhnout anulity dluhu, ale přece jen jsme našli cestu jak situaci vyřešit. Tato zkušenost nás přivedla k myšlence přizvat na setkání

*Vystoupení náměstka ministra životního prostředí
Ing. Josefa Běleho*

se starosty také zástupce SFŽP, aby starosty seznámil se všemi možnostmi fondu, ale také, aby byl navázán přímý kontakt mezi SFŽP a starosty obcí. Zda naše snaha byla prospěšná, ukáže čas.

Ohlédnutí...

Toto setkání bylo čtvrté v pořadí a stejný počet

má i volební období. Po čtyři roky jsme se společně setkávali a spolupracovali. Ve většině případů to byla dobrá spolupráce. Úřední přístup se promíslil s lidským a prohloubila se snaha najít pro obě strany přijatelné řešení. Volby zpravidla přinášejí nějaké změny. Změny přinesou i ty podzimní a my již dnes víme, že někteří starostové nechtějí kandidovat dále. Naše spolupráce bude tedy co čtyři roky v něčem nová.

Milé překvapení...

Velmi významným partnerem je pro nás Okresní úřad Nový Jičín. Převážná část obcí leží v tomto okrese, je proto zcela pochopitelné, že naše spolupráce se velmi prohloubila. Vždy jsme tam našli radu, pomoc, podporu. Zejména referát životního prostředí, vedený Ing. Ivo Kvardou se pro nás stal jakýmsi "kamarádem do deště a nepohody". Bylo proto milým překvapením, že jsem právě od tohoto referátu dostala zcela netradiční metál "Rytířský řád ochránce řeky Odry". Řád má tvar skleněné kapky, v níž je skutečná voda z Odry. Pro mě má však kapka i další symbolický význam. V roce 2002 končí působnost okresních úřadů a tuto ztrátu pocítí celá krajina Poodří. Tentokrát bude mít kapka ale hořkou příchuť. V té souvislosti si stále kladu otázku PROČ, na kterou marně již několik let hledám odpověď... Nejsem sama....

Za rok nashledanou...

V pozdních odpoledních hodinách v předvečer svatého Mikuláše skončilo naše výroční setkání. Světla sálů zhasla, jen vánoční stromeček na terase zámku ozařoval krajinu, nad kterou se pomalu snášel soumrak. Byla celá v bílém a slavnostně zářící tak, jak je zvykem v čase vánočním.

Nashledanou na příštím V. setkání

Vladislava Hamplová, Správa CHKO Poodří

Projekt "Uplatnění místní Agendy 21 v mikroregionu Poodří"

Příspěvek věnovaný Agendě 21 v minulém čísle končil výzvou k účasti ve výběrovém řízení pro mikroprojekty. Psali jsme doslova "Využijte této nabídky a zašlete nám své projekty".

Jaký byl tedy ohlas?

Region Poodří obdržel čtyřicet devět projektů. Do soutěže o granty se zapojilo dvacet jedna spolků, šest neformálních sdružení, čtyři školy, dvě církve, pět obcí, jeden svazek obcí a dvě firmy. Místní řídicí výbor vybral a doporučil k realizaci dvacet osm projektů (viz seznam dále) v celkové výši 662 400 Kč.

Pro omezené množství peněz jsme nemohli podpořit ostatní záměry, které ve své většině jsou společensky přínosné. Vyzýváme proto všechny potenciální sponzory v regionu i mimo něj, firmy, občanské iniciativy, obce

i nadace prostě všechny, kteří mohou finančně nebo materiálně přispět a pomoci.

Kontaktujte prosím kancelář Regionu Poodří a koordinátora pro místní Agendu 21, rádi Vás seznámíme s projekty a dalšími záměry a uvítáme Vaši pomoc.

Lumír Kuchařík, koordinátor MA 21

Podpořené projekty:

1. Petřvaldská šerpa

Turistický pochod krajem Poodří pro rodiny s dětmi i ostatní zájemce. Podpora zdravého životního stylu rodin.

Předkladatel: Oddíl volejbalu Petřvald

Podpořen částečně.

2. Informační materiál "Místní Agenda 21 v Poodří"

Publikace - ucelený materiál o realizaci mikroprojektů. Publikace bude sloužit jako návod pro veřejnost. Bude distribuována přes informační centra, obce, spolky, bude součástí časopisu Poodří. Předkladatel: Společnost přátel Poodří

3. Zdravé děti 21. století v Regionu Poodří

Vybudování výukového koutku pod širým nebem v areálu základní školy v Suchdolu n/O. Plánovací víkend s rodiči, dětmi, učiteli i veřejností obce. Předkladatel: Obec Suchdol nad Odrou

4. Petřvaldské "O hubu"

Cykloturistický závod pro amatéry po cyklostezkách v Poodří. Podpora místních sportovních aktivit. Trávení volného času na kole - alternativa autodopravě. Předkladatel: Mgr. Martin Myška - skupina organizátorů

5. Informační podpora a osvěta obyvatel v rámci rozvoje venkovské turistiky v Poodří

Za pomoci studentů Vysoké školy báňské v Ostravě bude vypracována informační strategie tur. ruchu pro mikroregion Poodří (sběr dat, diplomové práce). Výsledky budou zpracovány do rozvojových plánů. Předkladatel: DHV spol. s r.o.

6. Záchranný program sýčka obecného v Poodří

Podpora hnízdních možností, eliminace negativních vlivů, odchov ve stanici a vypouštění druhu do volné přírody. Na projektu spolupracuje Česká společnost ornitologická.

Předkladatel: Český svaz ochránců přírody ZO 70/05 Nový Jičín - Stanice pro záchranu volně žijících živočichů a středisko ekologické výchovy v Bartošovicích na Moravě

7. Zapojení mládeže do života v obcích Regionu Poodří

Osm kulatých stolů v obcích mikroregionu. Místní úřady, mladí lidé, veřejnost i odborníci budou společně diskutovat o tomto tématu. Výsledky budou zpracovány do rozvojových plánů v Poodří.

Předkladatel: Region Poodří - svazek obcí

8. Zahájení cyklistické sezóny na trase č. 503 ODERSKO

Seznámení účastníků s tím, jak trávit volný čas na kole - alternativa k autodopravě. Vydání průvodce místních zajímavostí podél trasy.

Předkladatel: Český svaz ochránců přírody 70/13 Odry

9. Nová dětská klubovna v Blahutovicích

Vybudování dětské klubovny v prostorách komunitního centra v Blahutovicích. Výchova dětí k ochraně přírody a životního prostředí v obci.

Předkladatel: Zuzana Literáková

Podpořen částečně.

10. Rosničky

Zřízení meteorologické stanice při místní škole v Sedlnici. Sledování stavu životního prostředí v obci a okolí s dospělými a dětmi.

Předkladatel: Základní škola - Sedlnice

11. Řízená turistika v obcích Regionu Poodří a CHKO Poodří

Cílem projektu je zmapování současného stavu a navržení možnosti "měkkého" turistického ruchu v Poodří, pět kulatých stolů ve větších obcích. Výstupy budou zpracovány do rozvojových plánů mikroregionu.

Předkladatel: Region Poodří - svazek obcí

12. Lašský soubor písní a tanců Ondřejnica - sborník a videokazeta k 25. výročí souboru

Ukázka lidových zvyků a obyčejů oblasti a jejich vydání ve sborníku a videokazetě. Setkání několika generací lidí na folklórní slavnosti.

Předkladatel: Lašský soubor písní a tanců Ondřejnica
Podpořen částečně.

13. Dům pro Suchdol nad Odrou

Projekt řeší s pomocí místního historického spolku, architekta a majitelů zachování vesnické architektury Suchdolu nad Odrou. Workshop s majiteli domů, veřejností a odborníky.

Předkladatel: Moravian - historicko vlastivědná společnost

14. Výsadba stromořadí u silnice Vražné - Oderské rybníky

Alejovalá výsadba stromů kolem silnice mezi poli. Vytvoření interakčního ekologického prvku v zemědělské krajině. Výsadby provedou lidé z místních nevládních neziskových organizací (dáleNNO).

Předkladatel: Český svaz ochránců přírody ZO 70/13 Odry

15. Více zeleně pro děti ve Studénce

Výsadba nového parku s hřištěm pro děti z okolních bytových domů. Plánovací víkend. Spolupráce lidí z města, studentů a učitelů Střední ekonomicko-podnikatelské školy.

Předkladatel: Střední ekonomicko-podnikatelská škola o.p.s. Studénka

16. Místní zeleň, životní prostředí v obci Šenov u Nového Jičína, výsadba zeleně v okolí obce

Výsadba stromů v polích kolem melioračních kanálů a vytvoření odpočinkových míst v obci. Kulatý stůl na téma zeleň a životní prostředí v obci. Spolupráce místních NNO, školy a obce.

Předkladatel: Obec Šenov u Nového Jičína

17. Hry bez venkovských hranic - den obce v Kujavách

Společenské a sportovní setkání lidí z obcí sdružených v Regionu Poodří.

Předkladatel: TJ Sokol Kujavy
Podpořeno částečně.

18. Rekonstrukce parčíku a dětského hřiště v Kateřiních.

Rozšířit využití tohoto místa i pro cyklisty kteří projíždějí po nové cyklistické trase. Místní NNO uspořádá workshop kde budou lidé hledat možnosti místa.
Předkladatel: Klub zahrádkářů Kateřinice

19. Kulturní a sportovní areál v Bartošovicích

Výsadby stromů a keřů v centru obce. Doplnění o hrací prvky. Na projektu spolupracují místní NNO a obec, společně vytvářejí plán obnovy místa.
Předkladatel: Obec Bartošovice

20. Polní cesta - chodníček do přírody

Výsadba stromů a keřů v Kuníně. Výsadby provedou lidé z místních NNO a děti ze školy. Vytvoření rekreačního místa v blízkosti obce.
Předkladatel: Spolek ochránců přírody Kunín

21. Obnova kamenosochařského dědictví pro příští generace v Sedlnicích

Provedení restaurátorských prací a hledání možností jak zachovat sochy i kapličky pro příští generace. Příprava a organizace finanční sbírky pro tyto potřeby. V plánu je také zapojení lidí v obci do těchto aktivit.
Předkladatel: Římskokatolická farnost Sedlnice
Podpořeno částečně.

22. Štít Albrechtic 2002

Společné setkání obcí z názvem Albrechtice, výměna zkušeností lidí, NNO a zastupitelů na společném víkendovém sportovním a společenském setkání, které se koná každý rok v jiném místě republiky.
Předkladatel: Sportovní klub Velké Albrechtice
Projekt podpořen částečně.

23. Výstavba nízkoenergetických domů - bioplynová stanice v Proskovicích

Propojení bydlení s přírodou. Začlenění znevýhodněných skupin (zdravotně postižených) do komunity obce Proskovice. Nízkoenergetické domy s chráněnými dílnami a bydlením pro postižené spoluobčany.
Předkladatel: Obec Proskovice

24. Bydlíme v CHKO Poodří

Projekt řeší úklid zanedbaného pozemku (zahrada, louka, les) v okolí činžovního domu ve Studénce. Setkání lidí na plánovacím víkend. Společné řešení (NNO, nájemníci, CHKO) vstupu do CHKO Poodří z města.
Předkladatel: Český svaz ochránců přírody Studénka

25. Hřiště snů

Oživení dopravního hřiště v Jeseníku n/O. Plánovací víkend pro lidi z obce, kteří společně navrhnu

Akční plánování slouží k zapojování veřejnosti

postup a aktivity. Spolupráce neformálních skupin, žen na mateřské dovolené, NNO a obce.
Předkladatel: Český svaz ochránců přírody ZO 70/05 Jeseník/O

26. Revitalizace Fojtovky v Albrechticích

Založení mokřadu s tůň a úpravou umělého jezera po těžbě štěrků. Místo pro obojživelníky, výsadba břehových porostů. Workshop lidí z obce, rybářů a odborníků z CHKO Poodří.
Předkladatel: Obec Albrechtický
Podpořeno částečně.

27. Slavnost obce k 250. výročí posvěcení kostela v Jeseníku nad Odrou

Společné setkání rodáků z obcí Jeseník n/O, Polouvsí, Blahutovice, Hrabětice - Čechů i Němců. Vydání almanachu o historii obce a zasazení stromu smíření. Lidé společně poznávají minulost a rozvíjejí budoucnost komunity.
Předkladatel: Římskokatolická farnost Jeseník n/O
Podpořeno částečně.

28. Zahrada mateřské školy ve Studénce

Výsadba zahrady mateřské školy ve Studénce v rámci národního projektu "Zdravá škola". Společné plánování zahrady s rodiči, dětmi, veřejností. Společná práce všech skupin v zahradě při sázení živých plotů.
Předkladatel: Mateřská škola Studénka, Komenského 1
Podpořeno částečně.

Nepodpořené projekty:

Revitalizace Pustějovského jezera

Místní organizace Českého rybářského svazu ve Studénce

Posezení u koní

Jezdecký klub Studénka

Pozor (nejen) děti!

Obec Sedlnice

Dovybavení místností Klubu důchodců

Klub důchodců Sedlnice

Středisko ekologické výchovy v Bartošovicích

n/M. - přepracování projektové dokumentace
Český svaz ochránců přírody ZO 70/05 Nový Jičín
- Stanice pro záchranu volně žijících živočichů
a středisko ekologické výchovy v Bartošovicích na Moravě

Podpora společenských, kulturních, rekreačních a sportovních aktivit -

přístavba sociálního zařízení
TJ Sokol Sedlnice - oddíl kopané

Vybudování relaxačního areálu

Tymel Ivo - o. s. Ostříž

Obnova a ekologická stabilizace vodní plochy v katastru obce Sedlnice -

lokalita Farský les
Myslivecké sdružení Rozvoj Sedlnice

Dětské dřevěné nářadí v areálu mateřské školy

Mateřská škola Petřvald

Pohádkový les, husitské slavnosti, cyklistické závody

Sdružení rodičů a přátel školy při mateřské škole
v Pustějově

Dovybavení dětského hřiště

Eva Winklerová - rodiče - občané

Zapojení veřejnosti do využití zámeckého areálu ve Studénce

Český svaz ochránců přírody 70/03 Studénka

Řešení vstupu do Polanské nivy

Ateliér DIVR Ing. Arch. Pražák

Vodní kaskáda u Správy CHKO Poodří

Ateliér DIVR Ing. Arch. Pražák

Obce Regionu Poodří na videozáznamu

Region Poodří - svazek obcí

Aktivity pro občany v Hůrce

Sbor dobrovolných hasičů Hůrka

Stezka zdraví Poodřím

Sportovní klub - Oddíl národní házené Studénka

Další vzdělávání jako nástroj lepší spolupráce

CpKP Moravskoslezský kraj

Základy internetu a jeho využití v praxi

Klub důchodců Stará Ves n/O

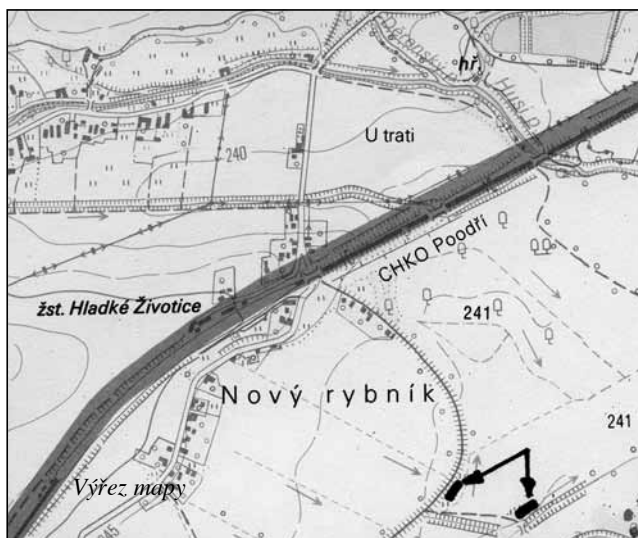
Rozšíření aktivit Klubu důchodců při ZO OS Kovo MSV a.s. Studénka - preventivní opatření v léčebné péči

Rada Klubu při ZO OS KOVO Moravskoslezská vagónka a.s. Studénka

Udržitelný rozvoj venkovské turistiky

DHV CR, spol. s.r.o.

Stodoly u Odry

V pokračování seriálu "o místech, která již nejsou" tentokrát zamíříme do Hladkých Životic. Mezi bývalým Novým rybníkem a Odrou se nacházely dvě velké dřevěné stodoly. Byly na lukách v Poodří poslední.

Velká stodola - u Mlýnky (dnes nefunkčního mlýnského náhonu, melioračního kanálu) - sloužila výhradně k uskladnění sena (výjimečně slámy).

Vzhledem ke skladování sena na dřevěných roštích bylo naskladňování velmi pracné, protože z průjezdných humen muselo být seno ručně přehazováno a rovnáno. Později s rozvojem zemědělské techniky se dala manipulace částečně zmechanizovat. Balíky sice byly dál pohazovány ručně, ale volně ložené seno po vyprázdnění sběracích vozů bylo z humen přehazováno traktorem poháněným nakladačem. Ovšem vzdálenost mezi průjezdy vysoce překračovala možnosti dosahu výložníku (drapáku) nakladače. Asi v polovině 80. let byl zakoupen výfukový dopravník - žralok s pohonem stabilním naftovým motorem a seno do stodoly po několika letech foukáno. Časem byl tento způsob opuštěn (nafoukané seno bylo nutno stejně vyskladnit ručně a po navrstvení tlakem vzduchu byly vrstvy sena dosti ztuhlé a ruční nakládání namáhavější. Také v mimo pracovní době se z motoru "ztrácely" demontovatelné součásti.

Bývalá stodola u Mlýnky

Proto se technici provozu snažili co nejvíce sena dovézt do dvorů přímo z luk a uskladnit na půdách stájí a v přilehlých stodolách. (také již dávno nebyli na statku žádní koně, kteří by potřebovali v zimě pohyb a vozili seno z oderské stodoly). Tato byla využívána stále méně a protože se stávala stále častěji terčem vandalů (vytrhaná prkna, kameny proražená střecha apod.), popř. skládkou nepotřebného odpadu pro nevychované spoluobčany, rozhodli se technici provozu, že při chystané privatizaci stanice nebude stodola zařazena do majetku, který budeme pro společnost s.r.o. od státu kupovat.

Šlechtitelská stanice byla privatizována v r. 1995, o rok později se rozhodlo o postupném útlumu a zrušení chovu skotu. Protože o stodolu nikdo neprojevil

zájem, nabídl ji Pozemkový fond ČR spolu s dalším majetkem, který jsme při privatizaci odmítli jako nepotřebný, jako balík za symbolickou cenu opět naší stanici. Stodola sice byla takto opět získána do majetku stanice, ale jako nepotřebná pro naše podnikání a agronom ji dával k dispozici některým soukromým chovatelům k uskladnění píce. Tak došlo v r. 2001 až k onomu ostudnému prodeji lidem, kteří ji zdemolovali.

Stodola - tzv. shořelá - u rybníční hráze - tato byla šlechtitelskou stanicí využívána snad do roku 1965 (přesný údaj jsem nenašel ani v obecní kronice), kdy shořela. Byla ale využívána v posledním období k nočnímu ustájení jalovic, které se pásly na loukách. Tuto informaci jsem získal od ing. Světlíka, bývalého hlavního šlechtitele a vedoucího stanice. Nemohu to ověřit v archivu, protože dokumentace bývalého podniku OSEVA byla částečně skartována a nejdůležitější dokumenty jsou uloženy v jakémsi archivu na jižní Moravě - tuším v Citonicích.

Ivan Houdek, Šlechtitelská stanice
Hladké Životice, spol. s r.o.
Foto: R. Jarošek

Pozn.: Na mapě z roku 1879 (viz POODŘÍ 4/2000 - volná příloha) jsou stodoly zakresleny (vč. myslivny ozn. JH = zřejmě Jägerhaus). Od r. 1947 byly užívány nově založenou šlechtitelskou stanicí.

Místo, kde se nacházela stodola u hráze Nového rybníka

Revitalizace krajiny v okolí Kunína

Předjarní krajina v okolí Kunína

Pokud procházíme krajinou v okolí Kunína, většinou vidíme jen rozlehlé lány polí s malým zastoupením trvalé rozptýlené zeleně. Tento neutěšený stav je ještě více patrný na podzim, v zimě a předjaří. Na to však reaguje většina živočišných druhů, typických pro zemědělskou krajinu, nízkými početními stavy, neboť takovéto životní podmínky jsou pro ně zpravidla nevyhovující.

V důsledku toho jsme se v našem mysliveckém sdružení rozhodli, že se pokusíme s tímto trvalým problémem něco udělat a od loňského roku realizujeme svůj plán revitalizace zemědělské krajiny v okolí obce. Na tomto projektu s námi úzce spolupracuje nově vzniklý Spolek ochránců přírody v Kuníně, místní obecní úřad a základní škola.

Prvním krokem byly v loňsku na jaře dosadby prázdných míst ve stromořadích kolem polních cest. Na podzim bylo provedeno ozelenění Hukovického potoka a v letošním roce chceme obnovit a osázet jednu starou polní cestu i s okolím navazujícího melioračního příkopu. Dále do budoucna máme v úmyslu veškerá stromořadí stávající, i ta která budou

nově vznikat, posílit vhodnými druhy keřů. Ty zde totiž chybí nejvíce a právě keře dokáží nejlépe plnit úlohu větrovlamů a zároveň úkrytů pro živočichy v kterémkoliv ročním období. Jsme si dobře vědomi jaká spousta práce na nás ještě čeká, ale též víme, že za jistých podmínek lze skloubit zájmy intenzivní zemědělské výroby se zájmy o zachování druhové rozmanitosti.

Rád bych touto cestou poděkoval všem zúčastněným za jejich dosavadní práci a zároveň je poprosil, aby vytrvali. Dík patří ale i těm, kteří s podobnými myšlenkami třeba jen sympatizují a není jim lhostejno, jak to s přírodou v okolí Kunína vypadá.

Nakonec nemohu opomenout ani Základní organizaci Českého svazu ochránců přírody ve Studénce, Nadaci Partnerství a projekt Místní Agendy 21 působící v mikroregionu Poodří, bez jejichž finanční a materiální spoluúčasti by nebylo možné dosavadní práci vykonat.

Marek Kubrický, za Myslivecké sdružení Kunín
a Spolek ochránců přírody v Kuníně

Jak začíná divadlo

V minulém roce obdrželo občanské sdružení Bayerův odkaz v rámci projektu "Probuzení starého domu", o kterém náš časopis již psal, podporu na znovuoobnovení tradice ochotnického divadla na Jesenicku. Závěrem minulého roku proběhla minidivadelní představení v Blahutovickém kulturním domě a nás zajímalo, zda tento zajímavý projekt pokračuje. Sešli jsme se tedy se studentem **Adamem Románkem**, který je herec i režisér amatér.

"Jak se student VŠB - TU Ostrava katedry měřicí a řídicí techniky stane ve svých dvaceti jedna letech režisérem?"

"Divadlo mě bavilo odjakživa, hrál jsem ho už na střední škole, je pravda, že obor měřicí a řídicí technika, který studuji s divadlem mnoho společného nemá,

držím se ale jednoho rčení." "Není umění dělat to co nás baví, ale najít zálibení v tom, co děláme."

"Jakou jste si zvolili hru a proč, máte nějaký název Vašeho divadelního spolku?"

"Hrajeme dřevorubeckou pohádku o dvou dějstvích Lotrando a Zubejda, kterou na motivy Karla Čapka napsal Zdeněk Svěrák. Náš spolek se jmenuje Divadelní spolek Seník a ta pohádka je tedy pokusem jednoho začínajícího divadla."

"Proč jste si vybrali zrovna pohádku?"

"Proto, že jsme sehnali takový scénář a taky věříme, že na pohádku lidé přijdou. Původně jsme chtěli hrát hru o Járovi Cimrmanovi, nevím ale, kolik lidí by na ni zde na vesnici přišlo. Proto jsme zvolili "Lotranda a Zubejdu".

"Co na to autor pan Svěrák ví, o tom, že hrajete jeho věc?"

"S panem Svěrákem jsme se setkali na jeho představení, se kterým hostoval před nedávnem v Novém Jičíně. Byl velmi bezprostřední, setkání s ním bylo velkým zážitkem. Zajímal se o to, jak nám to jde a kolik nás to hraje. Dal nám své svolení, je to velmi milý člověk."

"Kolik tedy máte herců, je to těžké získat dnes ochotníky?"

"Herců je kolem dvaceti ale pokud spočítáme všechny, kdo nám pomáhají s kostýmy, hudbou, technikou je to asi dalších deset lidí. Získat ochotníky je dost těžké. Ten, kdo to chce zkusit musí mít zájem, pokud ho to nebaví, tak po první nebo druhé zkoušce nepřijde."

"Co na to říkají doma a co ve škole?"

"Mamka tomu fandí, pracuje v mateřské škole takže hraní je jí blízké. Spíše ji udivilo, že jsme moc nevybírali herce, že jsme se posbírali jenom tak. Ve škole se o tom moc nebavíme, jen s několika nejbližšími kamarády, kteří mi pomáhají. Víím ale, že v ročníku je několik lidí, kteří dělají také ochotnické divadlo."

"Jsi režisér a zároveň herec. Jak to jde dohromady?"

"Cítím se spíše hercem, nepočítal jsem s tím, že budu

hru režírovat. Je to ale velká zodpovědnost kterou jsem si na začátku (ostatně tak jako mí kolegové a kolegyně) neuvědomoval. Dokonce jsem z toho několikrát v noci nespál a přemítal jsem o tom, jak to dopadne."

"Jak to tedy dopadne? Je pár dní před premiérou."

"Teď už si myslím, že dobře. Budu rád, když se to povede. Zodpovědnost je ale i na ostatních členech souboru. Moc se na to těším, mám rád improvizaci na jevišti a v našem vystoupení se určitě nějaká objeví."

"Patří vůbec do dnešní doby ochotníci?. Stačí přece zmáchnout ovladač a televizní divák je zavalen zábavou, co může tomu, kdo přijde, nabídnout ochotnické divadlo?"

"Je pravda, že v dnešní době je těžké lidi pobavit. Myslím si, že ale na naši pohádku místní lidé čekají. Může to být také začátek nějaké pravidelnější činnosti. Bylo by dobré, pokud by náš divadelní spolek vytrval. Bylo by dobré mít tu divadlo."

"Vaši činnost podporuje Nadace Open Society Fund Praha. Je to nadace, která podporuje otevřenou občanskou společnost.

Myslíš si, že to společnost potřebuje?"

"Je to určitě potřebné dávat peníze na takové projekty. Dnešní doba to je poměrně hnusný kapitalismus. Tady u nás se toho pro mladé lidi moc nedělá, dá se říct, že tu chcipl pes. Lidé by se měli více scházet a více komunikovat. Mladým lidem by se také mělo více věřit a pokud se jim něco občas nepovede, nedělat z toho hned aféru."

"Co bys vzkázal čtenářům časopisu Poodří?"

"Že ochotnické divadlo je bezva věc a pokud budou mít možnost si ho někdy vyzkoušet, ať neváhají a jdou do toho!"

S Adamem Románkem rozmlouval
v útulné jesenické zámecké vinárně Lumír Kuchařík.

REJSTŘÍKY ROČNÍKU 4/2001

Obecný rejstřík (číslo/strana)

Agenda 21 (3/9-12)
 Architektura (1/50-51)
 Dřeviny (3/7-9, 4/43-44)
 Divadlo (3/33)
 Houby (1/5-7, 2/11-13, 3/6-7)
 Květena (1/12-14, 1/43, 2/14-15, 3/21-23, 3/24, 3/47)
 Lesy (1/11-12, téma č. 4/17-31)
 Mlýny (2/4-5, 3/4-5, 3/28-29, 4/4-7)
 Mosty (3/30)
 Nářečí (4/44-45)
 Natura 2000 (téma č. 2/19-29, 2/31)
 Naučné stezky (2/39-40)
 Názvy obcí (3/17)
 Názvy pomístní (3/24, 3/42-43, 4/8-10)
 Obecní znak (3/16)
 Památky a jiné stavby (3/26-29, 3/50, 4/12-15, 4/16)
 Památné stromy (3/20, 4/11-12)
 Počasí (2/50-51)
 Polsko (1/13-14, 2/27, 2/31-32)
 Průmysl (3/36-41)
 Příroda - všeobecně (3/18-20)
 Přírodní rezervace (1/8-10, 3/24)
 Ramsarská úmluva (2/30)
 Region Poodří (2/50, 3/49, 4/40-42)
 Spolky, sdružení (1/4-5, 1/48, 2/39-40, 2/51, 3/31-33, 4/42-43)
 Správa CHKO Poodří (4/39)
 Studánky (1/46-47, 2/17-18)
 Školy (3/34)
 Toky vodní (2/41-42)
 Zemědělství (1/45, 2/42-44, 3/35-36, 4/32-35)
 Zvířena (1/4-5, 1/8-10, 1/12-14, 1/44, 2/16, 2/20-26)
 Železnice (3/48-50, 4/36-38)

Místopisný rejstřík

Bartošovice (1/4-5, 3/10, 4/11-12, 4/26, 4/40-42)
 Bernartice nad Odrou (2/4-5, 3/4-5, 4/4-7, 4/19-23)
 Blahutovice (1/48, 2/51)
 Heřmánky (3/17)
 CHKO Poodří (1/5-10, 2/11-15, 2/33-38, 2/41-42, 3/7-8, 3/9-12)
 Jakubčovice nad Odrou (tématická část - 3/13-44)
 Jeseník nad Odrou (4/18-19, 4/43-44)
 Jistebník (4/28-29)
 Klokočůvek (3/17)
 Kunín (1/15-42, 4/23-24)
 Libavsko - VVP Libavá (1/43, 3/47)
 Libhošť (2/8-10)
 Loučky (3/17)
 Nová Horka (4/27-28)
 Odra (1/12-14, 2/31-32, 2/46, 2/49, 3/4-5, 3/25,

3/53)
 Odry (2/39-40, 3/14)
 Polanka nad Odrou (1/8-10, 3/51, 4/16, 4/28-31)
 Příbor (2/6-7)
 Pustějov (3/50)
 Spálov (1/46-47)
 Studénka (3/12, 4/8-10, 4/28-30, 4/39)
 Suchdol nad Odrou (2/47, 3/51, 3/55, 4/13-15, 4/24-26)

Jmenný rejstřík

Bauer Viktor (1/41-42)
 Bruder (3/41-42)
 Fürstenberg Josef Friedrich (1/38-40)
 Grepl Emanuel (3/45-46)
 Chlumecký Bauer Nicholas (3/52)
 Kronenberg Josef (1/34-37)
 Kunc Ludvík (2/44-45)
 Meinert Josef Jiří (4/11-12)
 Pachtová Josefina (4/11-12)
 Schindler Friedrich Emil (1/31-33)
 Slavíček Josef (2/8-10)
 Walburga Marie (1/16-28)

Autorský rejstřík

Ambrož Ludvík (3/33)
 Balhar Jan (4/44-45)
 Balner Vít (1/5-7, 2/11-13, 3/6)
 Bartošík Petr (3/55)
 Biskup Leopold (2/4-5, 3/4-5, 4/4-7)
 Číp Jan (1/41-42)
 Duda Josef (2/14-15)
 Folta Josef (2/42-44)
 Glozer Jaroslav (1/26)
 Graca Michal (1/5-7, 2/11-13, 3/6)
 Hamplová Vladislava (1/12, 1/49, 2/31, 2/33-38, 2/41-42, 2/46, 2/47-48, 2/54, 3/53-54, 4/39-40)
 Hloušková Kateřina (1/24-25)
 Hluchníková Jana (3/34)
 Hošek Emil (1/11, 4/17-31)
 Hrabovský Stanislav (2/20-22)
 Janák Vratislav (3/45-46)
 Jarošek Radim (2/30-32, 3/24)
 Jurok Jiří (2/6-7)
 Karlík Vlastimil (2/26-27)
 Kosňovský Miroslav (1/12)
 Koutecká (2/44-45)
 Kneblová Ivona (2/22-23)
 Kuchyňková Ivana (1/24-25)
 Kuchařík Lumír (2/51, 3/9-12, 4/43-44)
 Kyzlík Pavel (4/11-12)
 Lelek Bedřich (3/39)

Lelek Petr (1/46-47, 2/17-18, 3/17-20, 2/39-40,
3/26-30, 3/41-44)
Linhartová Věra (1/16-18)
Malíková Alena (1/50-52, 4/35)
Molnar Josef (3/32-33)
Neuschlová Šárka (3/7-9)
Němec Antonín (3/39)
Novotný Vladimír (1/18-23)
Obrdlík Petr (1/13-14)
Orel Petr (1/4-5, 2/16)
Pavelka Karel (2/24-26)
Richter Josef (3/14-16, 3/36-38)
Romanská Lydie (2/49)
Říčan Daniel (2/47, 4/13-15, 4/42-43)
Sedláčková Marie (1/43, 3/21-23, 3/47)

Skalka Josef (3/35-36)
Sobek Oldřich (1/54, 2/8-10)
Staněk Miroslav (4/8-10)
Šajer Jiří (3/25)
Ševčík Jan (1/8-10)
Škrabánek Miroslav (3/31)
Šustek Josef (3/40-41)
Švancer Josef (3/32)
Usvald Oldřich (2/50, 3/49-50, 4/40-42)
Veselská Renáta (1/45, 4/32-34)
Vilášek Miroslav (4/36-38)
Zezulčík Jaroslav (1/29-40, 3/52)
Židek Dušan (2/50-51)

